

De Nederlandsche strafwetgeving ter bescherming van dijken en rivieren

<https://hdl.handle.net/1874/275151>

IV

5

DE NEDERLANDSCHE STRAFWETGEVING
TER
BESCHERMING VAN DIJKEN EN RIVIEREN.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT,

NA MAGTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. W. K O S T E R,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENESKUNDE,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH REGT,

AAN DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

TE VERDEDIGEN

OP VRIJDAG DEN 29 NOVEMBER 1867, DES NAMIDDAGS TEN 3 URE,

DOOR

JAN GODFRIED ADRIAAN VAN ZIJST,

GEBOREN TE WOERDEN.

UTRECHT,
J. G R E V E N.
1867.

BY A COMMITTEE OF THE BOARD OF
REGENTS OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

ACADEMIC FREEDOM BILL

FOR THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

AND THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA SYSTEM

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA SYSTEM

AND THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA SYSTEM

ATTORNEYS
J. G. GREY
1962

AAN MIJNE MOEDER

EN

AAN DE NAGEDACHTENIS

VAN

MIJNEN HOOGGESCHATTEN VADER

WORDT DIT GESCHRIFT

OPGEDRAGEN.

AAN MIJNE MOEDER

AAN DE NAGELACHTENDE

MIJNE HOOGESCHATTEN YANNE

WORDT DIT ERSCHEFT

GEDEPTE

INLEIDING.

Er zijn voorzeker weinige landen, die naar gelang hunner uitgestrektheid door zoo vele groote en kleine rivieren doorsneden worden als ons Vaderland.

Die grondgesteldheid levert in het algemeen voor den bewoner menige moeilijkheid op en niet het minst voor hem, die in de lager gelegene deelen van zulk een land zijn verblijf heeft gevestigd. Het is toch waarlijk niet zeldzaam dat door aanhoudenden regen en opstuwende winden, de menigvuldige stroomen buiten hunne oevers tredend, de omliggende streken als in een zee herscheppen; dat het verkeer daardoor gestremd wordt, en wat veelal nog erger is, de nijvere landman de vruchten van zijn arbeid vaak binnen weinig tijds ziet verloren gaan.

Bovendien laten de overstromingen zelve niet overal en altijd zulke heilrijke gevolgen achter, als die waarin, gelijk bekend is, de bewoners der Nijl-oevers zich mogen verheugen.

Groot zijn dus de bezwaren aan het verblijf in

zulk een waterland verbonden, maar wij mogen daarom het goede niet voorbij zien, dat aan dit kwade tegenover staat.

Is toch b.v. ons land door de onmiddellijke nabijheid der zee reeds bijzonder gunstig voor handel en scheepvaart gelegen, de vele rivieren, die wij bezitten zijn daaraan niet minder bevorderlijk.

Waar anders het vervoer moeilijk en kostbaar zou zijn, daar wordt zulks gemakkelijk door de nabijheid van een uitstekenden waterweg, waarvan de handelaar steeds volgaarne gebruik maakt. Het kan nu wel niet ontkend worden, dat de menigvuldige spoorwegen, die even als in zoo vele landen, eindelijk ook het onze weldra in alle rigtingen zullen doorsnijden, een snel en zeker vervoermiddel aanbieden, maar daar staat tegenover, dat vele plaatsen te ver van den spoorweg verwijderd liggen en derhalve het vervoer te water daarheen als min kostbaar of ongeriefelijk te verkiesen of ook door den te grooten afstand alleen mogelijk is.

Hierbij komt, dat sommige goederen zich beter met scheeps gelegenheid laten verzenden, terwijl bovendien voor tal van fabrieken de nabijheid eener rivier, of de ligging daaraan, veelal schier onontbeerlijk is.

Uit hoofde van een en ander is het bezit van goede waterwegen als een groot voorregt te beschouwen. Maar evenals het huis bij gebreke van onderhoud vervalt en voor den gebruiker ten slotte onbewoonbaar en dus zonder waarde wordt, even-

zoo vorderen de rivieren een naauwlettend toezigt en behoorlijk herstel, wanneer zij op eenigerlei wijze schade bekomen hebben en daardoor welligt de vaart mogt gestremd worden.

Wat voor nut toch levert een stroom, op, die door verzanding of op eenige andere wijze onbevaarbaar en dus onbruikbaar wordt? — immers geenerlei.

En hoe zou het gaan met het onbelemmerd verkeer langs die waterwegen, wanneer het ieder individu vrij stond van deze op zijne, niet altijd doelmatige wijze gebruik te maken en aldus datgene, wat tot nut voor het algemeen moet strekken, aan zijne persoonlijke inzigten dienstbaar te maken?

Behoorlijke voorzieningen zijn dus allernoodzakelijkst en juist naar de ten deze bestaande wenschte ik in de volgende bladen een onderzoek in te stellen.

Het is mijn doel de verschillende verplichtingen en daaruit mogelijk voortvloeiende overtredingen, zoomede de verbods- en strafbepalingen bij onderscheidene verordeningen zoo van vroegeren als van lateren tijd vastgesteld en bedreigd, na te gaan.

Wat onze tegenwoordige wetgeving betreft, deze is op dit punt nog tamelijk onbestemd en onzeker en heeft meermalen tot verschillende opvattingen aanleiding gegeven.

Er de aandacht op te vestigen, zal gewis niet overbodig zijn.

Met dit onderzoek nu denk ik mij het eerst bezig te houden.

Mijn plan omvat evenwel meer. Wij hebben hiervoren met een enkel woord op de bezwaren gewezen, die het verblijf in waterachtige streken oplevert, in tegenstelling met de voordeelen, die voor velen althans uit die grondsgesteldheid voortvloeijen.

Is dit in het algemeen waar, het is bij uitnemendheid van toepassing op ons vaderland, waarvan de dichter pleegt te zingen als van een plekje gronds, door zooveel inspanning aan de baren ontwoekerd, — in schitterende zangen den lof onzer vaderen verkondigend, wier vernuft zoovele middelen uitdacht tot bescherming van den geliefden geboortegrond; wier wilskracht en volharding den strijd met het vernielend element nimmer opgaf.

«Tellurem fecere Dei, sua littora Belgae cet.»¹⁾
— ziedaar kort maar kernachtig de werkzaamheid en het werk onzer vaderen uitgedrukt.

En waarlijk er was menigwerf hooge nood te verduren, dreigend gevaar te trotsren. — Slaan wij toch slechts een blik in de geschiedenis en ziet — wij lezen daar van zoo menigen watervloed, die ons land teisterde; hoe niets wêerstond aan het overmagtig geweld der stroomen, die in toome-looze woede vernielend, wat hun in den weg stond, de menschen van leven, van have en goed beroofden, ja dikwerf geheele strooken gronds vaneenscheurden, die vroeger aan elkander verbonden waren.

¹⁾ Zie dit punt dicht in Blair's lessen over de redekunst, vertaald door den Hoogl. H. Bosscha, I dl. blz. 382.

Maar wij behoeven niet terug te gaan tot het verledene; ook in onze dagen hebben wij meermalen het water als een gevaarlijken vijand leeren kennen en vreezen.

Dat kennen en dat vreezen des gevaars heeft echter reeds vroeg tot handelen genoopt. Men gevoelde dat, wilde de grond bewoonbaar zijn, er maatregelen moesten genomen worden, om zoo veel mogelijk duurzaam het geweld van zee- en rivierwater te breidelen en te keeren.

Het is waar «de zee heeft ons tegen zich zelve een hulpmiddel geschonken en zorggedragen dat als 't ware alle de weldaden, die zij onze natie aanbragt, door al te groote bandeloosheid harer golven niet weder zouden verloren gaan. De Oceaan toch werpt zand uit, hetwelk door helm of riet opgevangen, als tot bergen omhoog rijst, die schier aaneengeschakeld de voorzijde van Holland, in de plaats eener borstwering tegen het geweld van het water verdedigt”¹⁾.

Die duinen, die door de natuur gestelde behoedmiddelen, zij verschaften echter geene genoegzame bescherming; menigmaal toch werden zij door de zee weder afgeslagen. Des menschen arbeid moest hier dus het ontbrekende aanvullen, — en dit geschiedde ook. Onvermoeid was men steeds in het aanwenden van pogingen, eensdeels

¹⁾ Zie de Groot in de „Vergelijking der Gemeenebesten” (volgens de vertaling van Mr. J. Meerman), dl. III, blz. 6.

om die natuurlijke zeeweringen steviger te maken en daardoor verstuiwing en afslaan door de zee te voorkomen, — anderdeels om waar duinen ontbraken, door het aanleggen van dijken in dat gemis te voorzien. Wij lezen van een aantal kunstmiddelen, die het bestaan zoowel van duin als dijk moesten verzekeren en reeds vóór langen tijd werden in het werk gesteld.

Zoo werden b.v. al in het jaar 1466 de West-Friesche zeedijken, die van ouds onderhouden en stevig waren gemaakt door een zeker gewas wier genaamd, met balken en paalwerk beschut. Voorts legde men ter versterking der zeeweringen bij Petten, achter de duinen een kleidijk aan. Men liet het land tusschen de duinen en den dijk en den dijk zelve met zand bestuiven en de omstovene plaatsen met helm bepoten, opdat men het zand behouden en door den tijd meer landwaarts in een nieuwen zandduin of zanddijk aanwerven zou.

En later, toen men bespeurde, dat het hout der balken en van het paalwerk te veel aan bederf onderhevig was, raakte deze wijze van beschutting meer in onbruik en legde men glooijingen van steen vóór den dijk, die tevens den drang van het water beter keeren konden ¹⁾.

Het was evenwel niet alleen de zee, waarmede wij te strijden hadden, maar ook de talrijke rivie-

¹⁾ Zie Wagenaar „Vaderlandsche Geschiedenis”, dl. IV, blz. 92.

ren maakten middelen van beteugeling noodzakelijk, — en ook hiervoor bezigde men hooge dijkwerken.

Die talrijke zecweringen en rivier-dijken echter, vorderden onderhoud en toezigt; welaan, zoo ergens, dan was hier een gemeen belang en een gemeen oogmerk aanwezig en dat verbond velen te zamen.

Aan die vereenigingen hebben wij onze water- en heemraadschappen te danken.

Ik zoude over de wording en nadere regeling dier besturen, hunne inrigting als anderszins nog veel kunnen zeggen, maar zulks behoort niet tot mijn bestek.

Ik zou desgelijks nog kunnen uitweiden over hetgeen verder in vroeger en later tijd tot bescherming en behoud van den vaderlandschen bodem is in het werk gesteld, — maar ook dát is hier minder noodzakelijk.

Ik achtte het genocg een en ander kortelijk na te gaan, te wijzen op den gevaarvollen toestand, waarin wij leven en melding te maken der middelen, die gaande weg in het werk werden gesteld tot beteugeling van het verwoestend element.

Maar dit te doen, rekende ik ook in verband met het onderwerp, welks behandeling evencens mijn doel is, niet overbodig en derhalve min of meer gewettigd.

Uit het hiervoren omschrevene toch hebben wij de natuurlijke gesteldheid onzes lands, de gevaren, die daaruit voort kunnen vloeijen en

reeds zijn voortgevloeid, en de voorzorgsmaatregelen tot hunne afwering eenigermate leeren kennen.

Het gewigt dier behoedmiddelen is buiten tegenspraak; zij strekken toch tot behoud van een land, dat zonder deze welligt reeds lang een prooi der golven ware geworden. Het is dus van het uiterste belang, de daartoe bestemde werken en alles wat met deze in eenig verband staat, niet alleen in goeden staat te onderhouden, maar dat er ook voor gewaakt worde, dat niemand aan die werken eenige schade toebrengt, ze onbruikbaar make, of op eenigerlei wijze handelingen plege, waaruit ten dezen opzichte voor algemeene en bijzondere belangen nadeelige, ja welligt noodlottige gevolgen zouden kunnen ontstaan.

Het spreekt van zelf dat gelijk in ieder ander geval, hier wel niet 'tminst een straf, meer of min gestreng, al naarmate van den omvang van het misdadig feit, de oogmerken, die er toe geleid hebben en de omstandigheden, die er mede gepaard zijn gegaan, den misdadige moet treffen.— Wij vinden dan ook reeds van vroegen tijd afaan een reeks van misdrijven en overtredingen en daarop bedreigde straffen van zwaarderden of ligteren aard, in tal van keuren, publicatien, placaten enz. aangewezen.

De menigte nu van dergelijke verordeningen maakt het hoogst moeilijk, ja schier ondoenlijk van die voorzieningen uit den vroegeren tijd een

volledig overzicht te geven. — Wij willen evenwel aan éénige er van de aandacht wijden.

De kennis toch van het ten deze eertijds bestaande zal, meen ik, niet ondienstig of geheel nutteloos kunnen gerekend worden.

Eene aanwijzing dus van hetgeen vroeger regtens was, en daarbij eene beschouwing der latere wetgeving, dit een en ander zal men in een tweede hoofdstuk opgenomen vinden.

EERSTE HOOFDSTUK.

RIVIER- OF WATERREGT.

§ 1.

Omschrijving van dit regt. — Opmerkingen omtrent de regten en verpligtingen, in deze den staat toekomende.

Men kan het rivier- of water-regt omschrijven als zijnde: een samenstel van wettelijke verordeningen, uitgevaardigd wel voornamelijk met het doel om het onbelemmerd verkeer langs de rivieren en stroomen des lands te verzekeren, elks regten ten aanzien van het gebruik dier waterwegen of wat met deze in eenig verband staat, af te bakenen, de verpligtingen voor te schrijven, waartoe voornamelijk gehouden zijn de bewoners of eigenaars van landen aan de oevers dier stroomen gelegen, en in 't algemeen bepalingen vast te stellen, die aan gemeld doeleinde kunnen bevorderlijk zijn; voorts onder

bedreiging van straf datgene te verbieden, waaruit in eenigerlei opzigt nadeelen zouden kunnen voortvloeijen, hetzij voor den stroom zelve, hetzij voor hetgeen met het water kan gerekend worden in betrekking te staan.

Tot hetgeen nu onder het water-regt kan begrepen worden, behoren o. a. bepalingen omtrent het regt van aanwas, het oude raaij-regt, het behoorlijk vrij en instandhouden van lijnpaden ten behoeve der scheepvaart, het kribben leggen; enz, enz.

Het nut of de noodzakelijkheid van dergelijke verordeningen behoeft hier niet nader besproken te worden. Ik wees daarop toch reeds in mijne inleiding, in verband met de voordeelen, die door het bezit van goede waterwegen, onder handhaving van een streng toezigt verkregen worden.

Wie hier nu de wetgever moet zijn — deze vraag laat zich gemakkelijk beantwoorden. Het kan voorzeker niet aan particulieren worden overgelaten om de noodige voorzieningen tot stand te brengen. Wel is waar maakt hun eigen belang deze noodzakelijk, maar persoonlijke inzigten en drijfveren zouden hier menigvuldige hinderpalen kunnen in het leven roepen en belemmering in 't verkeer ten gevolge hebben.

En deze gevolgen zouden in strijd wezen met het beginsel, dat die rivieren en stroomen, als door de natuur zelve aangewezen vervoermiddelen en

bestemd om de gemeenschap tusschen volken en burgers te onderhouden, dan ook voor de publieke dienst geheel vrij moeten zijn, zonder dat het aan 't individu geoorloofd wezen kan, daarover tot zijn bijzonder gebruik op eenigerlei wijze te beschikken.

De staat kan en moet hier tusschen beide komen. Hij kan zulks door eenvoudig rivieren en stroomen aan den particulieren eigendom te onttrekken en tot staatseigendom te verklaren in dien zin, dat die wateren wel geen deel uitmaken van het domein van den staat, maar de beschikking over die wateren ophoudt individueel te zijn en er een regt voor állen ontstaat, — terwijl uit een en ander tevens eene verpligting voor den staat voortvloeit, om nu ook te zorgen dat de zaak, welke reeds uit haren aard ten dienste van het publiek moet strekken, werkelijk aan die bestemming voldoe, — en door strenge uitoefening van zijn gezag te waken tegen elke inbreuk van het individu op een regt, dat aan allen toekomt ¹⁾.

Dat nu aan het eerste voldaan is, hiervan overtuigt ons artikel 577 van het Burgerlijk Wetboek, waar wij lezen, dat onder meer andere zaken insgelijks aan den staat behoren: de bevaarbare «en vlotbare stroomen en rivieren met hunne oevers».

Hier wordt dus in duidelijke bewoordingen uit-

¹⁾ Zie W. C. D. Olivier „Proeve over de beperking van den eigendom door het Politie-regt”. Leiden 1847.

gesproken, niet zoozeer eenig eigendoms-regt van den staat op die rivieren en stroomen, als wel het beginsel, dat die bevaarbare — en vlotbare wateren ten algemeenen dienste strekken moeten, als door hunne natuur en bestemming daartoe als van zelve aangewezen, — en dus alle inwerking daarop van particulieren wordt uitgesloten.

Voorts leveren de verordeningen zoowel van vroeger als van later tijd, op dit stuk bestaande, het bewijs op dat het publiek gezag zijne verplichting om in deze als handhaver der regten van het algemeen op te treden, althans niet uit het oog verloren heeft.

Welke die verordeningen zijn, wat zij gebieden, of verbieden, welke straffen zij bedreigen: zie hier altemaal punten van onderzoek, welke eene nadere beschouwing niet onwaardig zijn. — Alvorens de bepalingen van het Nederlandsch regt ten deze na te gaan, wil ik een blik werpen op hetgeen ook in het Romeinsche regt, ten aanzien van ons onderwerp voorkomt.

§ 2.

Romeinen.

Een in alle deelen omschreven water-regt vindt onder de wetten van dit volk geene plaats. Dat het evenwel ten aanzien der rivieren en stroomen niet aan alle toezigt van wege de overheid

ontbroken heeft, daarvan zijn toch enkele sporen in de Digesten voorhanden. Wij slaan deze na en vinden in het 43^e boek eenige waterregtelijke voorzieningen, vervat in vier achtereenvolgende titels ¹⁾. — Het zijn meerendeels voorschriften, die de praetor in zijn Edict, ter stipte nakoming vaststelt. Blijkens naam en titel is door de bewerkers der Digesten geput uit het geschrift van Ulpianus.

Gaan wij de voormelde titels eens na. Het opschrift van den 12^e titel geeft reeds in het algemeen den inhoud aan ²⁾, bepalingen nl. omtrent de stroomen in 't algemeen — en in 't bijzonder tegen de belemmering der scheepvaart, op wateren voor de publieke dienst bestemd, door handelingen, ten aanzien dier stroomen of hunne oevers gepleegd.

De praetor stelt voorop, in welke opzigten de stroom van de rivier te onderscheiden is — en geeft voorts de verdeeling aan der stroomen in flumina perennia en flumina torrentia, flumina publica en flumina privata.

Het «flumen perenne» zal dan volgens des praetors meening flumen publicum zijn, — een gevoel, dat hij met Cassius en Celsus deelt.

Het bedoeld verbod zal slechts op de flumina

¹⁾ Lib. 43, titt. 12, 13, 14, 15. Dg. de fluminibus cet.

²⁾ Tit. 12: „nequid in flumine publico, ripave ejus fiat, quo pejus navigetur”.

publica van toepassing zijn en dus niet op de flumina privata, welke de praetor met alle andere loca privata gelijkstelt.

Wat hier onder flumina privata verstaan moet worden, is duidelijk. Het zijn dezulken: quae in patrimonio nostro esse possunt, — in tegenoverstelling met flumina publica, quae sunt populi Romani ¹⁾; welke laatste dus niet afzonderlijk konden bezeten worden, maar de eigendom waren van het Romeinsche volk, met dien verstande, dat het gebruik voor allen gemeen was.

Onder flumen privatum moet ook verstaan worden een onbevaarbaar water, want zijn de stroomen bevaarbaar, dan worden zij, blijkens de woorden des praetors, getroffen door dit interdict, en is het diensvolgens een ieder verboden iets te doen, waardoor het vrij verkeer op die wateren zoude belemmerd worden.

Als eene soort van beperking van den particulieren eigendom, meent Labeo, dat het niet onbillijk is, wanneer het interdict ook dan van toepassing zij, in geval men ten aanzien van zulk een onbevaarbaar water iets doet, waardoor het verdroogt, of de loop er van gestremd wordt, en dus hij, die zoo iets gedaan heeft, genoodzaakt is het daargestelde weg te nemen, de bedding er van te zuiveren, den oever

¹⁾ Zie L. 50. Dg. de Verb. Sign. 16, 15.

er van te ontblooten, en het gedane te herstellen,— alles boni viri arbitrato.

De praetor gaat nu voort, omschrijft nader het begrip van „coever”, spreekt over verschillende gevallen; wat b.v. regtens is, wanneer een eiland in flumine publico ontstaan is; wát, als de stroom zijne oude bedding verlaten heeft, en dergelijken. Zoo geeft hij eindelijk de wijzen aan, waardoor aan den voor de scheepvaart bestemden waterweg na-deel kan toegebracht worden en houdt hij zich bezig met eene opsomming der verschillende delicten, welke ten deze kunnen voorkomen.

Het misbruiken van den waterweg, het bemoeijelijken van het gebruik, dat er van dien weg kan gemaakt worden, de algeheele opheffing er van, het afleiden van het water, waardoor de stroom minder bevaarbaar wordt, het verspreiden van het water, in dier voege dat door de uitstorting ondiepten gevormd worden, of het dermate zamen-dringen van het water, dat er eene te sterke strooming ontstaat, — ziedaar in algemeene trekken de misdadige handelingen aangewezen, die als strafwaardig door des praetors interdict getroffen worden.

Deze gaat tot dusverre prohibitief te werk. Hij vergenoegt zich daar echter niet mede, maar gebiedt ook weder in den vorigen toestand terug te brengen, datgene wat is daargesteld of gebezigd geworden, om de onderwerpelijke belem-mering in de scheepvaart teweeg te brengen.

Immers luiden zijne woorden aldus: «quod in flumine publico, ripave ejus fiat, sive quid in flumen ripamve ejus immissum habes, quo statio ¹⁾), «iterve navigio deterior sit, fiat, restituas».

Wij hebben hier dus ter onderscheiding van het vorige met een interdictum restitutorium te doen, waarbij in 't bijzonder de woorden «immissum habes» moeten opgemerkt worden, daar deze te kennen geven, dat de restitutie niet hem toekomt, die de schade aanbrengende werken heeft daargesteld, — maar drukt op dengene, die deze in bezit heeft. — Labeo geeft eenigermate een voorbeeld, wanneer hij schrijft: «Si auctor tuus aquam derivaverit, teneri te hoc interdicto, «si ea tu utaris».

Ik wil niet ontkennen dat deze bepaling mij min of meer vreemd voorkomt. De verplichte restitutie toch staat in naauw verband met het prohibitoir interdict, dat ik hiervoren nader omschreef; beide interdicten hebben op hetzelfde onderwerp betrekking. Het eene verbiedt de daargestelling van der vrije vaart nadeelige werken, of andere handelingen, die dezelfde uitwerking zouden kunnen hebben, het andere spreekt de verplichting uit tot amotie en herstelling in den vorigen toestand van het tot stand gebragte. Nu is het waar dat tot die restitutie zeker het best in staat zal zijn hij, die de bedoelde werken in bezit

¹⁾ Statio hl. intelligi debet: locus, ubicunque naves tuto stare possunt.

heeft. Maar het is even waar, dat er in het prohibitoir interdict van geene straf sprake is, op te leggen aan hem, die tegen des praetor's verbod zondigt, het strafbaar feit gepleegd heeft en dus als de eigenlijke delinquent moet aangemerkt worden. — Het valt moeilijk toch om die restitutie hier aan te nemen als de straf, want in dat geval zoude de daarsteller der schadelijke werken, de wezenlijk schuldige kunnen vrijloopen, aangezien het interdictum restitutorium niet hém, maar den bezitter dier werken voor de restitutie verantwoordelijk stelt, en het toch niet altijd zeker is, dat deze laatste ook het verboden feit gepleegd heeft, en dus de delinquent de hier bedoelde bezitter tevens is.

Neemt men nu aan dat het laatstgenoemd interdict geheel op zichzelf staat en eenvoudig dient om den tegenwoordigen bezitter der schadelijke werken te verplichten, alles weder in den vorigen toestand te brengen, zonder te vragen of deze zelf, dan wel iemand anders de daarsteller en dus de eigenlijke auteur van het strafbaar feit is, dan is daardoor nog de straffeloosheid van dezen laatste niet opgeheven.

Het schijnt mij daarom toe, dat het beter is die woorden «immissum habes» hier meer algemeen op te vatten, zonder eene bijzondere beteekenis aan het woord «habes» te hechten. Doet men dat, dan valt de verplichting tot restitutie hier bij uitsluiting aan den bezitter der werken ge-

imputeerd, weg en staat die restitutie eenvoudig bij wijze van straf daar voor den overtreder van het prohibitoir interdict. De voorgestelde moeilijkheid is dan meteen daardoor vervallen.

Ik stap hiermede van dezen titel af en ga over tot de aanwijzing van eenige andere water-regtelijke voorzieningen in de volgende titels omschreven.

Deze betreffen in de eerste plaats het plegen op eenigerlei wijze van handelingen, waardoor het water een anderen loop zou mogen krijgen en dus anders stroomen, dan het zulks ten vorigen jare deed ¹⁾.

Het interdict beperkt derhalve de vergunning tot afleiding van het water, opdat de stroomen niet gevaar zouden loopen van daardoor te verdroogen, of door eene verandering van bedding den aangrenzenden bewoners geen nadeel zou worden toegebracht.

In 't algemeen zal de voorziening dan eerst op iemand van toepassing zijn, wanneer eene verandering in den loop des waters inderdaad bewerkt wordt door datgene wat is aangewend of daargesteld geworden, om het water lager of hooger en daardoor te snelvlietend te maken, ten schade van de aangrenzenden.

Zoo is 't verboden, aan het water uit rivier of

¹⁾ Vid. Lib. 43. Dg. de flum., tit. 13: „ne quid in flumine publico fiat, quo aliter aqua fluat, atque uti priore aestate fluxit“.

beek, dat tot heden binnen een engeren grens beperkt was, een' meer vrijen loop te geven.

Zoo is 't verboden een gracht te maken, ten einde het water af te leiden, of die op eene andere plaats te graven, als waar zij thans bestaat; — het is desgelijks niet geoorloofd de bedding eens strooms te veranderen.

Deze en nog enkele andere zijn alzoo de misdadige handelingen die als strafwaardig, in het interdict zijn opgenomen.

Wij weten nu, dat volgens de regelen van strafrecht, de beoordeeling van eenig misdadig feit en de daarop gegronde meerdere of mindere strafschuldigheid veelal afhangt van de omstandigheden, die of met de handeling gepaard gingen, of als beweegredenen van dat handelen gelden kunnen, ja somwijlen juist daardoor de toerekening geheel en al zal wegvallen.

Dezen algemeenen regel vinden wij ook hier van toepassing verklaard. — Men vroeg nl. of de eene of andere met dit interdict strijdige daad niet moest verschoond worden, wanneer zij niet met eenig kwaad oogmerk was bedreven, maar alleen ter versterking of bescherming van den oever, waaraan men grensde.

Was dit laatste het geval, dan, begreep men, kon aan geen strafbaar feit gedacht worden, en dus van eene toepassing van dit interdict geen sprake zijn.

Deze meening was niet zonder grond, maar er kon

tegen aangevoerd worden, dat uit zulk eene versterking des oevers, veelal nadeelen voor de omliggende of aangrenzende bewoners zullen voortvloeijen — en er alsdan, hoewel zonder bepaald opzet, toch wel degelijk gehandeld wordt in strijd met het interdict, dat juist de afwending van dat nadeel ten doel heeft. — Streng genomen zoude hier dus die exceptie: «*ejus ripae muniendae causa*», m. a. w. het ontbreken van den *dolus malus* slechts grond tot mindere strafbaarheid opleveren en overigens het gepleegde feit voorzeker door de uitgevaardigde verordening getroffen worden.

Wij vinden als regel aangenomen: «*Ut praetor ex causa aestimet, an hanc exceptionem dare debeat*». De praetor zal dus facultatief te werk gaan en bij het toelaten der exceptie er op moeten letten, of er, hoezeer bij gemis van boos opzet, al dan niet den aangrenzenden schade door de gemaakte versterkingen is toegebracht, in hoeverre deze tot werkelijk nut kunnen verstrekken, en alsdan daarnaar de toepassing van zijn interdict regelen.

Het komt mij voor dat aan de woorden: «*ex causa aestimet*», in casu moeilijk een andere zin kan gegeven worden.

Ten slotte stelt de praetor vast, dat van dit interdict wel ieder zal kunnen gebruik maken, maar niet tegen allen; — het zal alleen gelden tegen hem, die aan het water een anderen loop heeft gegeven, terwijl hij daartoe het regt niet had.

Het interdictum restitutorium, dat de hiervoren

omschreven verbods-wet achtervolgt, is mutatis mutandis van denzelfden inhoud, als hetgeen wij bij de behandeling van den vorigen titel vermeldde. Gemakshalve verwijzen wij dus daarheen ¹⁾).

Als verdere voorzieningen nu dit onderwerp betreffende vinden wij vastgesteld, dat het aan een iegelijk verboden zal zijn, iemand door geweld als anderszins het varen op een voor de publieke dienst bestemden stroom, of het laden en lossen aan den oever te beletten ²⁾. Evenmin is het geoorloofd een gracht, een stilstaand water te bevaren, enz. enz.

Het spreekt van zelf dat, wanneer hier regten van bijzondere personen op voormelde zaken in aanmerking komen, er van dergelijke verbods-bepalingen geen sprake kan zijn.

Zoo zal het b.v. hem, die de hierboven genoemde stilstaande wateren van den staat heeft in pacht genomen, vrijstaan in dat water te visschen en hem, meenen Sabinus en Labeo, het regt moeten toegekend worden, om tegen een ieder, die hem in dat visschen belemmert, krachtens de aangeduide verbodsbepalingen als eischer op te treden, terwijl deze evenzeer zullen kunnen toegepast worden, wanneer men iemand met geweld

¹⁾ Vid. Lib. 43. Dg. de flum., tit. 13 § 11: „quod in flumine publico cet.”

²⁾ Lib. 43. Dg. de flum., tit. 14: „Ut in flumine publico navigare liceat.”

belet, om zijn vee naar stroom of oever voor de publieke dienst bestemd heen te drijven.

Wij hebben hiervoren gewezen op de versterking of bescherming van den oever, als grondkunnende opleveren tot geheele of gedeeltelijke straffeloosheid, wanneer er in strijd gehandeld is met de bepalingen, die de afleiding en daardoor mogelijke verandering van den loop des waters verbieden.

Het nut van die oever-versterking wordt ten eerste erkend en het regt er toe volgt consequent uit de toelating der exceptie ut supra, maar dat regt kan niet onbeperkt zijn en zal in zooverre slechts kunnen gelden, als er geene beletselen van de vrije scheepvaart door worden teweeg gebragt ¹⁾.

Degene nu die dergelijke werken ripae muniendae causa wilde aanleggen, moest daarom alvorens een borgtogt stellen voor de mogelijk toe te brengen schade, binnen een bepaalden tijd. Wij lezen toch t. a. p.: «quominus in flumine publico . . . , dum ne ob id navigatio deterior fiat, si tibi damni infecti in annos decem viri boni arbitrato vel cautum, vel satisdatum est, vim fieri veto».

De cautie krachtens deze praetorische stipulatie ²⁾ dient vooral gesteld te worden vóór het aanleggen der bedoelde werken; geschiedt dit niet, dan zal niemand uit dit interdict voor zich eenig regt van vervol-

¹⁾ Vid. Lib. 43. Dg. de flum. tit. 15: de ripa munienda.

²⁾ Vid. Lib. 39. Dg. de damno infecto.

ging kunnen doen gelden, — maar in stede daarvan de *lex Aquilia* «de damno injuria dato» moeten toegepast worden.

Meerdere voorzieningen nu zijn mij in het Romeinsche regt niet te voren gekomen.

Het zijn, gelijk wij zagen, meest algemeene bepalingen, de verschillende overtredingen, die ten deze kunnen voorkomen, worden of niet alle of niet altijd even naauwkeurig aangeduid, — het geheel kan min of meer onvolledig genoemd worden.

Verwonderen kan ons dit niet; in 't algemeen toch staan wetten en verordeningen in naauw verband met de behoeften, eigenaardigheden en bijzondere eigenschappen van een land en zijne bewoners. Waar die op een bepaald punt in hooge mate aanwezig zijn, daar zullen de wetsbepalingen dien aangaande van zelve naauwkeuriger zijn in hare omschrijvingen, vollediger door het omvatten van zoo niet alle, dan toch de meeste gevallen, daar men deze meer kent en de baten en schaden, die uit de bijzondere gesteldheid des lands voortvloeijen, beter weet te waarderen.

Zoo zal men b.v. in ons land, een waterland bij uitnemendheid, wel het best kunnen weten, wat er te doen zij, om van die grondgesteldheid het grootst mogelijke voordeel te trekken, maar ook, wat meer de taak van den wetgever is, door doeltreffende verordeningen een ieders regten ten

deze af te bakenen, een ieders verplichtingen aan te duiden, onder bedreiging van straf, wanneer aan deze niet voldaan, — of in 't algemeen eenige misdadige handeling gepleegd wordt.

Of een en ander werkelijk bij ons het geval is, dat is een punt niet hiér te beslissen.

§ 3.

Voormalig water-regt hier te lande.

Die maar eenigzins de geschiedenis van het straf-regt hier te lande heeft nagegaan, zal bespeurd hebben, dat het er daarmede oudtijds vreemd en bont genoeg uitzag en niet het minst in den tijd, die aan de regering van keizer K a r e l voorafging. Naar eenheid zal men te vergeefs zoeken; in tegendeel heeft men al heel ligt kans van in die massa placaten, ordonnantien, keuren, hetzij door de Hooge Lands-overheid, hetzij door gewestelijke en plaatselijke besturen uitgevaardigd, — het spoor geheel bijster te raken.

De graaf gaf zijne placaten en ordonnantien, de steden hadden hare keuren of costumen; later de Heeren Staten der verschillende gewesten, die ook al hunne statuten en ordonnantien uitvaardigden, — kortom het was een verward mengelmoes, waarvan willekeur der regterlijke magten, onzekerheid in de regtspleging, de treurige, maar noodwendige gevolgen waren.

Onder alle die op verschillende onderwerpen bestaande verordeningen, bijeenverzameld in de plaacaat- of charterboeken der onderscheidene gewesten, bekleeden ook eene voorname plaats de voorzieningen ten aanzien van stroomen en rivieren en wat met deze in verband staat. — Dit kan voorzeker niet bevreemden, aangezien onze voorvaderen, evenzeer als wij het nu zijn, overtuigd waren van de noodzakelijkheid, om te waken tegen de nadee- len uit de grondsgesteldheid des lands voortspruitende en partij te trekken van de voordeelen die deze aanbiedt, maar dan ook te zorgen voor toezigt tot wering van 't een en bestendiging van het ander zoo dringend gevorderd.

Van daar die vele op dit stuk, met onderscheiden strafbedreigingen gepaard gaande reglementen, keuren, placaten en andere in verschillenden vorm gekleede wilsuitingen der zorgende overheid.¹⁾

Ik zal mij niet onledig houden met het onderzoeken van alle die verbodsbepalingen; daargelaten toch dat zulks onbegonnen werk zou zijn, dat niet van mij kan gevergd worden, komt het nut of de noodzakelijkheid er van mij ook eenigzins twijfelachtig voor. — Ik acht het dus voldoende er éénigen aan te geven, die verschillende onder-

¹⁾ Verg. al het Groot Privilegie van Maria (A. 1476) Art. XXXVI: „Hem omme vrijwille dat die bewaarnisse van den Landen van West-Vriesland en Kenmerland, legget ende hanget aan den Vriesendijk ende aan de bewaarnisse van dien”, enz.

werpen betreffen. Wij leeren daardoor den aard der onderscheidene verpligtingen, overtredingen enz., van welke ik er hiervoren (zie § 1) reeds eenige aanhaalde, meer van nabij kennen.

Wij vinden dan in de eerste plaats eene voorziening op het planten van boomen omtrent watermolens, — en wel een Ordre, door Keizer Karel, in zijne hoedanigheid van Graaf van Holland, op 14 Maart 1549 uitgevaardigd ¹⁾.

De aanleiding daartoe was eene supplicatie van vele ingezetenen van den lande van Beloys, onder het Bailluwschap van Schoonhoven gelegen. Dit smeekschrift hield in: eerstens dat hun land een Neerlant zijnde, aan alle zijde ter bescherming tegen het water van dijken voorzien is; van welke bedijking evenwel het gevolg was geweest, dat, wanneer men nat en vochtig weder had, het land niet was droog te krijgen, ten ware in de maand Mei. Dat reeds ettelijke jaren te voren de inwoners, om hieraan te gemoet te komen, watermolens hadden doen maken, om op sommige tijden het water uit te malen. Dat door het malen en de daaruit gevolgde meerdere droogte, de Tienden, die vroeger maar kleingeld waard waren, nu jaarlijks veel meer golden.

Het planten nu door sommige lieden van groote boomen op hunne erven, in de onmiddellijke nabijheid dier watermolens gelegen, zal, vreezen zij

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. II, blz. 1812.

tengevolge hebben, dat die molens niet volkomen zullen kunnen malen, aangezien die groote boomen een groot deel van den wind benemen. — Zij waren evenwel niet alleen voor hunne watermolens; bezorgd, maar nog veel meer voor hunne Tienden, daar uit hoofde der mindere droogte de opbrengst dreigde te verminderen en schade dus hun deel zoude zijn.

Zij verzochten diensvolgens om opene brieven van octroy en de ordonnantie, bij denwelken geordonneert zij: «dat het van nu af aan niemand, wie hij ook zij, binnen de Dorpen gelegen onder het Bailluwschap van Schoonhoven, als Haastrecht, Bergambacht, Vlist, Bonrepas e. a. geoorloofd zoude zijn boomen te planten op 200 roeden afstands van die molens, «op die pene telcke reyse te verbeuren soowel die Boomen als stoven, een pont Hollands van elken boom, die geplant sal staan, ende bovendien af te houwen ende uytbreecken die boomen, die gheplant staan omtrent 200 roeden bij de voorsz. molens».

De smeekelingen vonden bij den Keizer gehoor, want deze met eenige beperkingen in hun verzoek consenterende, bepaalde: dat binnen de genoemde dorpen niemand zal mogen poten rijs op 50 roeden, geene stoven op 75 roeden en geen opgaand hout op 100 roeden afstand van de molens in quaestie, — staat het hout digter dan op de gestelde limite, dan zal men hetzelfde uitroeijen, tegen vergoeding aan de eigenaars».

Ik zou denken dat de supplianten niet bijster met deze decisie in hun schik zullen geweest zijn, daar de vrij barre strafbepalingen, die zij voorstelden, in s' keizers Ordre tot eenvoudige uitroeiing zijn ingekrompen, onder toekenning nog wel van schadevergoeding aan de eigenaars van het hout, dat aldus uitgeroeid wordt, terwijl de bepaalde grens ook tamelijk afwijkt van die in het verzoekschrift vervat.

Zorgde keizer Karel aldus voor de behoorlijke dienst der watermolens, hij deed het niet minder voor die der lijnpaden. Zulk een lijnpad is altijd van groot nut voor de scheepvaart op de rivieren, ja zelfs daarvoor eene behoefte. Dit begreep Karel evenzeer, getuige zijn placaat van het jaar 1554 ¹⁾, op de onderhoudinge van het lijnpad langs den Rijn, waarvan de schippers, die langs dien stroom in het vorstendom Gelre en Zutphen varen, gewoon waren gebruik te maken. Dit pad zeer in verval geraakt zijnde, wordt uit dien hoofde bevolen: «alle impediment ofte beletsel in 't lijnpadt «gedaen, by welke hetselve verduistert of eenigzins onclauer gemaakt is, te weren ende aff. te «doen, binnen 6 weken, nadat dit bevel aan de «belangstellenden sal syn gepubliceert». — De straf op het niet nakomen er van gesteld, was eene geldboete ten beloope van zes keizers-guldens, van 20 stuivers het stuk.

¹⁾ Zie Groot Geldersch Placaatboek, dl. I, blz. 173.

Een gelijk bevel nu vinden wij uitgedrukt in het placaat van Maximiliaan van Bourgondië, stadhouder enz., nopens de conservatie van het lijnpad langs den Leckstroom van 15 April 1553 ¹⁾. — De boete bedraagt zes Carolus-guldens en zal strekken ten profijte van zijn keizerlijke Majesteit.

Het stelen en afnemen van het rijswerk, wassende op uiterwaarden en tot bescherming van deze strekkend tegen den invloed des waters, was ook reeds vroegtijdig verboden, getuige het placaat van denzelfden Maximiliaan van Bourgondiën, gedagteekend 7 October 1555 ²⁾.

De aanleiding tot dit verbod was de navolgende: De keizerlijke Majesteit bezat uiterwaarden in de nabijheid van Wijk bij Duurstede. Die gronden waren met groote kosten, door middel van zware hoofden tegen het afschuren van den stroom beschermd.

Men had de snoodheid het rijswerk, op de uiterwaard groeiende en tot bescherming dienende, te komen stelen. — Zulks was niet in Zijner Majesteit's voordeel. Niets natuurlijker dan dat zijn stedhouder, aan wien de zorg voor zooveel was toebetrouwd, ook voor de uiterwaarden en voor de daarop wassende rijsen aan zijn Heer en gebieder toebehoorende, naauwlettend zorg droeg.

¹⁾ Zie Utrechts Placaatboek, dl. II, blz. 93.

²⁾ Zie Utr. Pl. boek, dl. II, pg. 90.

Vandaar het verbod: «interdicerende een ygelyk,
 «van wat qualiteit of conditie hy zy, eenige rysen,
 «wassende op de voorsz. weerden, te steelen, nemen
 «of weg te voeren, op poene van telker reyse
 «en by eene ygelyk van dengeenen, die ter con-
 «trarie van dezen bevonden sal worden gedaan te
 «hebben, te verbeuren de somme van Twintig
 «keysers-gulden en daarenboven arbitrale gecor-
 «rigeert te worden, anderen ten exempel. — En
 «soo verre de voorsz. rysen by eenige jongeren
 «genomen en gestolen mochten worden, sal de
 «voorsz. boeten pecunieel verhaalt en de geexe-
 «cuteerd worden op den goede van hare ouders;
 «de voorsz. boeten te employeren in drie deelen,
 «te weten één derde deel tot profyte van Z. Keyz.
 «Majesteyt, het tweede tot behoeven van den aan-
 «brenger en het derde van den officier, die de
 «executie daarvan doen sal».

De hier opgelegde straf verdient nader opge-
 werkt te worden; zij is, gelijk wij zien, tweeledig
 en bestaat uit geldboete en arbitraire correctie.
 Dit laatste vindt men in vele oude straf-verorde-
 ningen opgenomen; het is waarlijk niet vreemd,
 wanneer men in 't oog houdt, hoeveel er oudtijds
 bovendien reeds aan 't arbitrium van den regter
 was overgelaten, als onvermijdelijk gevolg van den
 verwarden en daardoor onzekeren regtstoestand
 in die dagen.

Wat was nu die arbitraire correctie eigenlijk?
 niets anders dan eene hoogst onbepaalde straf-

aanduiding,¹⁾ en van welke de regter naar bevind van zaken konde gebruik maken ²⁾).

Zulk eene straf zal men in de tegenwoordige strafwetgevingen bezwaarlijk terugvinden; zij druischt dan ook tegen een voornaam beginsel van strafregt aan, dat nl. ieder misdrijf door eene zekere bij de wet bepaalde straf moet gevolgd worden.

Wel mag de regter bij het beoordeelen van den zwaarder en of ligteren graad van schuldpligtigheid de omstandigheden in aanmerking nemen, en zoo die van verzachtenden aard zijn, het misdrijf minder zwaar doen boeten, maar in dit laatste geval legt hij dan toch eene vooraf bepaald bedreigde straf op, zij 't ook in ligter graad. — Maar dit is bij de arbitraire correctie niet het geval; dat straffen naar bevind van zaken is altijd een zeer rekbaar begrip en de omstandigheden daarom, die in aanmerking kunnen komen, dienen wel naauw omschreven te worden, maar al is dit geschied, dan nog kan er dikwerf te groote speelruimte voor den regter overblijven in 't beoordeelen, of werkelijk die omstandigheden aanwezig zijn.

Op het misdrijf nu hiervoren omschreven is, ja, geldboete gesteld, maar daarnevens staat de

¹⁾ Zie de Ordonn. op de Criminele Justitie in de Nederlanden (1570) Art. LVIII (Hoe dat men hem sal reguleren aangaande de arbitrale poenen).

²⁾ Zie Mr. van Nispen tot Pannerden „Afschaffing van wetten en verordeningen etc. — in Themis 2e verz. 6. 1859.

arbitraire correctie, niet als een onderdeel der eerste straf, maar geheel zelfstandig. Wordt dus de straf der geldboete toegepast, dan kan zich toch dikwerf gedeeltelijke straffeloosheid der misdadige handeling voordoen, door het niet toepassen der tweede straf, welker oplegging immers arbitrio judicis is. Die correctie hangt dus steeds als 't ware in de lucht, de hoop op ten minste gedeeltelijke straffeloosheid wordt er min of meer door gevoed en aan de requisiten van zekerheid en bepaaldheid der op te leggen straffen te kort gedaan.

Een tweede punt hier op te merken, betreft de bepaling dat ingeval het misdrijf door jongeren gepleegd wordt, de gestelde boete (pecuniel) op de goederen der ouders zal verhaald worden. Die verantwoordelijkheid der ouders voor de strafbare handelingen der kinderen onder hun opzicht staande, is aanbevelenswaardig; zij is velen ouderen, die er mogelijk nog niet genoeg van doordrongen waren, een spoorslag te meer, om de plicht van waakzaamheid over het gedrag hunner kinderen beter te betrachten.

Wij vinden het algemeen beginsel hieromtrent ook in onze tegenwoordige wetgeving aangenomen, getuige artikel 1403 al. 1 en 2 van ons Burgerlijk Wetboek, in hetwelk de aansprakelijkheid der ouders en daaruit volgende gehoudenheid tot vergoeding van schade, voortspuitende uit daden gepleegd door personen onder hun opzicht geplaatst, specialiter door kinderen die bij hen in-

wonen, in duidelijke bewoordingen is vastgesteld.

Ten slotte zij gewezen op de bepaling, dat hier één gedeelte der bedreigde boete aan den aanbren-ger, den *dénonciateur du crime* wordt toegekend ¹⁾.

Kan dit verdedigd worden op grond, dat door het toekennen van zulk een premie, het aan het licht komen der misdrijven en daardoor de algemeene veiligheid meer wordt verzekerd, het blijft m. i. altijd een ongelukkig middel, om, zij 't dan ook ter wille van het algemeen belang, achter de waarheid te komen, terwijl het stellen van dergelijke belooningen voor het aanbrengen van eenig misdadig feit, veelal een tastbaar blijk is van de onmagt der gestelde magten, om op eenige andere, meer waardige wijze tot de ontdekking te geraken.

Wat nu in eenige water-wetgeving niet ontbreken mag, dat zijn bepalingen omtrent het daarstellen van werken in de rivier, die voor deze belemmerend kunnen zijn, als het leggen van kribben ²⁾, het maken van rijshoofden enz. — Door deze en andere uit-stekende werken toch wordt dikwerf aan algemeene en bijzondere belangen groot nadeel toegebracht; de stroom der rivieren wordt er door belemmerd; zij maken de rivier ondiep en brengen door een en ander groot ongerief te weeg voor de scheepvaart langs zulk een waterweg.

¹⁾ Zie hierbij Scipion Bexon, *Parallele du Code pénal d'Angleterre avec les lois pénales françaises* (nivôse, an VIII.) Chap. XLVII. *Des dénonciateurs: de la délation et de la plainte.*

²⁾ Kribben zijn teenen horden, door steenen of aarde versterkt.

Daartegen staat over dat het kribben ook voordeel kan opleveren, daar men dit middel menigwerf te baat neemt om land aan te winnen. — Wil men dus aan iemand het regt tot het leggen van zulke kribben geven, het zal om bevorens aangevoerde redenen, binnen enge grenzen beperkt en hij die deze grenzen overschrijdt, gestrengelijk moeten gestraft worden.

Wij vinden meer dan één bewijs van de bijzondere zorg, door de overheid hier te lande ten deze aangewend. Zoo liet de Raad van State der Vereenigde Nederlanden, door Heeren Gecommitteerden de rivier de Mark van Breda nederwaarts, een gedeelte van de rivier genaamd de Rooijvaart en de rivier de Dintel visiteren, en vaardigde, na vernomen te hebben van het aanwezen in voormelde rivieren van rijshoofden, kribben en andere werken, ten schade van den lande in 't algemeen en van de bijgelegen steden en plaatsen in 't bijzonder, het navolgende verbod uit ¹⁾ «dat niemant, «wie hy zy, hem en sal hebben te vervorderen in de «voornoemde Rivieren, de Marck, Rooivaart, ofte «Dintel neerwaerts uyt, te maecken, doen, ofte laten «maecken eenige kadycken, ofte andere Dyckagie, «noch ook vermogen te maecken, doen ofte laten «maecken eenige kribben, duyckeldammen, uyt- «steecken van Houten- ofte Rysen-Hoofden, steecken

¹⁾ Zie dit verbod, gedagteekend 26 November 1662, in het Groot-Placaatboek der H.H. Staten Generaal, dl. II, blz. 2627.

«van Rys by forme van schuttinge, setten van
 «Poot-sooijen, ofte yets anders dieergelycke, waer-
 «door aenwinnige van Landt ghemaect, ende de
 «Rivieren becommert, verleent, ofte bedorven
 «souden mogen worden, sonder altoorens hetselve
 «alhier aangegeven, ende met kennisse van saecken,
 «daertoe behoorycken consent ende permissie ver-
 «kregen te hebben, op pene dat alle 't gene sonder
 «sulck consent voorghenomen ende ghemaect soude
 «mogen worden, wederomme by de bygelegen
 «Guarnisoenen sal worden gheremoveert, in stucken
 «gehouwen ende vernietight, tot laste van de geen,
 «die hem verstout sullen hebben, sulks sonder
 «consent te ondernemen”.

Het éénige gevolg zal dus zijn amotie van de
 gemaakte werken, — wanneer nl. de daarstelling
 geschied is zonder consent. Die dus vergunning
 bekomen heeft, valt niet in de termen van dit
 verbod; de mogelijkheid van zulk een verlot zal
 wel in verband staan met het voordeel van land-
 aanwinning, hetwelk uit dat kribben leggen kan
 voortvloeyen, en waarop ik hiervoren reeds wees.

Voorzieningen nu omtrent hetzelfde onderwerp
 treft men aan in een placaat en reglement van
 water-recht op den Neder-Rhijn, gearresteerd bij
 de Ed. Mog. Heeren Staten 's Lands van Utrecht,
 den 23 Januarij 1662 ¹⁾.

De aanleiding was volgens de voorafgaande toe-

¹⁾ Zie Utrechtsch Placaatboek, dl. II, blz. 88.

lichting, eene door het menigvuldig kribben op den Rijn-stroom ontstane vrees voor het verzanden, ondiep worden enz. van gezegden stroom «hetgene «sal strecken tot schadelyken ondiensst voor desen «Lande, als synde de voorn. riviere by tyden van «oorlog en andere ongelegenheden, geweest eene «bysondere vastigheid voor dese ende aangren- «sende Provinciën; maar sulks ook is gerekend tot «merkelycke verhinderinge van de Commerciën, «die in sodanen ongeval niet en kunnen worden «gedreven, ende voortgezet, als wel tot grierf van «de goede ingesetenen behoort en nodig is».

Weshalve na bijeenkomst der Gecommitteerden van de Staten van Utrecht met de Gecommitteerden van de Ed. Mog. Heeren Staten des vorstendoms Gelre en het Graafschap Zutphen, het voornoemde reglement is vastgesteld.

Wij willen alleen aan enkele bepalingen er van onze aandacht wijden. — In de eerste plaats blijkt uit dit reglement ook het regt van kribben te leggen. Immers wordt in art. 1. o. a. verboden om tegen sandbergen of sandscharen, die met hooge wateren niet inunderen, etc. zulke kribben van nieuws te leggen, of te de oude te verlengen, of te verhoogen. Voorts mogen aan de tegenzijde van voornoemde bergen of sandscharen, ook geene hoofden of ridsen gelegd of gehouden worden, als alleen defensive om die voor verdere afbreuk en afstorting te praeserveren; schieten eindelijk de bestaande kribben te ver stroomwaarts in, waar-

door ondiepte kan veroorzaakt worden, dan moeten zij gekort worden op zoodanige lengte, als Gecommitteerden van beide provincien, na genomen oogenschijn en advies van hoofd en kribmeesters zullen oordeelen te behoren.

Art. 2 maakt eveneens van dit regt melding. Wij lezen daar: «En alsoo in de provincie van Gelderland, ook elders tot nog toe eene observantie geweest is, dat een yeder van syn olthoevig land heeft mogen kribben ter halver diepte of breette van den stroom, uytgenomen tegens steden, kerken of schaar dyken» enz.

De slotbepaling van dit artikel houdt het verbod in: «dat van nu voortaan niemand verder sal mogen kribben, als tot het derde part van de riviere, ten ware op plaatsen, daar de breette ende wechneming van de ondiepte des strooms sulks anders soude moge vereysschen.»

Gelijk mede in art. 5 inhoudende «dat ook tusschen de kribben, ridsingen en andere werken, die van beyde zyden van den stroom tegen malkander worden uytgesteecken, ten minsten sal moeten blyven de distantie ofte breette van omtrent tusschen de veertig en vijftig roeden strooms».

Men ziet, het regt van kribben te leggen is wel erkend, maar wordt ten algemeenen nutte binnen enge grenzen beperkt. In artikel 3 is zelfs vervat het gebod om ridsen te leggen; wij lezen er: «Dat ter plaatse, daar de riviere geheel breed ende ondiep is, de geërfden, ten beyden syden leggen-

«de sullen worden geordonneert, gelyk sy geordonneert worden mids desen, van hare respective Lande over ende tegens de ondiepten eenige riddersen te leggen en tusschen beyden te bepoten, om daardoor de riviere wat te benauwen, ende ondiepten en sandgrinden te verdrijven, enz. enz».

Mogten er personen gevonden worden, onwillig of buiten staat, om aan dit gebod binnen den bepaalden tijd gevolg te geven, zoo zullen, naar luid van het artikel, de bevolen werken worden daargesteld ten koste van het land, mits daartegen genietende den aanwas.

Van strafbedreigingen bij niet nakoming der voornoemde bepalingen, is in dit reglement geen sprake.

Meerdere voorzieningen omtrent het kribben leggen, zijn te vinden in het water-recht van Gelre en Zutphen ¹⁾, door de Staten dier provincie in het jaar 1715 uitgevaardigd ²⁾.

Onder de bepalingen van het reglement op 't kribben, in dit water-recht vervat, en die in hoofd-

¹⁾ Zie „Gereformeerde Dijkrechten van Thielre en de Bommelre-woerden”; op deze volgt onmiddellijk het waterrecht van Gelre en Zutphen.

²⁾ Opmerking verdient de overweging der H.H. Staten, tot de uitvaardiging dezes leidende „dat nl. het water-regt binnen de provincie tot nog toe voor een groot gedeelte had gefluctueerd en „het dus noodig was, dat daaromtrent iets zekers werd gestatueerd”.

Het komt mij voor, dat ons tegenwoordig water-regt ook nog tamelijk fluctuerende is.

Doch hierover nader.

zaak al zoowat op hetzelfde nederkomen, als de hiervoren omschrevene, komt ook het navolgende «voor: «Als daar ergens een Eyland (ook wel Middelsant genoemd) is, door een kil van het vaste Land gescheiden, 't welk na s' Heeren Water-regt bevaarbaar of onbevaarbaar is, mag men van 's gelijke tot op de helfte van de kil-hoofden, kribben en ridsen, ten ware tegen over d'andere syde van dat Eyland sich schaar dycken bevonden».

De woorden «bevaarbaar of onbevaarbaar» verdienen hier de aandacht. Een bevaarbaar of onbevaarbaar eiland toch zal voor velen een min of meer duister iets zijn, dat dus nadere verklaring behoeft.

De bevaring van eenig stuk lands stond oudtijds in verband met het regt van aanwas. ¹⁾ Was er aan iemands landen een stuk grond aangespoeld, aangewassen, dan had de eigenaar der res principalis ook aanspraak op die aanwinst, in casu blijkens artikel 1, luidende: «Al wat den stroom aan iemands land slaat of spoeld, is metterdaad het syne, na de breette synes Lands». Daaruit volgde het regt van begaan of bevaringe. Dat begaan of bevaren toch was niets anders dan eene wijze van in bezitneming der aangewassen of opgekomen gronden, waarbij evenwel de noodige formaliteiten moesten in acht genomen worden.

¹⁾ Zie de Verhandel. van Mr. P. J. G. van Diggelen, (Utrecht 1861) *over het regt op schorren en anderen aanwas van gronden.*

Deze waren bij het begaan van een stuk grond volgender wijze voorgeschreven.

«Een iegelyck magh van syn Land een opkomend
«land of sand droogsvoets begaen, so verre het-
«selve streckt, mits dat hy van syn voornemen
«veertien dagen te voren kercke-spraak laate doen,
«en die geinteresseerde partye daarvan verwittigen;
«en dat het vervolgens geschiede, ten overstaen
«van een officier, of in desselfs absentie synen
«Stadholder, Gesubstitueerde of Verwalter, die hem
«daar op leiden sal, en twee gequalificeerde Gerichts-
«luyden, daartoe versogt; allen tegen betalinge van
«behoorlyke jura en salaris».

De vormen bij de bevaring gebruikelijk, waren nog zonderlinger en ook veel meer omslagtig.

Hij, die eene bevaring doen wilde, moest beginnen met te verzoeken aan den officier, of bij absentie van dezen, aan zijnen stadhouder, verwalter of gesubstitueerde, dat deze wilde komen ter plaatse, waar het land gelegen was, met twee gekwalificeerde gerichtsluyden, door den officier ten verzoeke der partijen, daartoe aangeschreven.

«En sal gemelten officier alsdan op 't land van
«den bevaarder de bancke spannen en partyen, die
«omtrent die bevaring iets te seggen mogten hebben, laten aancysschen, en doen de bevaringe in maniere als volgd:

«Namentlyk met een wagen, geladen met mist,
«gelyk een huisman gewoon is te velde te voeren.
«waarvoor sullen gespannen wesen vier of ses

«Paarden, geleyd, gedreven of gereden door twee
 «voerluyden, die op de Paarden sullen mogen
 «sitten, of daarby gaen, tot haere keure, by zich
 «hebbende wyn en brood, en sullen die selve voer-
 «luyden, eerst op 't bevaarders Land gereden en
 «gewendt hebbende, van hetselve Land ryden
 «door het water na het nieuwe opgekomen
 «Land of sand; en sal den officier, of synen stad-
 «holder, de voerluyden met de wagen en Paarden
 «driemaal doen tukken of vertoeven, ende ieder
 «reyse van 't brood eeten en van den wyn drincken
 «laten; indier voegen, dat den officier, of synen
 «stadholder, de voerluyden voor d' eerste reyse sal
 «aanroepen, wanneer de voorsz. raderen van den
 «wagen in 't water gekomen zijn, ende tweede
 «maal, wanneer dien geheelen wagen in 't water
 «is, en voor de derde reyse, wanneer die twee
 «voorste raderen op het Land of sand en dietwee
 «agterste raderen in het water sullen staen, en sullen
 «die voerluyden alsdan voort-ryden op 't hoge of
 «nieuwe Land of sand. — Alwaar gekomen zynde,
 «sullen sy die Paarden uitspannen, en daarmede
 «te rugge of wederom ryden, na des Bevaarders
 «Land, latende den wagen, die met vier palen op
 «'t voorsz. Land of sand gepaald of vastgemaakt
 «sal worden, staen en verblyven den tyd van ses
 «weeken. En of het geviel, dat desen wagen door
 «geweld van water of ysgangh wegdreve, of dat
 «hem iemand met quaden opset, ten reguarde van
 «dengeenen, bij dewelke de bevaringe geschied

«is, van daar brogte, sal de bevaringe niet te «min van waarde blyven».

Tot de bevaring van een eiland of middel-sant waren wederom andere formaliteiten voorgeschreven ¹⁾. Eene nadere aanwijzing van deze zal ik daarlaten, aangezien ik vrees, door de hiervoren gedane mededeelingen, reeds min of meer van mijn eigenlijk onderwerp te zijn afgeweken. — Daar echter die wijze van in bezitneming van aangewassen gronden mij zeer eigenaardig en der vermelding waardig toescheen en dit punt toch kan geacht worden met het waterregt in eenig verband te staan, meende ik mij deze beschrijving, als in transitu geschied, wel te kunnen veroorloven.

Men houde mij dus dezen uitstap ten goede.

Ten slotte zij hier nog melding gemaakt van enkele keuren op het onderhouden en schouwen van het zandpad tusschen Woerden en Harmelen, langs den Ouden Rhijn of Leijdsche Vaart, bij het groot waterschap van Woerden gearresteerd den 4 December 1606; bij de Gecommitteerde Raden van Holland geapprobeerd, den 25 April 1607 en bij de gedeputeerde Staten van Utrecht, den 22 September 1607 ²⁾.

Dit zandpad moest blijkens de toelichting dienen

¹⁾ Zie waterrecht van Gelre en Zutphen — art. 17 vlgg. van den aanwasch en opkomende sanden”.

²⁾ Zie Utrechtsch Placaatboek, dl. II, blz. 264.

tot gebruik voor de passagiers (natuurlijk zijn hier passagiers van trekschuiten of andere vaartuigen bedoeld). Het spreekt dus van zelf dat het in goeden staat moest blijven — en ter verzekering daarvan dienen de navolgende keuren:

«In den eersten wordt verboden dat niemand «met eenige paarden op het voorsz. zandpad sal «mogen ryden, of te met eeniger hande beesten «daarop sal mogen dryven, leyden of te deselve «dryvende, daarop laten loopen, op poene van «elcke reyse te verbeuren, voor elcke paart of te «hoornbeest, een Carolusgulden, en de van elcke «schaap, verken ofte andere beesten, tien stuyvers, «wel verstaande, dat ingevalle bij dengeenen, die met «Paarden daarop quamen te ryden, of met eeniger «hande beesten daarop te leyden, dreven, of de- «selve daarop lieten loopen, niet te bekomen, of «insolvent waren, dat men in sulken gevalle sal «mogen verhalen op deselve beesten en de eige- «naars van dien».

De tweede keur is van dezen inhoud: «Ende «soo yemant eenige palen, sparren, leunen, planc- «ken en de boomen van het voorsz. Sandpad, als «ook tot bevryding van dien geset, alreede gemaakt, «ofte nog te maaken, quame uyt de aarde te trec- «ken, ofte loste slaan, te breeken of weg te neemen, «en men bewysen konde, wie sulcks gedaan «hadde, sal diegoenen, die hetselve gedaan heeft «(boven het hermaaken ende herstellen van alle «schade, bij hem daaraan gedaan,) verbeuren 25

«gulden en de bovendien arbitralijk gecorrigeert
«worden, naar de gelegenheid van der saake; wel-
«ken beboetinge (voor sooveel het pecunieele aan-
«gaat) gedaan sal mogen worden soo wel bij alle
«geïnteresseerde personen, als by de heeren offi-
«ciers».

Op hetzelfde onderwerp nu, het onderhoud nl.
van zandpaden, met name op dat van het zand-
pad tusschen Harmelen en Utrecht, eveneens langs
den Ouden Rhijn, bestaat eene ordonnantie, bij
de Ed. Mog. H. Staten s' Lands van Utrecht gear-
resteerd den 16 Februarij 1625, gerenoveerd en
geamplieerd den 13 Januarij 1682¹⁾.

De bepalingen dier ordonnantie, benevens de
poenaliteiten daarin voorkomende, komen meeren-
deels met die der voormelde keuren van het groot-
waterschap van Woerden overeen.

De verwijzing daarheen is dus voldoende.

§ 4.

Tegenwoordige water-wetgeving in Nederland.

Wij zijn thans genaderd tot het meest belang-
rijke punt van ons onderwerp; wij gaan nl. een
blik werpen op den regtstoestand, welke op het
stuk van het geregeld toezigt op de rivieren en
stroomen, bij ons heden ten dage de heerschen-

¹⁾ Zie Utrechtsch Placaatboek, dl. II, blz. 262.

de is; daarmede dient natuurlijk gepaard te gaan een onderzoek naar de wetgeving, waarbij in dat voor het algemeen belang zoo noodzakelijk opzigt voorzien is.

Het tot hiertoe, met name in de voorgaande §, behandelde had meer dan ééne strekking; in de eerste plaats toch, maakten wij eenigermate kennis met datgene wat gerekend kan worden in de termen eener water-wetgeving te vallen. Wij toonden kortelijk aan, welke verplichtingen en daardoor mogelijke overtredingen er ten deze kunnen bestaan en hoe die oudtijds omschreven en gestraft werden.

Uit een en ander bleek ons tevens van de zorg, door de overheid steeds aan deze zaak gewijd. Jammer maar dat evenals in de overige deelen der toenmalige straf-wetgeving, het ook hier geene vaste wet was, die alles en allen beheerschte, althans wat betreft de fundamenteele punten. Het waren meest afzonderlijke en verspreide verordeningen, in verschillende vormen, dikwerf voor bepaalde gevallen uitgevaardigd en op onderscheidene punten, die somtijds uitsluitend van lokalen aard waren, zoodat zulk eene verordening slechts voor eene bepaalde streek bestemd was, terwijl eene andere streek of provincie mogelijk weder door andere bepalingen geregeerd werd.

Wanneer men nu den algemeenen regtstoestand hier te lande in de dagen die het revolutie-tijdperk voorafgingen, in 't oog houdt, dan kan

men niet ontkennen, dat verandering en verbetering dringend gevorderd werd en de eindelijke algeheele invoering der fransche wetten, al waren deze dan ook in 't oog van den Nederlander dwangbevelen van een' overheerscher, waaraan men zich noode onderwierp, als een wezenlijk voordeel voor ons Vaderland te beschouwen was. Van dien oogenblik af aan hield de tot hiertoe bestaanshebbende fluctuatie in het regt op; men wist beter dan voorheen, waaraan zich te houden en last not least, de wet was voor allen en voor allen gelijk; terwijl door die meerdere eenheid en gelijkvormigheid, die meerdere vastheid in de wetgeving, de deur, welke voor regterlijke willekeur in vroeger tijde zoo wijd openstond, meteen gesloten werd.

De toestand was evenwel, hoezeer beter dan voorheen, nog geenszins volmaakt. Voor die oudvaderlandsche regten toch, waaronder men tot heden geleefd had, waarmede men vertrouwd was en die dus ten minste die goede hoedanigheid hadden, dat zij nationaal waren, — daarvoor ontving men een vreemd regt in de plaats, waardoor wel de voordeelen verkregen werden, waarop ik zoo even lwees; dat op zichzelf reeds in vele opzigten hooger stond, dan hetgene het kwam vervangen, maar dat als oorspronkelijk gemaakt en bestemd voor een ander land, onmogelijk in allen deele geschikt kon zijn ter toepassing in onze streken, onder ons volk.

Wat toch bij de daarstelling dier wetten had

moeten in aanmerking genomen worden, als: grondsgesteldheid, zeden, gewoonten en de uit een en ander ontstaande behoeften voor land en volk, — dat alles was bij ons natuurlijk geheel anders. — Daaruit vloeide noodwendig voort, dat de vreemde wetgeving of bepalingen bevatte in strijd met het nationaal gevoel, de eigenschappen, den geest van ons volk, of niet in álle bestaande behoeften voorzag, of ten aanzien van sommige punten slechts gedeeltelijke en gebrekkige voorzieningen bevatte.

Zoolang nu onze onderwerping aan de fransche heerschappij duurde, was er aan dit alles natuurlijk weinig te veranderen en moesten wij ons de Napoleontische wetten en decreten laten welgevallen.

Maar eindelijk sloeg het uur der verlossing; de keizerlijke adelaar vlood henen, — en men juichte in die vlugt. — En teregt; de omkeering toch was groot.

Voor het drukkend besef van afhankelijkheid, trad het heerlijk gevoel eener nooit genoeg te waarden vrijheid in de plaats; had men tot heden, gelijk zoovele anderen zich moeten buigen voor den magtigen overweldiger van vorsten en volken — thans huldigde men weder een vorst uit het stamhuis, welks naam voor den Nederlander steeds een aangename klank had en nog heeft, een vorst, door geboorte, godsdienst, traditien aan den vaderlandschen grond zoo naauw verbonden.

Was het wonder dat men zich beijverde, de

sporen van het verledene uit te wisschen, dat men dus onder andere zaken, ook eene nationale wetgeving terug wenschte en bijgevolg velen in hun ijver voor de vernietiging van al wat Fransch was, ook naar de totale opheffing van alle Fransche wetten verlangden? — Geenszins. Maar vraagt men of het verstandig was, dan moet het antwoord evenzeer ontkennend luiden. Er was toch veel goeds in die wetgeving en zoude men dan van dat goede niet gebruik maken, alleen dáárom, dat het van vreemden oorsprong was?

Het toenmalige bewind en de ontwerpers der grondwet meenden dan ook zeer teregt, dat het beter was, de bestaande wetten voorloopig in stand te houden en het stelsel eener trapswijze afschaffing te volgen.

Geheel en al getrouw is men aan dat systeem niet gebleven; ten bewijze strekke het nog steeds van kracht zijn hier te lande van den Code Pénal, in weerwil dat dit strafwetboek, naar getuigenis van deskundigen, wel het slechtste van alle Fransche wetboeken is, die bij ons zijn ingevoerd.

Zijn er behalve dat strafwetboek, nog andere wetten en verordeningen, die uit den tijd dier vreemde heerschappij dagteekenen en tegenwoordig nog bij ons gelden?

Er zijn er velen.

Zijn daaronder ook met betrekking tot het onderwerp hier behandeld, nog voorzieningen aanwezig,

die hier te lande worden toegepast? — In de volgende bladen zal men op deze vraag het antwoord vinden.

Wij zijn nu weder terruggekomen tot het punt, waarvan wij in den aanvang dezer paragraaph gewag maakten: het onderzoek naar de tegenwoordige strafwetgeving op het stuk van rivieren en stroomen. Maken wij daarmede thans een aanvang.

Eene eerste vraag is thans, welke water-regtelijke verordeningen, bijzonderlijk van strafregtelijken aard er zoo wel vóór als tijdens de Fransche overheersching, hier te lande zijn ingevoerd.

Het korte tijdperk dat onze inlijving bij het Fransche keizerrijk, ja zelfs dat der vestiging van een koninkrijk Holland voorafging, verdient ten deze het eerst onze aandacht.

Vóór dat koning Lodewijk den troon van Holland beklom, was ons land, gelijk men weet, eene republiek. Wij kennen 't toen als Bataafsch Gemeenebest, met Rutger Jan Schimmelpenninck als Raadpensionaris aan het hoofd.

Tijdens dit bestuur nu zien wij uitgevaardigd eene publicatie van Hun Hoogmogenden, vertegenwoordigende het Bataafsch Gemeenebest ¹⁾, houdende bepalingen [omtrent een algemeen rivier- of waterregt over de rivieren en stroomen dezer

¹⁾ Zie Mr. J. van de Poll „Verzameling van vaderlandsche wetten en besluiten, uitgevaardigd sedert 22 Januarij 1798—10 Julij 1810”.

republiek". Gearresteerd den 24sten Februarij 1806. Die waterregtelijke voorzieningen zijn besloten in twaalf artikelen, welke bepalingen bevatten omtrent het leggen van kribben, het zetten van zalmsteken in de rivieren, het verlengen der bestaande kribben, het regt van aanwas, het plaatsen van gebouwen, die voor de rivieren nadeelig zijn, het bedijken van gronden, het leggen van veerdammen of hoofden, het beplanten van buitendijs gelegen gronden of platen, de verhooging, verzwaring of verbetering der dijk- en andere werken, de poenaliteiten te dezer zaken vallende, enz.

Den geheelen inhoud van álle de artikelen dezer strafwet mede te deelen, acht ik minder noodzakelijk.

Men kan die toch in de aangehaalde verzameling van van de Poll in hun geheel vermeld vinden.

Ik veroorloof mij echter te treden in eene omschrijving der onderwerpelijke bepalingen, wier nadere aanduiding mij het meest wenschelijk voorkomt.

Artikel 1. «Geene nieuwe kribben of andere waterwerken, noch ook dezulke, waardoor de aanwas van den oever en vóórliggende gronden op eenigerlei wijze zoude kunnen bevorderd worden, «zullen op of in de rivieren of stroomen gelegd, «noch eenige zalmsteken gezet, of andere werken, «welke den bekwamen afloop der rivieren hinderlijk «zouden kunnen zijn, gemaakt mogen worden «hetzij door besturen of particulieren, zonder be-

«komen permissie van de commissie van superintendentie van den waterstaat der Bataafsche «Republiek.

Opmerking verdient ten aanzien van het bij dit artikel bepaalde, de overweging van den Hoogen Raad, in een arrest van den 19 September 1843¹⁾. De Raad overwoog nl. dat bij den aanvang van het hiervoren vermeld artikel is verboden: «het zonder «behoorlijk verlof aanleggen van nieuwe kribben «of andere waterwerken, om het even of zij al of «niet van invloed kunnen zijn op den loop en de «bruikbaarheid van den stroom, naardien zoodanige «beperking niet gevoegd is bij hetgeen bepaald is «bij den aanvang van dat artikel».

In het vervolg nu van het artikel komt wél zoodanige beperking voor; er mogen nl. zonder verlof geene zalmsteken gezet worden, noch andere werken, welke den. bekwamen afloop der rivieren hinderlijk zouden kunnen zijn.

Zijn zij dus niet hinderlijk, dan zullen zij ook zonder verlof mogen daargesteld worden, terwijl daarentegen het aanleggen zonder verlof van nieuwe kribben en andere waterwerken blijkens den aanhef van het artikel, in geenerlei geval vergund is.

Eene andere uitlegging is er dunkt mij niet aan te geven, en ik begrijp dan ook niet, wat de

¹⁾ Te vinden in de Nederl. R.spr. van Brocx en Stuart, dl. 15, blz. 226.

bedoeling van den Heer Boogaard ¹⁾ is, wanneer hij in zijne aanteekening op art. 1 de meening oppert, dat er in de toepassing zoo van art. 1 als van art. 2 ²⁾ wel degelijk op zal moeten gelet worden, of de werken van invloed op de stroombaan der rivier kunnen zijn.

Die bewering zou iets afdoen, wanneer zonder eenige beperking de vergunning ware gegeven tot het leggen van kribben, want in dat geval zoude de mogelijk nadeelige invloed van zulke werken op de gesteldheid der rivieren voorzeker in aanmerking hebben dienen genomen te worden. Maar nu die aanleg verboden is zonder verlof, nu komt mij de clause: «om het even of die «kribben of andere werken al dan niet van invloed «kunnen zijn op den loop der rivieren enz.», tamenlijk onschuldig voor. — Er wordt toch niet door gezegd, dat het mogelijk nadeel door die werken toe te brengen, bij het geven der vergunning buiten sprake blijft, maar eenvoudig dat, onverschillig of zij voor- of nadeelig kunnen zijn, in ieder geval verlof een vereischte is.

Wat betreft de woorden «welke den bekwamen

¹⁾ Zie J. F. Boogaard „Wetten, Decreten enz. op den Waterstaat,” 1e ged. blz. 24.

²⁾ Art. 2 „Geene reeds liggende in 't vorig art. genoemde werken zullen mogen verlengd, tot eene meerdere hoogte opgewerkt, noch in hunne directie veranderd mogen worden, zonder permissie van de commissie van superintendentie over den Nationalen Waterstaat, zijnde hieronder echter niet begrepen de gewone reparatie.”

«afloop der rivieren hinderlijk zouden kunnen zijn», deze hebben niet alleen betrekking op de woorden: «of andere werken», maar ook op de woorden: «eenige zalmsteken gezet» ¹⁾.

De artikelen 6 en 8 verbieden het zonder be-
komen verlof bekaden of bedijken van gronden
nog niet bedijkt en buitendijks of op de stroo-
men gelegen en het met hout beplanten van nog
onbeplante buitendijks gelegen gronden of platen.
In beide zijn evenwel uitzonderingen opgenomen,
die dus niet in de termen dezer strafwet vallen.
Naar luid toch van eerstgenoemd artikel zullen
onder het dáár gestelde verbod niet begrepen zijn
de gewone reparaties en tijdelijke voorzieningen
tegen zomerwater; — van het verbod in art. 8
is uitgezonderd het beplanten tot scheiding van
landen aan den voet der dijken, of van laagten
achter hooge oevers gelegen. — Het nut of de on-
schadelijkheid van laatstgemelde beplanting staat
voorts ter beoordeeling van de Commissie van
Superintendentie en deze is, ingeval zij het noodig
acht, bevoegd aan den eigenaar last te geven het
daargestelde plantsoen te zijnen koste en zonder
eenige schadeloosstelling te amoveren.

Van eene verdere toepassing dezer strafwet zal
evenwel in de uitgezonderde gevallen geen sprake
zijn.

¹⁾ Zie Arrest Zuid-Holland — van 14 Januarij 1860. — W.blad
Nº. 2156.

Boogaard teekent (in zijn hier voren vermeld werk) op artikel 8 het navolgende aan: «Dit artikel schijnt de strekking te hebben dat, na de invoering der wet, wel herbepanting, maar geene «nieuwe bepanting zonder vergunning mag geschieden».

Het valt niet te ontkennen dat de woorden van het artikel tot die meening geregtigen. Leest men toch: «Geene thans nog onbepante buitendijks gelegen gronden of platen zullen met hout bepant «mogen worden, zonder bekomen permissie» enz., dan komt men, op grond van den (hoezeer altijd gevaarlijken) regtsregel: «qui de uno dicit, de altero negat» gerechtelijk tot de gevolgtrekking dat, terwijl uitdrukkelijk bepaald wordt dat onbepante gronden, zonder vergunning niet mogen bepant worden, tot de herpanting van alreeds (nl. vóór de invoering dezer wet) bepante gronden, die vergunning niet noodig is.

Het komt mij daarom voor, dat de geheele bepaling, zooals die nu gesteld is, afkeuring verdient. Want wat is de reden van het verbod? geene andere, dan dat door bepanting aan de goede gesteldheid der rivieren en stroomen ligtelijk nadeel zou kunnen toegebracht worden. Dat nadeel nu kan, dunkt mij, even goed toegebracht worden ingeval van herpanting, door b.v. daarbij andere soorten van boomen als de vroeger geplante te gebruiken, die welligt door al te weligen groci of op cenige andere wijze aan de rivieren hinderlijk

kunnen zijn. — Waarom dus niet uitdrukkelijk ook hiervoor de vergunning verplichtend gesteld?

Nu is het wel waar, dat in het artikel het regt wordt toegekend aan de Commissie van Superintendentie om hout van gronden welke bevorens reeds beplant waren geweest, te doen amoveren, wanneer zij zulks voor de goede gesteldheid der rivieren en stroomen noodig oordeelt, maar ware het niet veel beter geweest in eens af ook de herplanting zonder verlof te verbieden? — de Commissie zou dan vooraf kunnen weten, welk hout men bezigen wil en daarvan hare al of niet toestemming afhankelijk maken, terwijl zooals 't nu is, eventueel de amotie zal geboden worden, die met veel moeite en kosten gepaard gaat, aangezien naar luid van de 2^e alinea van het artikel, in zulk een geval billijke schadeloosstelling tegen taxatie aan de eigenaars moet worden toegekend.

Gaan wij thans verder.

Art. 11 luidt: «Alle wetten, publicatien, bepalingen of usantien, of gedeelten van dien, welke «met deze gemaakte bepalingen strijdig zijn, worden «bij deze gehouden voor vernietigd.»

Art. 12. «Zoodra ontdekt wordt, dat iemand tegen «deze wet gehandeld heeft, zal dezelve telken reize «verbeuren eene boete van f 600.— te verdeelen één «derde ten behoeve van den Officier, die de «lange doen zal, één derde ten behoeve van den «gene, die de overtreding aangeeft en één derde «ten behoeve van de armen der plaats, waar de

«contraventie is geschied; en zulks onverminderd
 «de verpligting van den contraventeur, om al het-
 «geen contrarie deze bepalingen gemaakt of gedaan
 «is, op last van de Commissie van Superintenden-
 «tie over den Waterstaat der Bataafsche Republiek,
 «dadelijk ten zijnen koste te amoveren, zonder dat
 «hem daarvoor eenig dedommagement zal gegeven
 worden.

Zullende zulks anderzins van wege den lande
 «ten zijnen kosten, op dubbel gewin, op last der
 «commissie geëffectueerd en op zijne bezittingen
 «des noods bij parate executie verhaald worden».

Volgt ten slotte eene aanmaning aan alle geëm-
 ployeerden op s'lands rivieren en stroomen, om
 scherp toe te zien, of er ook iets, hetwelk bij
 deze bepalingen verboden is, wordt gedaan; met
 last, in zoodanig geval tot onmiddellijke kennis-
 geving aan de Commissie van Superintendentie,
 enz.

Krachtens artikel 11 vervalt het oude water-regt,
 voor zoo ver strijdig met de in deze publicatie
 gemaakte bepalingen. De bestaande voorzieningen
 dus omtrent punten daarin niet besproken, blijven
 van kracht.

Het behoeft geen betoog, dat, wanneer de oude
 bepalingen met die der publicatie mogten over-
 eenkomen en bijgevolg door beide in hetzelfde
 onderwerp en op dezelfde wijze voorzien is,
 die vroegere verordeningen door deze latere wet
 vervallen waren. De regtsregel: «lex posterior

«abrogat priorem» wijst dit ten duidelijkste aan.

Wat betreft de straffen op het begaan der in de publicatie aangeduide wanbedrijven gesteld, en die gelijk wij gezien hebben, bestaan in geldboete en amotie van het daargestelde zonder eenige schadeloosstelling, — zij mogen vooral wegens de zware geldboete, gestreng schijnen; zij kunnen evenwel met het oog op de nadeelen die uit het plegen dier wanbedrijven zouden mogen voortvloeijen, allezins geregvaardigd worden ¹⁾.

Een bekomen verlot van de Commissie van Superintendentie sloot alle toepassing van straf uit.

Deze Commissie bestond vroeger uit twee collegiën, die evenwel tijdens de Bataafsche Republiek inéénsmolten en van zamenstelling veranderden ²⁾. Zij vormde het hoofdbestuur van den waterstaat en aan haar moest, krachtens de publicatie, van alle contraventien direct worden kennis gegeven.

Wij vinden nu deze water-regtelijke verorde-

¹⁾ Ten aanzien dier geldboete teekent Boogaard in zijn Wetten, Decreten enz. aan, dat volgens art. 1 der wet van 27 December 1839. (St.bl. N°. 53) de aandelen in boeten niet meer door de ambtenaren van den waterstaat mogten genoten worden, maar in correctionneele zaken (b.v. in zaken bij de publicatie strafbaar gesteld) moesten komen ten voordeele van het Rijk, en in zaken van enkele politie, ten voordeele van de gemeentelijke of andere openbare kas, waaraan de hoofdsom der geldboete in den regel behoort.

²⁾ Zie hierover méér bij J. Roëll „Historisch-Staatsregtelijk onderzoek naar het algemeen en het bijzonder bestuur van den waterstaat in Nederland, Utrecht 1866”.

ning van Hun Hoogmogenden, in het Crimineel wetboek voor het koninkrijk Holland implicite gehandhaafd. Nadat toch is verklaard ¹⁾, dat het wetboek zich geenszins uitstrekt tot zoodanige kleine overtredingen, de dagelijksche politie of plaatselijke administratie betreffende, waarvan de gestelde straf eene boete van vijftig guldens of eene driedaagsche gevangenis niet te boven gaat, volgt de bepaling van art. 7, luidende: «Insgelijks «worden door dit wetboek niet afgeschaft de navolgende wetten, reglementen of voorzieningen, voor «zooveel die ten tijde van deszelfs invoering nog «in gebruik zijn», waaronder: N°. 15 «Betreffende het gebruik of onderhoud van gronden, duinen, dijken, wegen, wateren, havens, sluizen, bruggen, straten of grachten».

Kan men nu ook al meenen aan het Crimineel wetboek, als aan eene latere strafwetgeving, in dezen voorrang te moeten toekennen boven de publicatie van 1806, aangezien het crimineel wetboek in 1809 ingevoerd zijnde, slechts niet-toepasselijk wordt verklaard ingeval van kleine overtredingen, waarop eene vrij geringe boete of kortstondige gevangenis als straf is gesteld, en daarentegen de handelingen in strijd met de publicatie gepleegd, wezenlijke wanbedrijven zijn, die door eene zeer zware geldboete van zeshonderd gulden gevolgd worden, — het bepaalde in art. 7 Crim. wetb.

¹⁾ Crim. Wetboek voor 't koninkrijk Holland, Titel I, art. 6.

neemt allen twijfel weg; de publicatie toch bevat bepalingen omtrent het gebruik of onderhoud van gronden, wateren, enz. en kan dus gerekend worden tot de categorie der hier uitgezonderde wetten, reglementen en voorzieningen te behooren. Zij was ook bij de invoering van het Crim. Wetboek nog in gebruik.

Men dient voorts in 't oog te houden dat het Crim. Wetboek is een *lex generalis*, terwijl de publicatie onder de bijzondere wetten te huis behoort. Al waren er nu in eerstgenoemde wet geene bepalingen opgenomen strekkende tot handhaving der laatstgenoemde, dan nog zoude met toepassing van den regtsregel; «*lex specialis derogat legi generali*», de bestaanbaarheid der publicatie naast het Crim. Wetboek als algemeene strafwet, wel niet sterk in twijfel getrokken worden.

In dit algemeen rivier- of waterregt, door H. Hoogmogenden in 1806 ingevoerd, was evenwel niet alles geregeld. Wij zullen er althans te vergeefs naar eenige bepalingen zoeken omtrent de lijn- of jaag- en voetpaden langs de rivieren en stroomen gelegen.

Wij lezen dienaangaande in het tweede deel van ons Burgelijk Wetboek het volgende:

Art. 720. «De regten en verpligtingen ten openbaren of gemeentelijken nutte daargesteld, ten onderwerp hebbende de voet- en jaagpaden langs bevaarbare of vlotbare rivieren, het maken of het herstellen van wegen, dijken en andere openbare

«of gemeentelijke werken, zijn bij bijzondere wetten en verordeningen geregeld.»

Onder die bijzondere verordeningen nu komt voor eene ordonnantie van Lodewijk XIV getiteld: «Ordonnance du Roi, pour les eaux et forêts de son royaume, d'Août 1669 — ¹⁾).

In artikel 7 titel 28 dezer verordening zijn bepalingen aanwezig omtrent die voet en jaagpaden.

Dit artikel luidt aldus: «Les propriétaires des héritages aboutissans aux rivières navigables, laisseront le long des bords vingt-quatre pieds au moins de place en largeur pour chemin royal et trait des chevaux, sans qu'ils puissent planter arbres ni tenir closture ou haye plus près que trente pieds du costé que les bateaux se tirent, et dix pieds de l'autre bord; à peine de 500 livres d'amende, confiscation des arbres, et d'être les contrevenans contraints à reparer et remettre les chemins en état à leurs frais.»

Voorts heeft men het keizerlijk decreet van 22 Januarij 1808 ²⁾, waarbij het hiervoren vermeld artikel op al de bevaarbare rivieren van het keizerrijk toepasselijk werd verklaard ³⁾.

Art. 1. «Les dispositions de l'article 7 titre 28

¹⁾ In haar geheel te vinden bij Dalloz „Répertoire méthod. de jurisprudence enz.", Tôme 25, pg. 15 vlg.

²⁾ Zie Boogaard „Wetten enz. op den Waterstaat", Ie ged. blz. 46.

³⁾ Zie nog over die lijnpaden de artt. 67 en 68 van het reglement voor de vaart op den Rijn, van 31 Maart 1831, — te vinden bij Mr. W. Y. van Hamelsveld „Nederlandsche Pandecten", dl. 3, blz. 521.

«de l'ordonnance de 1669, sont applicables à toutes
«les rivières navigables de l'Empire, soit que la
«navigation y fût établie à cette époque, soit que
«le Gouvernement se soit déterminé depuis, ou
«se détermine aujourd'hui et à l'avenir, à les
«rendre navigables».

Art. 2. En conséquence les propriétaires riverains,
«en quelque temps que la navigation ait été ou soit
«établie, sont tenus de laisser le passage pour le
«chemin de halage.

Art. 3. «Il sera payé aux riverains des fleuves
«ou rivières, où la navigation n'existait pas et où
«elle s'établira, une indemnité proportionnée au
«dommage qu'ils éprouveront etc.».

Dit decreet, waarvan ik hier de voornaamste bepalingen aangegeven heb, werd in onsland executoir verklaard bij keizerlijk decreet van den 6 Januarij 1811 ¹⁾.

Ik acht het niet onnoodig bij voorschreven artikelen eene wijl stil te staan en in 't kort de aandacht te vestigen op hetgeen ten aanzien van het daarbij bepaalde is in het midden gebragt.

Het gemis van een jaag- en voetpad, waarvan de dienst een noodzakelijk gevolg is van de vlotbaarheid en bevaarbaarheid des strooms, brengt, wij weten het, hindernis toe aan de scheepvaart, want zonder zulk een pad gaat het genot van den stroom in sommige gevallen verloren.

¹⁾ Zie Mr. C. J. Fortuijn „Verzameling van wetten en besluiten en andere rechtsbronnen van Franschen oorsprong”, dl. III, blz. 253.

Het zal dus een eigenaar langs den oever niet vrij staan, der scheepvaart zulk een onontbeerlijk iets te onthouden, of op eenige andere wijze belemmering in de publieke dienst te veroorzaken.

Men ¹⁾ heeft nu aan deze verplichting van den oever-eigenaar het karakter van dienstbaarheid toegekend, evenals de Code zulks doet ²⁾, die haar noemt: «une servitude établie par la loi, pour d'utilité publique ou communale».

Het is bekend dat eene dienstbaarheid alleen in *patiendo* et *non faciendo* bestaat en dus b.v. de eigenaar van het dienstbare erf tot niets meer gehouden is ³⁾. — Neemt men nu de verplichting van den oever-eigenaar als een servituut op, dan zal het hem niet veroorloofd zijn op het pad boomen te planten, of eenige werken op te rigten, waardoor noodwendig het jagen of trekken op het pad zoude belemmerd worden ⁴⁾.

De vraag is evenwel of dat dulden en niet doen, waartoe hij gehouden is, hier tot zulk eene ruime opvatting kan aanleiding geven, alsof nu ook de oever-eigenaar niet tot het onderhouden van zulk een jaag- of voetpad zou kunnen genoodzaakt worden, doch alleen zou hebben te gedoogen, dat het pad b.v. met puin bestrooid of op eenige andere

¹⁾ Zie W. C. D. Olivier „Procve over de beperking van den Eigendom” enz.

²⁾ Code Civil artt. 649, 650.

³⁾ Art. 722, B. W.

⁴⁾ Art. 739, B. W.

wijze in orde gebragt worde; — maar zulks nimmer ten zijnen koste.

Volgens de leer der erfdienstbaarheid voorzeker ¹⁾, en die leer, wat althans de hoofdpunten betreft, passen enkele schrijvers ook op het tegenwoordig geval toe, hetgene bij hunne opvatting dezer verplichting als dienstbaarheid volkomen consequent is ²⁾. Voorts is een gelijk gevoelen toegedaan het Hof van Gelderland, dat bij arrest van 8 Julij 1844 ³⁾ heeft aangenomen, dat op de eigenaren niet de verplichting rust de lijnpaden te maken en te onderhouden en dus de strafbepalingen in art. 7 der ordonnantie, luidende: «à peine de 500 livres d'amende, confiscation des arbres et d'être les contrevenants contraints à réparer et remettre les chemins en état à leurs frais», alleen moet toegepast worden op hen, die boomen of heggen op het pad zullen gesteld of op eenige andere wijze aan hunne verplichting van «niet doen» zullen zijn te kort gekomen. Van deze zal derhalve in zoodanig geval opruiming en herstelling van het pad ten koste van hen oever-eigenaars gevorderd worden.

Het gepleegde feit nu kwam hierop neer: door de opzichters van den Waterstaat was bespeurd geworden dat op het paarden-jaagpad, op den lin-

¹⁾ Art 735, B. W.

²⁾ Zie Olivier „Proeve enz. blz. 214, en J. F. Boogaard „Wetten etc. 1e ged. — in zijne aantek. op art. 7 der Ord. van 1669

³⁾ In Regtsgeleerd Bijblad, dl. VI, blz. 545.

ker oever van de rivier de IJssel, langs de eigendommen van de beklaagden en geappelleerden zich boomen en heggen bevonden, en er alzoo geen 4 ellen terrein voor het jaagpad bestond.

Er werd evenwel geen 't minste bewijs geleverd, dat door of van wege de beklaagden eenige boomen of heggen zouden zijn geplant, of dat door of van hunnentwege eenige daad zou zijn gepleegd in strijd met hunne verpligting van eene bepaalde breedte langs de rivier voor het jaagpad vrij te laten, — m. a. w. dat zij aan hunne verpligting van niet-doen zouden zijn te kort gekomen.

Had dus de Arrondissements-Regtbank te Arnhem, bij vonnis van 6 April deszelven jaars de beklaagden van alle regtsvervolging ontslagen op grond van dit gebrek aan bewijs, — het Hof in appel vonnis wijzende ging verder en besliste dat het brengen van het lijnpad tot eene door de bevoegde magt bepaalde breedte, niet tot de verpligtingen van de beklaagden en geappelleerden behoort, veel min bij verzuim tot de toepassing van eenige straf kan aanleiding geven, — en dat zij, behalve in 't geval der overtreding van het gestelde verbod, in 't algemeen tot het maken en onderhouden der lijnpaden niet zijn gehouden.

Het Hof vernietigde het vonnis der Arnhemse Regtbank en sprak de beklaagden finaal vrij.

Men merke op dat de Regtbank te Arnhem slechts van regtsvervolging ontsloeg uit hoofde van gebrek aan bewijs voor het feit eener daad-

werkelijke overtreding, maar het stilzwijgen bewaarde omtrent de al of niet bestaande verplichting van den oevereigenaar tot het brengen van het lijnpad tot eene door de bevoegde magt bepaalde breedte. — De gelegenheid tot eene uitspraak dienangaande was in casu juist aanwezig. Men zou hierdoor tot het vermoeden kunnen komen, dat de posterieure meening van het Hof omtrent dit punt, door de Regtbank niet geheel gedeeld werd. Zij zoude, dunkt mij, anders wel evenzeer tot eene algeheele vrijspraak besloten hebben.

Voor het overige rijst de vraag nog bij mij op, indien de straf in art. 7 der ordonnantie slechts hen treffen moet, die, terwijl het lijnpad bestond, door het planten van boomen als anderszins belemmering in de dienst hebben teweeggebracht, wat dan wel de straf zal zijn voor hen, die, wanneer een stroom bevaarbaar en aldus voor de publieke dienst wordt opengesteld, waaruit van zelf de behoefte aan en de verplichtingen des overeigenaars tot het leveren van een jaagpad volgt, ronduit weigeren aan dezen pligt te voldoen en zonder de belemmerende werken daartestellen in art. 7 omschreven en die juist tot de daarop gestelde straf aanleiding geven, door geweld b. v. den gang beletten over of langs den strook van hun grond, die tot jaag- of voetpad moet dienen, — of ook wanneer de oever-eigenaar, terwijl het bestaande lijnpad herstel vordert en de bevoegde autoriteit lieden zendt om die herstelling op kosten

van den Staat te doen plaats hebben, deze lieden op de een of andere wijze verhindert hun arbeid te verrigten en daardoor evenzeer belemmering in de publieke dienst teweegbrengt.

Het komt mij voor dat omtrent zulke gevallen in het artikel der ordonnantie in 't geheel niet of althans niet duidelijk voorzien is.

Weifeling omtrent een ander punt zou nog kunnen ontstaan door de bewoordingen van art. 3 van het Decreet van 22 Januari 1808, in hetwelk schadevergoeding voor den af te stanen grond wordt toegekend: «aux riverains des fleuves ou rivières «où la navigation n'existait pas et où elle s'établira». Men zou al kunnen vragen en men heeft ook gevraagd ¹⁾ of de oever-eigenaar uit hoofde van voormelde bepaling geene schadevergoeding zou kunnen eischen, wanneer b.v. een stroom, die vroeger vlotbaar zijnde, later opgehouden hebbende tot de bevaarbare stroomen te behooren, nu weder door den Staat vlot- en bevaarbaar gemaakt wordt. — Moeten de woorden «où la navigation n'existait pas et où elle s'établira», aldus worden opgevat, dat er van schadevergoeding alleen dan sprake zal kunnen zijn, wanneer daar ter plaatse de scheepvaart (en dus de behoefte aan een lijnpad) nimmer bestaan heeft, maar deze nu gevestigd wordt wanneer de staat den voorheen onbevaarbaren stroom tot een vlotbaren maakt, — terwijl

¹⁾ Zie Olivier „Proeve enz.”, blz. 217.

in het hiervoren gestelde geval de stroom vroeger reeds misschien ettelijke jaren geleden bevaarbaar geweest is?

Ik zal mij met deze kwestie niet verder bezig houden; zij behoort hier eigenlijk minder te huis. Ik maakte er dan ook, evenals van de vraag naar de al of niet bestaande verplichting voor den oever-eigenaar tot onderhoud van het jaagpad, of van die naar het al of niet volledige der strafbedreiging in art. 7 der ordonnantie, — alleen gewag van, om de bewering te staven, dat wij met eene eigene wet, minder voor verschillende opvattingen omtrent deze en gene punten vatbaar, beter geholpen zouden zijn, dan met de bepalingen eener eeuwen oude, Fransche ordonnantie en van een decreet, waarmede ons een deel althans dier overoude wet ter toepassing werd opgedrongen.

Volgen thans nog enkele Fransche wetten en decreten, betreffende de rivieren en stroomen hier te lande executoir verklaard.

In de eerste plaats een keizerlijk decreet omtrent het in werking brengen der Fransche wetten in de departementen der monden van den Rijn en der monden van de Schelde en in het Arrondissement Breda; — van den 8 November 1810¹⁾.

¹⁾ Zie J. M. Kemper „Code Organique des Départements de la Hollande”. — Verzameling van Wetten en Decreten betrekking hebbende tot de inlijving en organisatie der Hollandsche Departementen.

Bij dit decreet werden o. a. op het bestuur van wateren en bosschen en policie ten platten lande van kracht verklaard legio artikelen der ordonnantie op de wateren en bosschen, van de maand Augustus 1669. — Verreweg de meeste dier bepalingen hebben evenwel betrekking op het bestuur der bosschen.

Voorts het arrêté du directoire exécutif du 9 Mars 1798 (19 Ventôse an VI), contenant des mesures pour assurer le libre cours des rivières et canaux navigables et flottables ¹⁾.

Dit arrêté begint met de aanhaling van een reeks van artikelen uit verschillende wetten, die ten aanzien van rivieren en stroomen reeds in Frankrijk bestonden, maar nu nader en met name de aangeduide bepalingen den autoriteiten worden ingescherpt; terwijl ten slotte het Directoire, krachtens artikel 144 der toenmalige constitutie beveelt, dat de boven omschreven wetten naar vorm en inhoud zullen worden nageleefd.

Onder de wetten en wetsbepalingen, waarop aldus de aandacht van het publiek gezag nader wordt gevestigd, bekleeden eene eerste plaats de artikelen 42, 43 en 44 der ordonnantie van 1669. — Deze, even als enkele bepalingen van het arrêté zelf, zullen ons hierna nog te voren komen.

Het arrêté werd in den jare 1810 hier te lande executoir verklaard ²⁾.

¹⁾ Zie Delebecque „Bulletin Usuel des Lois etc.”, I, pg. 172.

²⁾ Zie Mr. C. J. Fortuijn „Verzameling”, I, blz. 305.

Er valt hier op te merken dat het arrêté van Ventôse niet zoozeer eene strafwet is, die met bepaalde straffen de begane overtredingen bedreigt, als wel eene wet van administrative policie, slechts opruiming bevelend van hetgeen in strijd met de bepalingen van het arrêté is daargesteld ¹⁾.

Volge thans de wet van 4 Mei 1803 (14 Floreal an XI): «relative au curage des canaux et rivières «non navigables, et à l'entretien des digues, qui «y correspondent.»

Van deze wet luidt art. 1 aldus: «Il sera pourvu «au curage des canaux et rivières non navigables, «et à l'entretien des digues et ouvrages, qui y cor- «respondent, de la manière prescrite par les anciens «règlemens, ou d'après les usages locaux.»

Zoomede de wet van 29 Floreal an XI «relative «aux contraventions en matière de grande voirie, «telles qu'anticipations, de dépôts fumiers ou «d'autres objets. Toutes espèces de détériorations «commises sur les canaux, fleuves et rivières na- «vigables, leurs chemins de halage, francs bords, «fossés et ouvrages d'art seront constatées, repri- «mées et poursuivies par voie administrative ²⁾.»

¹⁾ Het Arrêté nu geene strafverordening zijnde, moeten de vervolgingen wegens handelingen in strijd met de nog van toepassing zijnde bepaling van dit Arrêté, worden ingesteld naar aanleiding van het Kon. Besluit van 28 Aug. 1820 (St.b. N°. 19), waarvan de overtreding strafbaar is gesteld bij de wet van den 6 Maart 1818 (St.bl. N°. 12).

²⁾ Zie Fortuijn, Verz. I, blz. 205.

Ten slotte dient hier vermeld de bepaling van den Code Pénal zelven, omtrent het veroorzaken van overstromingen. Zij maakt den inhoud uit van art. 457: «Seront punis d'une amende qui «ne pourra excéder le quart des restitutions et «des dommages-intérêts, ni être au-dessous de cin-
«quante francs, les propriétaires ou fermiers, ou «toute personne jouissant de moulins, usines ou «étangs, qui par l'élévation du déversoir de leurs «eaux au dessus de la hauteur déterminée par «l'autorité compétente, auront inondé les chemins
«ou les propriétés d'autrui. S'il est résulté du fait «quelques dégradations, la peine sera, outre l'a-
«mende, un emprisonnement de six jours à un
«mois ¹⁾»

Deze zijn, meen ik, behalve de publicatie van 1806, al zoo de voornaamste verordeningen van Franschen oorsprong, die hier te lande werden ingevoerd en moesten strekken tot regeling van het behoorlijk toezigt op de bevaarbare en onbevaarbare rivieren en stroomen en tot aanwijzing

¹⁾ Zie hierbij Kon. Besl. van 28 Aug. 1820 (St.bl. N°. 49) „opens de toepassing der in vigueur zijnde wetten op de policie der „door loopend water werkende molens en usines, enz.”

Bij dit besluit wordt uitdrukkelijk verwezen naar de ordonnantie van Aug. 1669, de wet van 6 Oct. 1791 „concernant les biens et usages ruraux etc.”, het arrêté van Ventôse, an VI, de wet van 29 Floreal an X etc.

Zie Fortuijn, t. a. p. I, 84, 212, 371. II, 205.

Zie ook van Deinse „Strafwetten” — en Mr. Schooneveld „Wetb. v. Strafr. 3e uitg.; aant. op art. 457.

van ieders regten en verpligtingen ten aanzien van deze.

Een tweede vraag is nu: Wat geldt er heden ten dage van genoemde verordeningen nog bij ons?

Met de beantwoording hiervan zullen wij ons thans gaan bezighouden.

Beginnen wij met de ordonnantie van 13 Aug. 1669. — Aan de regtsgeldigheid van deze, althans wat betreft het hier te lande executoir verklaarde artikel 7 van titel 28, valt niet te twijfelen. — Men bedenke toch dat gemeld artikel eerst bij keiz. decreet van 22 Januarij 1808 op alle de bevaarbare rivieren van den Staat van toepassing, — en dit decreet hier te lande executoir is verklaard bij dat van 6 Januarij 1811. — Van eene afschaffing nu van dit laatste bij ons is geen spoor te vinden, ergo. —

Wordt het ook feitelijk als vervallen beschouwd? geenszins. Immers wij zien door de Arrond. regt-bank te Arnhem voormeld artikel toepassen, en door den H. Raad, ten aanzien van den gedeeltelijken inhoud eene interpretative verklaring geven ¹⁾.

De toepassing geschiedde bij vonnis van 4 Februarij 1861 ²⁾, waarbij beslist werd, dat eigenaren langs bevaarbare rivieren, aan wier tegenovergestelden oever een lijnpad aanwezig is, verpligt zijn eene strook lands van 10 voeten langs hunnen oever, tot voetpad vrij te houden.

¹⁾ Zie Mr. A. J. van Deinse „Strafwetten v. Waterregt; 7, 8.

²⁾ In N. Bijblad, II, 568.

De uitspraak van den H. Raad geschiedde bij arrest van 25 Maart 1859 ¹⁾. Zij hield in, dat de wettelijke verpligting van de eigenaars van erven langs bevaarbare rivieren gelegen, uit art. 7 der ordonnantie van 1669 ontstaan, ten aanzien van het vrijhouden van zekere hoeveelheid gronds van de jaagpaden, moet geacht worden beperkt te zijn tot den oever, langs welken de vaartuigen worden getrokken; dat derhalve beide oevers daarmede niet mogen worden bezwaard en evenmin die last van den eenen op den anderen oever mag worden overgebracht ²⁾.

Deze interpretatie kan, om ons maar tot het eerste punt te bepalen, juist geacht worden. Wat lezen wij toch in het artikel: «Les propriétaires «des héritages aboutissans aux rivières navigables «laisseront le long des bords vingt-quatre pieds au «moins de place en largeur pour chemin royal et «trait des chevaux; — Stond er niets meer dan zoude men al ligt tot het besluit kunnen komen dat de eigenaars aan beide oevers de verpligting tot het vrijhouden van een jaagpad moeten in acht nemen. Maar het hiervoren vermelde staat niet op zich zelf en moet in verband beschouwd worden met hetgeen volgt: «Sans qu'ils puissent «planter arbres ni tenir closture ou haye plus

¹⁾ Zie Weekblad van 't Regt, N°. 2048.

²⁾ Zie omtrent dit laatste: Olivier, t. a. p., blz. 224.

Deze is eene andere meening dan die des H. Raads toegedaan.

«près que trente pieds du coté que les bateaux
«se tirent et dix pieds de l'autre bord».

Deze laatste bepaling toch regelt de grenzen van het gebod, dat vooraf gaat. Dit houdt in de verpligting tot het vrijhouden langs de oevers van de behoorlijke ruimte voor een jaagpad, maar wordt onmiddellijk gevolgd door het verbod van boomen of heggen te planten op een afstand van minder dan 30 voeten, aan den kant waarlangs de vaartuigen worden voortgetrokken en op een afstand van minder dan 10 voeten aan den anderen oever.

De raison d'être nu dezer afstands-bepaling zal wel zijn de vrees, dat door eene planting der boomen digter bij, de dienst van het jaagpad zou kunnen belemmerd worden. Uit dien grooten afstand dus, die hier voor het eene pad gevorderd wordt en den zooveel geringeren voor het pad aan den anderen oever, volgt gereedelijk dat het laatste pad geen jaagpad behoeft te zijn. Was dit toch wel het geval, dan zoude het verbod tot het planten van boomen zich ook voor dien anderen oever tot een even grooten afstand (nl. van 30 voeten) hebben moeten uitstrekken.

Ik geloof nu dat zich uit dit een en ander de beperkende uitlegging van den Hoogen Raad zeer wel verklaren laat.

Wat betreft het keizerlijk decreet van 8 November 1810, waarbij o. a. een menigte artikelen der meer-genoemde ordonnantie van 1669, betrekking heb-

bende op de wateren en bosschen enz., in sommige deelen onzes lands werden executoir verklaard, — onder de vele Fransche wetten, die na het herstel onzer onafhankelijkheid zijn in stand gebleven, is het mij niet gelukt gemeld decreet weder te vinden ¹⁾. Ik zou daarom denken dat wij ons gerustelijk van deze verordening kunnen ontslagen rekenen. Niet alzo is het gelegen met de wet van 14 Floreal an XI, betrekking hebbende op de zorg voor de kanalen en onbevaarbare rivieren, en het onderhoud der dijken enz. Wij zien die nog opgenomen onder de wetten enz. op den waterstaat. Het koninklijk besluit echter van den 10 September 1830 (St.bl. N°. 59) heeft haar in zooverre gewijzigd, dat het toezigt over de hier bedoelde wateren aan het collegie van Gedeputeerde Staten is opgedragen ²⁾. Wat betreft de wet van 29 Floreal an X, relative etc., — zij is vervallen door de artt. 2 en 4 der wet op de regterlijke organisatie ³⁾.

Moeijelijker is nu het antwoord op de vraag naar het al of niet bestaan of de bestaanbaarheid van

¹⁾ Boogaard „Wetten enz.”, maakt er volstrekt geene melding van.

²⁾ Zie Boogaard „Wetten, Decreten enz.”, pg. 11.

³⁾ Bij Fortuijn (dl. II, pg. 367) is nog opgenomen een Keiz. Decreet van 8 Vendemiaire, jaar 14 (30 Sept. 1805), „concernant „le mode de jugement des contraventions relatives aux chemins „de halage dans la ci-devant Belgique”.

Dit is natuurlijk voor ons niet meer van belang.

de publicatie van Hunne Hoogmogenden, gedagteekend 24 Februarij des jaars 1806 — en van het arrêté van 19 Ventôse an VI (9 Maart 1798).

Deze beide dienen in verband met elkaar beschouwd te worden.

Ik acht het niet ondienstig enkele bepalingen van het Arrêté kortelijk na te gaan.

Art. 9 luidt aldus: «Il est enjoint aux administrations centrales et municipales et aux commissaires du directoire exécutif établis près d'elles, «de veiller avec la plus sévère exactitude à ce «qu'il ne soit établi par la suite, aucun pont, «aucune chaussée permanente ou mobile, aucune «écluse ou usine, aucun batardeau, moulin, digue «ou autre obstacle quelconque au libre cours des «eaux dans les rivières navigables et flottables, «dans les canaux d'irrigation ou de desséchemens «généraux, sans en avoir préalablement obtenu la «permission de l'administration centrale, qui ne «pourra l'accorder que de l'autorisation expresse «du directoire exécutif». Zonder de toestemming van het Hoofdbestuur in het Departement, gevolgd door het verlof van het uitvoerend bewind zal het dus niet geoorloofd zijn om de in 't artikel genoemde werken of in 't algemeen alle zaken daar te stellen, welke in den vrijen loop der bevaarbare rivieren, of in besproeiings-kanalen enz. eenige hindernissen zouden kunnen teweegbrengen.

In art. 10 wordt verboden zonder verlof iets te doen, hetgene den loop der bevaarbare — en vlot-

bare rivieren en kanalen zou kunnen veranderen; evenzoo het graven, zonder permissie, van aftappings-kanalen, tot besproeiing der landerijen enz.

De artt. 11 en 12 bevatten bepalingen omtrent de bevoegdheid van eigenaren van besproeiingskanalen, om in regten te eischen de slooping van eenigerlei in artikel 1 genoemde werken, welke schadelijk voor den vrijen afloop des waters mogten zijn en wier daarstelling op geene wettelijke gronden rust, — en over het geven van toestemming tot het maken van zulke werken in de kanalen tot besproeiing als anderszins dienende.

Ten slotte houdt art. 13 het navolgende in: «Il n'est rien innové à ce qui s'est pratiqué jusqu'à présent dans les canaux artificiels qui sont ouverts directement à la mer, et dans ceux qui servent à la fabrication des sels».

Uit dit artikel heeft men betoogd het behoud van de oude rivier-verordeningen voor de kanalen, maar vervalling van het oude rivier-regt, aangezien dit bij het arrêté de novo geregeld zou zijn.

Ik heb nu den hoofdzakelijken inhoud van déze artikelen juist aangegeven, omdat zij de eenige zijn, welke bij ons nog van toepassing kunnen geacht worden, en de bewering dat zij dit werkelijk nog zijn, wordt gestaafd door het koninklijk besluit van den 28 Augustus 1820 (St. bl. N°. 19), dat het arrêté nog vigerend en tevens van toepassing verklaart op alle werken, welke door stroomend

water, onverschillig of het al dan niet bevaarbaar zij, worden bewogen, of daaraan gelegen zijn ¹⁾).

Wat nu deze Fransche wet en de publicatie van 24 Februarij 1806 aangaat, sommigen trekken het nog bestaan dier laatste wet in twijfel. — Anderen betoogden dat de publicatie vervallen was door de invoering der Fransche wetgeving, of althans gedeeltelijk vervangen zoude zijn door het arrêté van 19 ventôse.

Tegen het beweren dat de wet van 1806 vervallen zou zijn, staat over een koninklijk besluit van den 8^{en} Maart 1822 ²⁾), waarin wordt te kennen gegeven, dat vermits de wet van den 24 Februarij 1806, houdende bepalingen omtrent een Algemeen rivier- of waterregt over de rivieren en stroomen, noch bij het lijfstraffelijk wetboek voor het voormalig koningrijk Holland ³⁾), noch ten gevolge der invoering van het Fransch lijfstraffelijk wetboek in den jare 1811, noch door andere hier te lande, gedurende de vereeniging dier gewesten met Frankrijk, executoir verklaarde wetten, blijkt te zijn afgeschaft, de Minister van Binnenlandsche Zaken zal gehouden zijn, aan de stricte naleving der meergemelde wet de hand te houden en die aan alle ambtenaren, wie zulks aangaat, aan

¹⁾ Zie Fortuijn „Verzam.” I, blz. 371.

²⁾ Te vinden bij Mr. W. IJ. van Hamelsveld „Nederlandsche Pandecten” dl. III, blz. 121.

³⁾ Crim. Wetboek, Tit. I, art. 7. N°. 15.

te bevelen; zullende de ingezetenen en beambten van den waterstaat in de noordelijke provinciën moeten worden aangeschreven om toe te zien en te waken, dat geene werken ondernomen of aangelegd worden strijdig met de bepalingen der gedachte wet, of dat in eenig nader opzigt tegen dezelve worde gehandeld.

Tot dusverre het koninklijk besluit.

De jurisprudentie is het evenmin met de bedoelde bewering eens, getuige in de eerste plaats het meer gemeld arrest van den Hoogen Raad van den 19 September 1843, waarbij de publicatie evenzeer van kracht werd verklaard, (uitgenomen eenige door latere wetten, met name het Burg. Wetb., de Wet op de onteigening enz. — afgeschafte bepalingen) ¹⁾.

Voor de onderwerpelijke quaestie is evenwel vooral van belang een arrest van den Hoogen Raad van den 1^{en} Februarij 1859, (vernietigende Arr. Z.-Holland dd. 12 Nov. 1858), (W.bl. N°. 2014) (bevestigende vonnis Gorinchem van 5 October 1858), (W.bl. N°. 2003) (W.bl. N°. 2036 ²⁾).

De zoo in dit arrest als in de redevoeringen van den verdediger en van het openbaar ministerie aangevoerde gronden vóór of tegen de geheele of althans gedeeltelijke vervalling der publicatie met

¹⁾ Zie ook Mr. J. R. Thorbecke „Aant. Grondwet, II, blz. 276, die de wet van 1806 ook meent nog van kracht te zijn.

²⁾ Zie Mr. A. J. van Deinsc „Strafwetten, v. Waterregt, 6.

het oog op de bepalingen van het arrêté van Ventôse, zijn der aandacht zeer waardig. Het zoude mij evenwel te ver afleiden, wanneer ik die allen onder de aandacht wilde brengen. — Ik zal mij echter veroorloven de overwegingen van den Hoo- gen Raad en de beslissing, waartoe die leidden, hier in te lasschen.

Eerstens een woord over de zaak in geschil. Deze betrof het stellen door den beklagde van eene schutting op de zandplaat midden in de rivier de Merwede, boven de stad Gorinchem, zonder toestemming van den Waterstaat, waardoor nadeel aan de rivier en aan de scheepvaart was toegebragt.

De Arrondissements-Regtbank te Gorinchem oordeelde dit een feit, strafbaar gesteld bij de publicatie van 24 Februarij 1806.

Het Hof van Zuid-Holland meende het arrêté van Ventôse an VI te moeten toepassen.

Van dit vonnis werd cassatie aangeteekend en dus in 't algemeen de beslissing der vraag: «of «de publicatie van H. H. Mog. van 24 Februarij «1806, houdende bepalingen omtrent een algemeen «rivier- of waterregt over de rivieren en stroomen «dezer republiek, vervangen en mitsdien afgeschafft «is door het arrêté van 19 Ventôse an VI, althans «voor zooveel betreft de bevaarbare- en vlotbare «rivieren,» — aan ons hoogste regterlijke collegie overgelaten; — welke beslissing hierna volgt:

De Hooge Raad, enz.

Overwegende, enz. (In deze is vervat de constatering van het feit.)

O. dat op dit feit, dat ook in eersten aanleg als bewezen was aangenomen, door den eersten regter zijn van toepassing verklaard de artt. 1 en 12 van de publ. van den 24 Febr. 1806, waarbij o.a. is verboden en strafbaar gesteld, in de rivieren of stroomen zalmsteken te zetten of andere werken te maken, welke den bekwamen afloop der rivieren hinderlijk zouden kunnen zijn, zonder bekomen permissie van de Commissie van superintendie over den Waterstaat der Bataafsche Republiek.

O. dat door den hooger regter de toepasselijkheid der aangehaalde wetsartikelen is ter zijde gesteld, op grond, dat, evenzeer als bij die wettelijke bepalingen, tegen het zonder verlof daarstellen van werken in bevaarbare rivieren, waardoor de vrije loop van het water wordt belemmerd, is voorzien bij het bij decreet van den 8 Nov. 1810 hier te lande executoir verklaarde, sedert niet ingetrokken en dus nog van kracht zijnde arrêté van den 19 Ventôse an VI.

O. dat ongetwijfeld, zooals dat ook bij den hooger regter is verstaan, het aangenomen feit valt in de termen van de verbods-bepalingen van art. 1 der wet van 1806, strafbaar naar art. 12 derzelfde wet, en dat het dus alleen de vraag is, of bij eenige latere wettelijke bepaling de wet van 1806, wat de artt. 1 en 12 betreft, is afgeschaft en bepaaldelijk of door de invoering hier te

lande van het arrêté van 19 Ventôse j. VI, de gemelde bepalingen der wet van 1806 hebben opgehouden van kracht te zijn, als vervangen door verbods- en strafbepalingen tegen hetzelfde feit, dat bij de artt. 1 en 12 der wet van 1806 was voorzien.

O. wat de sedert ingevoerde wetboeken van strafregt betreft, dat bij art. 7 N°. 15 Crim. Wetb. voor het kon. Holland uitdrukkelijk zijn in stand gehouden de wetten, reglementen en voorzieningen, betreffende het gebruik of onderhoud van gronden, duinen, dijken, wegen, wateren enz. en dat daaronder kennelijk is begrepen de wet van 24 Februarij 1806; dat wijders die wet ook is begrepen onder de wetten, die artikel 484¹⁾ van het nog geldende wetboek van strafregt in stand heeft gehouden.

O. wat aangaat het arrêté van den 19 Vent. j. VI, dat het daarbij de uitgedrukte bedoeling is geweest die in Frankrijk bestaande wetten omtrent de stroomen en rivieren in herinnering te brengen, en dat, in overeenstemming hiermede, de stipte uitvoering daarvan wordt bevolen en verder onderscheiden bepalingen worden gemaakt om de naleving dier wetten te bevorderen.

¹⁾ Art. 484 W. v. Strafregt. „In alle zaken, waarop bij dit wetboek niet voorzien is, en waarop voorzien is hij bijzondere wetten en verordeningen, zullen de hoven, vierschare en geregten voortgaan deze in acht te nemen.”

O. dat alzoo eensdeels bij het arrêté geene wetten worden ingevoerd die niet reeds bestonden, en andersdeels daarbij van vaststelling van eigen verbods- en strafbepalingen voor de ingezetenen geene sprake is.

O. dat dan ook het Hof de aangehaalde bepalingen van de wet van 1806 niet heeft geoordeeld te zijn vervangen door eigen bepalingen van het arrêté, maar door artikel 42¹⁾ tit. 27 van de «ordonnance pour les eaux et forêts», van Aug. 1669, ingelascht met artt. 43 en 44 in den aanhef van het arrêté.

O. dat echter die artt. evenmin als de andere in den aanhef van het arrêté aangehaalde of overgeschreven wettelijke bepalingen, door het bevel tot uitvoering daarvan naar haren vorm en inhoud, bij het arrêté in Frankrijk zijn ingevoerd of exe-

²⁾ Art. 42: „Nul soit propriétaire ou engagiste, ne pourra faire „moulins, batardeaux, écluses, gords, pertins, murs, plants d'arbres, „amas de pierres, de terres et de fascines, ni autres édifices, ou „empêchements nuisibles au cours de l'eau dans ces fleuves et „rivières navigables et flottables, ni même y jeter aucunes ordures, „immondices, ou les amasser sur les quais et rivages, — à peine „d'amende arbitraire. Enjoignons à toutes personnes de les ôter „dans trois mois du jour de la publication des présentes, et si „aucuns se trouvent subsister après ce temps, voulons qu'ils soient „incessamment ôtés et levés à la diligence de nos procureurs des „maîtrises, aux frais et dépens de ceux, qui les auront faits et „causés, sur peine de 500 livres d'amende, tant contre les parti- „culiers, que contre le juge et notre procureur, qui auront négligé „de le faire et de répondre en leurs noms etc.”

cutoir verklaard, 't geen ook voor wetten, die naar de eigen bewoordingen van het arrêté in Frankrijk reeds bestonden, geheel overbodig zou zijn geweest, en dat bijgevolg aan de executoir-verklaring van dat arrêté hier te lande evenmin kracht van executoir-verklaring van de daarin vermelde of overgeschreven wettelijke bepalingen kan worden toegekend.

O. dat het alzoo eeniglijk met betrekking tot de toepasselijkheid van meergemeld art. 42 der ordon. van 1669 de vraag zou kunnen zijn, of die wettelijke bepaling hier te lande op andere wijze kracht van wet hebbe verkregen ¹⁾).

O. te dien opzichte, dat art. 42 niet behoort tot de artt. van de ordonnantie van 1669, die hier te lande zijn executoir verklaard en dat dus die bepaling door eigen invoering hier te lande geen kracht van wet heeft verkregen.

O. dat alzoo het arrêté van den 19 Ventôse an VI tegen het hier als bewezen aangenomen feit, geene verbods- en strafbepalingen inhoudt, waardoor, als door eene latere wet, de voorschriften van artt. 1 en 12 der wet van 24 Februarij 1806 zouden zijn vervangen, en dat art. 42 tit. 27 der ordonn. van 1669 hier te lande niet toepasselijk is.

O. dat bijgevolg op het aangenomen feit als nog van toepassing zijn de evengemelde bepalingen

¹⁾ Zie J. M. Kemper „Code organique de la Hollande.”
Zie ook Fortuijn „Verzam.,” 1e deel.

van de wet van 1806; dat alzoo bij het beklagde arrest verkeerd is toegepast het arrêté van 19 Vent. j. VI, contenant des mesures, etc. etc. — mitsgaders het daarin aangehaalde en overgeschreven art. 42 tit. 27 der ordonn. pour les eaux et forêts van Aug. 1669 en wijders zijn geschonden de artt. 1 en 12 der publ. van H. H. Mog., vertegenwoordigende het Bat. Gem. — van den 24 Februarij 1806, houdende bepalingen omtrent een algemeen rivier- of waterregt over de rivieren en stroomen der republiek.

Vernietigt," enz.

Wij zien dus thans door den Hoogen Raad expressis verbis uitgemaakt, dat de publicatie van 24 Februarij 1806 hier te lande nog altijd vigerend is, en bij gevolg casu quo moet toegepast worden.

Deze beslissing betrof evenwel meer de al of niet toepasselijkheid van enkele bepalingen der wet van 1806, in een gegeven geval, op een bepaald feit. Komen er dus andere gevallen voor, die in de termen der nog behouden gebleven bepalingen van het arrêté van Ventôse vallen, alsdan heeft het arrêté natuurlijk zijne volle werking.

Het was evenwel niet de eerste maal dat de Hooge Raad, ten aanzien van de publicatie eene uitspraak in dien geest velde. Behalve toch het hiervoren aangehaalde arrest van 19 September 1843, hebben wij nog een arrest van den 29 November 1842, waarbij werd verworpen eene voorziening in cassatie gerigt tegen een arrest van het

provinciaal gerechtshof van Noord-Brabant, waarbij was bevestigd een vonnis der Arrond. Regtbank te 's Hertogenbosch, van 7 April 1842¹⁾, bij hetwelk de geheel verschillende strekking van het arrêté van Ventôse en de wet van 1806 in terminis was beslist.

Voorts heeft de II. Raad bij arrest van 6 Augustus 1844²⁾ beslist, dat bij het rivier- of waterregt van 1806 uitsluitend zijn bedoeld de groote of hoofdrievieren, die het rijk doorstroomen.

Het komt mij voor dat beide beslissingen, zij 't dan ook niet regtstreeks, voor het bestaan als nog der publicatie van H. H. Mog. pleiten.

Ik wil thans nog in het kort de bedenkingen releveren die tegen het bestaan of de instandhouding der wet van 1806 gemaakt zijn. Wij vinden die o.a. in het reeds meermalen aangehaald geschrift van Olivier. Deze maakt in de paragraaph over rivier- of waterregt handelend, geen gewag van de publicatie van 24 Februarij. Hij bewaart over die wet een altum silentium. De reden daarvan wordt ons evenwel later duidelijk; ter plaatse toch waar hij over eigendoms-beperking ten gevolge van dijkregt handelt, dáár vermeldt hij de wet van 1806 wél — als zijnde in deze algemeene dijkregtelijke bepalingen te vinden. Maar tevens oppert hij twijfel ten aanzien van het nog werkelijk van

¹⁾ Zie Regtsgel. Bijblad, IV dl., blz. 508 vlgg.

²⁾ Zie Nederl. Regtspraak, 18e deel, blz. 171.

kracht zijn dezer wet. — De gronden van het koninklijk besluit van 8 Maart 1822, waarbij de stipte naleving der Bataafsche wet van 24 Februarij 1806 wordt aanbevolen, — kan hij niet deelen. Hij meent nl. dat in het besluit het bestaan der wet ten onregte uit de niet-afschaffing wordt afgeleid. — Men had, zegt Olivier, naar de instandhouding moeten zoeken, aangezien, zoodra een nieuw regt (zooals bij ons het Fransche regt) in werking treedt, naar zijn gevoelen, het vorige regt, tenzij men 't uitdrukkelijk in stand houde, van zelf vervalt.

Die instandhouding nu, geloofde hij niet dat uitdrukkelijk geschied is; men zou evenwel als grond voor een althans gedeeltelijk instandhouden, ten opzichte nl. van de dijk- en polder-administratie, misschien kunnen inroepen art. 39 van het keizerlijk decreet van 18 October 1810, «contenant règlement général pour l'organisation des départemens de la Hollande» ¹⁾.

Met hem is het in hoofdzaak (dat nl. de publicatie van 1806 niet meer van kracht is) eens de heer Mr. van Nispen van Pannerden, die in zijn vroeger reeds aangehaald betoog: «Afschaffing van wetten en verordeningen enz.» ²⁾, beweert dat de publicatie van 24 Februarij 1806 afgeschaft is door het arrêté van 19 Ventôse j. VI,

¹⁾ Zie Boogaard „Wetten enz.” 1e ged., pg. 66.

Zie ook Fortuijn „Verzam.” III, blz. 183.

²⁾ In Themis. 2e Verz. VI, pg. 349 vlgg.

in verband met de Fransche ordonn. van 1669. Iets verder nu stelt hij, dat de artt. 1 en 12 der publicatie door art. 42 tit. 27 ordonn. van 1669 vervallen zijn. Het bestaan van dat artikel 42 hier te lande grondt hij dáárop, dat die bepaling der ordonn. aan het hoofd gesteld zijnde van het in de Hollandsche departementen executoir verklaarde arrêté van 19 Ventôse j. VI, daarmede van zelf ook in Nederland executoir is verklaard.

Met die stelling is evenwel volmaakt in strijd de beslissing van den Hoogen Raad, van 1 Febr. 1859, die wij zoo even mededeelden. Wij zien toch in de negende overweging door den Raad, aan die in het arrêté overgeschreven bepalingen waaronder ook art. 42 behoort, alle kracht van executoir-verklaring hier te lande ontzegd.

Als voorstander nu van des Hoogen Raads meermalen uitgedrukt gevoelen, dat nl. de wet van 1806 nog wel degelijk van kracht is, heeft zich in der tijd ook doen kennen Mr. M. H. Godefroi, die in zijne recensie ¹⁾ van meergemeld werk van den heer Olivier, zijne bevreemding te kennen geeft, dat in de § «rivier- en waterregt» geene melding gemaakt wordt van die publicatie, en de in de volgende paragraaph door den schrijver ten deze uitgedrukte meening bestrijdt, wijzende op het door den schrijver met stilzwijgen voorbijgegaan be-

¹⁾ In Nederlandsche Jaarboeken van den Tex en van Hall 10e deel, blz. 339 vlg.

langrijk arrest van 19 September 1843, dat, naar Mr. Godefroi's gevoelen, op goede gronden steunt.

Wat nu de reglementen betreft, die in de verschillende provincien des lands mogen gemaakt zijn, en welke strekken moeten tot handhaving der politie op de onderscheidene rivieren en kanalen, ik geloof te kunnen volstaan met de aanhaling van eenige weinige, aangezien hunne bepalingen op min belangrijke en slechts ondergeschikte punten betrekking hebben. Zij zijn over 't geheel meer van plaatselijk dan van algemeen belang.

Zoo heeft men o. a. een koninklijk besluit van den 19 November 1856. (St.bl. N°. 117), houdende vaststelling van een algemeen reglement van politie voor het kanaal van de rivier de Merwede te Gorinchem, tot in de rivier de Lek te Vianen, genaamd het Zederik-kanaal.

Voorts twee kon. besluiten, als één van den 17e December 1859 (St.bl. N°. 132) «houdende «vaststelling van een nieuw reglement van politie «voor het groot Noord-Hollandsche kanaal en zijne «havens»; en één van gelijk jaar en datum (St.bl. N°. 133) «houdende vaststelling van een nieuw «algemeen reglement van politie voor het kanaal «door Voorne en zijne havens».

Ten slotte een koninklijk besluit van den 1ste December 1859 (St.bl. N°. 44), «houdende goed-«keuring van het door de staten van Groningen, «den 8 November 1859 vastgesteld politie-reglement «op de rivieren en kanalen in die provincie».

Hierin wordt o. a. verboden het toebrengen van schade aan de sluizen, verlaten, bruggen, beschoeijingen of andere werken in die rivieren en kanalen gelegen, bij het bevaren van deze met schepen of vloten of op eenige andere wijze.

De verbods-bepalingen betreffen voorts het op- halen van klapbruggen, zonder toestemming van de brugwachters, het laten opstaan der zeilen bij het naderen van sluizen, bruggen, enz., binnen den afstand van 50 ellen; het vervoeren langs de rivieren en kanalen van houtvloten, langer dan 150 El, of breeder dan 4 el, en door minder personen bestuurd dan op ieder 50 el lengte één; het bezigen van de rivieren en kanalen tot berg- of legplaats van houtvloten of ander hout, zonder vergunning van het Waterschaps-bestuur — of van Burgemeester en Wethouders der gemeente; het los laten drijven van hout in de rivieren of kanalen; het doorvaren van sluizen, bruggen, boomen of kettingen zonder betaling van het volgens wet- tig bestaande tarieven verschuldigde doorvaarts — of haven geld; het in de rivieren of kanalen wer- pen, brengen of laten vallen van eenig ballast, steenen, zand, turf, molm, stroo, mest of andere specie; het baggeren zonder verlof van Burge- meester en Wethouders; enz.

De boeten zijn van verschillende grootte en rege- len zich naar den aard en de zwaarte der overtreding; de laagste is van één — de hoogste van 50 gulden; — bij niet voldoening: gevangenisstraf van minstens

1 en hoogstens 7 dagen — al naarmate van de hoegrootheid der geldboete.

Aan het einde thans van dit hoofdstuk genaderd, rijst voorzeker de vraag op, of de staat van zaken; gelijk wij die leerden kennen, een gevoel van bevrediging, van voldoening kan wekken.

Ik geloof dat dit betwijfeld mag worden.

Wat toch kregen wij te zien van de wetgeving, die regelen moet geven ter voorkoming of bestrafing van wanbedrijven of overtredingen, welke met betrekking tot de rivieren en stroomen onzes lands gepleegd, aan vele en veler, zij 't dan ook bloot stoffelijke belangen schade toebrengen?

Het is waar, de publicatie van 1806, welke wij onder de verordeningen op onze rivieren tellen, zij is een nationale wet en bevat heilzame bepalingen, die uit den aard der zaak beter dan vreemde wetten kunnen voldoen aan de behoeften van een land als het onze, dat aan zijn rijkdom van waterstroomen zoovele nadeelen wijt, maar ook zoovele voordeelen te danken heeft.

Maar de publicatie voorziet, wij zagen 't reeds, ook niet in alle gevallen; — in de provincie Limburg, een streek, die dan toch ook tot ons Vaderland behoort, is zij niet van toepassing; — daargelaten, dat bij een wet, die gedurende een tijdvak van zestig jaren bestaan heeft, herziening in een en ander niet juist noodeloos kan gerekend worden.

En voorts staan naast deze strafwet meerendeels decreten en verordeningen, of liever brokstukken van verordeningen van Franschen en dus vreemden oorsprong; zoo b. v. het arrêté van Ventôse, dat, gelijk de advocaat-generaal in zijne conclusie vóór het arrest van 1 Februarij 1859 uitgesproken, te regt verklaarde, onder andere omstandigheden en voor andere landen en behoeften is ingerigt; — eene meening, die men in 'talgemeen op alle die Fransche wets-bepalingen te dezen aanzien, vrijelijk mag toepassen.

Voegt men nu hierbij de verschillende meeningen, die niet alleen over de deugdelijkheid, maar zelfs ook over het bestaan of de bestaanbaarheid van alle die verordeningen gekoesterd worden — waaruit dan zeer consequent een menigte controversen moeten voortvloeijen, die, ik gaf er voorbeelden van, ook degelijk zijn ontstaan; — ziet dan gevoelt men zich gedrongen met Pailliet te getuigen: «on éprouve un embarras extrême pour terminer les difficultés, qui s'élèvent sur les chemins et les eaux, faute de règles fixes et «bien connues», — dan is het antwoord op de vraag of wij ons over het bezit van eene dergelijke wetgeving mogen verblijden, spoedig gegeven, en dan ook heeft men regt om de bij ons bestaande wetgeving op de rivieren en stroomen, onbestemd, onzeker te noemen.

Zoude dit een en ander in aanmerking genomen, de wensch onbescheiden zijn, dat voor die verou-

derde verordeningen, meereendeels van uitheemschen oorsprong, spoedig in de plaats moge treden eene beter geregelde wetgeving op de rivieren en stroomen onzes lands, die niet alleen nationaal zij door de geboorte van hen, die haar zullen opstellen, maar welker inhoud vooral nationaal blijke te zijn, als tot stand gebragt met in acht neming der omstandigheden, door gesteldheid en behoeften van land en volk in het leven geroepen?

TWEEDE HOOFDSTUK.

DIJK-REGT.

§ 1.

Misdrijven ten aanzien der Dijken enz. gepleegd. Voorzieningen daartegen oudtijds bestaande.

Spreekt men kortweg van aloude regten en wetten zonder eenige nadere omschrijving van land of volk, op welks regtsgebied men om zoo te zeggen voornemens is den voet te zetten, dan is eene ruime opvatting van het uitgedrukte geenszins onnatuurlijk. — Zoo zoude men dus ook hier, waar zonder meer van «misdrijven en oudtijds bestaande voorzieningen op het stuk van dijken enz.» wordt gewag gemaakt, welligt met reden eene beschouwing van deze mogen verwachten, gelijk zij in de vele wetgevingen van vroegere tijden eene plaats hebben gevonden.

In zulk een wijden kring denk ik mij evenwel niet te bewegen, om de eenvoudige reden dat niet in ieder land even groote noodzakelijkheid tot bescherming door dijk of andere waterkeeringen bestaande, deze zeer waarschijnlijk niet overal aanwezig zijn, en men bijgevolg in menige oude strafwetgeving te vergeefs naar bepalingen zoude zoeken, ter beteugeling van misdrijven ten aanzien van waterkeeringen gepleegd.

Wat evenwel het Romeinsche regt en onze oud-Vaderlandsche regten ten deze aanbieden, daarop wil ik een wijle de aandacht vestigen.

Men bedriegt zich zeer wanneer men meent in eerstgenoemde wetgeving eene bijzondere voor het geheele rijk strekkende regeling te vinden betreffende de dijk-doorsteking en andere misdadige tegen dijken, dammen, sluizen enz. gerigte handelingen. Slechts voor eene enkele provincie des Romeinschen rijks zien wij afzonderlijke dijkverordeningen daargesteld, en wel voor Egypte.

De reden daarvan zal duidelijk worden, wanneer men in aanmerking neemt, welk een gewigtig deel der Romeinsche heerschappij het wingewest uitmaakte, als zijnde de korenschuur voor dit geweldig rijk der Caesars. — De overgroote vruchtbaarheid van den bodem was hiervan de oorzaak, en die krachtige productie had men te danken aan het slib, dat de Nijl, deze vermaarde voor den Egyptenaar zoo heilige vloed gewoon was na zijne overstromingen op het besproeide land achter te laten.

Om nu die gezegende uitwerking zooveel mogelijk te bevorderen, nam men velerlei middelen te baat. Zoo had men b.v. dijken en dammen aangelegd om het Nijlwater in bedwang te houden en daardoor de uitstrooming over de aangrenzende landen te verhinderen vóór dat de rivier tot op een hoogte van 12 ellen gewassen was ¹⁾.

Bovendien hadden ook vele particulieren hunne landerijen met dijkwerk omringd, ten einde het overgestroomde water des te langer te behouden. Steeg nu de vloed niet tot de gestelde hoogte, dan was zulks, meende men, een teeken van hongersnood in Egypte. En niet alleen dit gewest leed onder zulk een ramp, maar ook geheel Italië, dat voor een groot deel met tuinen en bosschen, welke meer tot genoegen dan tot nut strekten, bedekt zijnde, aan koren, een van s' menschen voornaamste levensbehoefte niet genoeg opleverde, zoodat het ontbrekende uit het land van den Nijl moest aangevuld worden.

Het kan daarom niet verwonderen dat steeds al het mogelijke werd aangewend om zich van een overvloedigen oogst te verzekeren en dat men diensvolgens strenge straffen uitvaardigde tegen een ieder, die het zou durven wagen de dijken en dammen met voorschreven doeleinde tot stand gebracht, te doorsteken of te beschadigen. Deed

¹⁾ Bij Plinius „Hist. Nat. lib. 5 cap. 10, wordt die vereischte hoogte op 16 ellen geschat.

men toch het een of het ander, dan belette men welligt het water tot op de gestelde hoogte te komen; er volgde te spoedige uitstrooming over de aangrenzende landen en de ramp kon groot zijn.

Zie hier in losse trekken den toestand geschetst, die de aanleiding opleverde tot het vaststellen van dijk-verordeningen, bijzonderlijk voor genoemde provincie bestemd.

Vraagt men nu hoe het, met betrekking tot dit onderwerp in de overige gewesten des Romeinschen rijks ging, men scheen voor deze andere hulpmiddelen, b. v. de in mijn vorig hoofdstuk reeds behandelde bepalingen van den 13^e titel van het 48ste boek der Digesten: «ne quid in flumine cet». voldoende te achten.

Voorts schijnen ook de strafbepalingen op vis publica en privata gesteld, zoomede de voorschriften omtrent te verkrijgen vergoeding van schade, de damno injuria dato, aldaar te zijn toegepast ¹⁾.

Algemeen nam men evenwel de toepasselijkheid dezer laatste bepalingen niet aan; ik vind toch bij Antonius Matthaeus ²⁾ aangeteekend dat de beide glossatoren Accursius en Hugolinus

¹⁾ Zie hierover het Acad. proefschrift van W. Mulder „de crimine aggeris rupti”; cap. I. Amsterdam, 1848.

²⁾ Vid. A. Matthaeus „Comment. de criminibus”, ad. Lib. 47 Dg. Tit. 5 cap. 3 de ruptis aggeribus.

het gevoelen voorstonden dat, al hoewel de wetten gewagen van de Nijl-dijken, die verordeningen, wegens de daarin heerschende bedoeling, bevordering nl. van het algemeen welzijn, daarom ook wel op andere rivieren zouden kunnen toegepast worden.

Matthaeus schijnt deze meening te deelen; de tegenovergestelde huldigt Rebuffus¹⁾, die het verbod om de dijken van den Nijl door te steken, als van lokalen aard zijnde, ontoepasselijk verklaart op die der rivieren in Gallie²⁾.

En m. i. teregt; in casu toch zijn zeer bijzondere omstandigheden voorhanden, als hebbende de door het vernielen van den dijk te veroorzaken overstrooming veel bedenkelijker gevolgen, daar hier in zulk een geval bijna een geheele Staat met verlies van het noodigste voedsel bedreigd wordt, terwijl in andere streken de nadeelen dier inundaties zich dikwerf slechts voor enkele personen, of in een beperkten kring doen gevoelen.

Staat dus in beide gevallen de zwaarte van het geincrimineerde feit niet gelijk, dan zoude men,

¹⁾ Rebuff in prooemio ad Const. reg; glos. 5 N°. 114.

²⁾ Reeds Karel de Groote beval naauwlettend zorg te dragen voor den Loire-dijk.

Ook deelt Menochius 2. de arb. jud. c. 386 mede, dat in Italië eveneens het misdrijf van Dijk-doorsteking gepleegd werd; hij brengt als getuigenis daarvoor bij een statuut van Padua, krachtens hetwelk hij die den een of anderen dijk van de rivier de Po doorstak, met zware straf bedreigd werd.

dunkt mij, moeilijk die Nijl-dijkverordening met hare strenge strafbepaling kunnen toepassen op de vernieling of bederving van dijken in de andere provinciën, waaraan welligt zulke heillooze gevolgen niet verknocht zijn.

Zien wij thans wat die voor het Nijl-land uitgevaardigde strafverordening behelst ¹⁾.

Wij vinden t. a. p. bepaald: «in Aegypto, qui «chomata (hi sunt aggeres, qui quidem solent aquam «Niloticam continere) rumpit vel dissolvit, aequè «plectitur extra ordinem cet. — Quidam opere «publico aut metallo plectuntur cet».

De straf was dus dwangarbeid of veroordeeling tot de mijnwerken, en zij werd den misdadige opgelegd: «pro conditione sua et pro admissi mensura». — Een kortere straftijd of andere verzachtingen zullen dus wel van deze bij omstandigheden het gevolg geweest zijn.

In het tweede gedeelte van het fragment wordt met veroordeeling tot de mijnwerken gedreigd hij, die den moerbeziënboom (arborem Sycaminonem) of volgens anderen den wilden vijeboom (arb. Sycamorum) zal omgehakt hebben. — Deze boomen toch bewezen goede diensten, aangezien door hen de Nijl-dijken tegen den geweldigen aandrang des waters versterkt werden.

Voorzieningen nu omtrent misdadige handelingen ten aanzien dier dijken gepleegd, zijn mede te vin-

¹⁾ Lib. 47, Dg. Tit. 11 de extr. crim. ff. 10.

den in eene constitutie der Imperatoren Honorius en Theodosius ¹⁾.

Daarin wordt echter de delinquent met eene veel zwaardere straf bedreigd. Men zal hem nl., zoo luidt de verordening, verbranden ter plaatse alwaar hij zijne wandaad volvoerd en aldus met schending van het oud gebruik, tevens de veiligheid van den staat zal in de waagschaal gesteld hebben.

Den medepligtige of hem, die van de gepleegde misdadige handeling kennis draagt, treft de straf der verbanning en tot het verzoek van herkrijging van het burger-regt, waardigheden en vermogen, zal hem nimmer de vergunning worden gegeven.

Het valt zeker niet te ontkennen, dat bezwaarlijk gestrenger straffen dan de hier vermelde kunnen uitgedacht worden. Let men evenwel op de in de constitutie aanwezige waardering van het misdrijf, als wordende de schuldige gerekend daardoor: *appetivisse imperii securitatem*; waardoor de geheele handeling onder de categorie van «Staatsmisdaden» valt, dan is die strenge strafbedreiging niet meer vreemd en ook allezins te regtvaardigen.

Men merke op dat in dit *jus novum* van geen *conditio des misdadigers* of *admissi mensura* sprake is, zooals in het voren gemeld fragment van Ulpianus, waarin ook eene veel minder zware straf wordt aangetroffen ²⁾.

¹⁾ Lf. Lib. 9. Cod. Tit. 38 de *Nili aggeribus non rumpendis*.

²⁾ In tegenspraak met het gevoelen van den glossator Accur-

Uit het hier voorschrevene blijkt, geloof ik, genoegzaam voor welk eene zware misdaad het doorsteken of beschadigen der dijken gehouden werd. En waarlijk niet ten onregte, want daargelaten nog de bijzondere omstandigheden, die het doorsteken van de Nijl-dijken tot eene allergevaarlijkste en hoogststrafbare handeling maakten, stelt in het algemeen het op deze wijze veroorzaken van overstromingen een feit daar, dat in zijne gevolgen niet altijd slechts het individu raakt wien men benadeelen wilde, maar integendeel meestal ook anderen in hunne personen en goederen schade toebrengt.

sius, als zoude in de constitutie van Honorius en Theodosius, met straf bedreigd worden personen, die de Nijl-dijken doorsteken en in het fragment van Ulpiaan gedoeld worden op de vernieling van dijkwerken door particulieren daargesteld, is A. Matthaeus (t. a. p. blz. 211 en volgende) van oordeel, dat beide verordeningen op dezelfde zaak, nl. de doorsteking der Nijl-dijken betrekking hebben, en men het er dus voor houden moet, dat terwijl men den delinquent ter oorzake van laatstgenoemd misdrijf vroeger tot de mijnwerken veroordeelde, men hem nú (Hon. et Theod. imperatoribus) liet verbranden.

Zie voorts ook Dr. Wilhelm Rein „Das Criminal-recht der Römer enz.” — Leipzig 1844.

Deze maakt op blz. 343 van zijn werk melding van de onderhouding der Nijl-dijken, voor Egypte van zooveel aanbelang. — Volgens hém nu werden door die constitutie van Honorius en Theodosius getroffen zij, die ten voordeele hunner landerijen in het geheim doorsnijdingen (Durchstiche, diacopi) in de dijken maakten, welk misdadig feit vroeger met veroordeeling tot de mijnwerken werd gestraft. (L. 47, Dg. de extra ord. crim. Tit. 11 ff. 10).

Nu mag men zeggen, de misdadiger had de bedoeling niet ook deze laatsten te treffen en kan dus voor het overige niet verantwoordelijk gesteld worden. — Deze bewering zou opgaan, wanneer er hier sprake was van gevolgen die bij de volvoering des misdrijs door den delinquent niet te voorzien waren.

Aangezien echter in casu de gevolgen tot die behooren, welke wél onder de onvermijdelijke en dus zeer zeker te voorziene moeten gerekend worden, levert integendeel het plegen der daad in weerwil dier bewustheid, het bewijs van het aanwezig van een animus malitiosus, eener diepe verdorvenheid van harte bij den dader, die niet terugdeinst voor het oefenen eener wraak, waarvan niet bloot zijn tegenstander het voorwerp blijft, maar ook andere hem dikwerf geheel onbekende personen de offers worden ¹⁾).

Streng, ja zeer strenge straf zij dus de zoen voor deze euveldaad.

Wenden wij nu den blik af van het Romeinsche regt en vestigen wij dien op onze oud-Vaderlandsche regten, dan kunnen wij in de eerste plaats de vraag stellen, welke dijk-verordeningen hier te lande alzoo als de oudste of onder de oudste mogen gerekend worden.

Hierop te antwoorden valt zeer moeilijk. Aan-

¹⁾ Zie Jod. de Damhouder „Praxis rerum Criminalium. C. 105 de aggerum ruptoribus.

gezien er toch geene verordeningen op het vernielen of beschadigen van dijken kunnen bestaan, zonder dat deze laatste zelve in wezen zijn, zoo knoopt zich onze eerste vraag noodwendig vast aan een tweede: wanneer zijn er dijken in ons land aangelegd? Het antwoord hier op kan dan in zekeren zin als de oplossing van het eerste vraagstuk genomen worden. Maar juist die vroegere of latere stichting onzer waterkeeringen stelt een zeer betwist punt daar. Er zijn zeker weinige zaken, waarover de meeningen zoozeer uiteenloopen als hier het geval is.

De geschiedschrijver van Wijn ¹⁾, die in 't algemeen het dijkwezen zeer hoog ophaalt ²⁾, neemt voor ons Vaderland aan, dat reeds de Cimbren, hier dijken zullen gehad hebben ³⁾. Hij gelooft evenwel dat de eerste dijken zijn geweest zomer-dijken of zomer-kaden, ter beveiliging tegen zomer-water; later voor het Romeinsche tijdvak, neemt hij ook winter-dijken aan, die natuurlijk veel steviger moesten zijn, aangezien de overstromingen in den wintertijd steeds het hevigst en dus het meest te duchten waren.

Onder hen nu die met dezen schrijver het bestaan van ons dijkwezen in de hooge oudheid

¹⁾ Zie H. van Wijn „Diss. hist. jurid. inaug.: Quaedam circa jus aggerum”. — Lugd. Bat. a° 1764.

²⁾ In cap. 1 § 4 leert hij dat al spoedig na den zondvloed het dijkwezen zal ontstaan zijn.

³⁾ Zie cap. I § 9, blz. 13.

zoeken, behooren Eyndius¹⁾, Smallegange²⁾, Simon van Leeuwen³⁾, Engelberts⁴⁾, en anderen.

Sommigen⁵⁾ noemen de Romeinen als de eerste aanleggers van dijken in deze landen; anderen⁶⁾ weder de Noormannen, Deenen, Gothen.

Er zijn er voorts, die zonder een bepaald volk als oudste stichters onzer waterkeeringen aan te geven, den aanleg van deze hier te lande voorstellen als in de zevende, achtste, negende, elfde eeuw, of zelfs later geschied zijnde⁷⁾.

¹⁾ Cron. Zelandiae libri duo. Auctore Jacobo Eyndio; cap. 9, pg. 52 sqq. — Middelburg 1634.

²⁾ Nieuwe Cronijk van Zeeland; Dl. I, Bock I, blz. 25. — Middelburg 1696.

³⁾ S. van Leeuwen, Batavia Illustrata, ofte Verhandeling van den oorspronk, voortgank, zeden etc. van Oud-Bataviën; Dl. I, Hoofdstuk I, blz. 3. — s^o Hage 1685.

⁴⁾ De Aloude Staat en Geschiedenisse der Vereenigde Nederlanden; — Dl. I, blz. 215. — Amsterdam 1784.

Hij ook noemt de Cimbren de eerste dijkwerkers in deze streken.

⁵⁾ F. Sjoerds „Algem. Beschrijvinge van Oud- en Nieuw-Friesland enz. Dl. I, St. I, blz. 102, 103. — Leeuwarden 1765. — J. P. Arend „Algem. Geschiedenis des Vaderlands, Dl. I, blz. 87. — Amsterdam 1841.

⁶⁾ Zie von Wicht „Das Ost. fr. Landrecht, nebst dem Deich — und Syll-rechte, u. s. w., S. 872. Anmerk. a. — Aurich 1747.

Dat b.v. de zeeuwsche eilanden in de achtste eeuw door Gothen en Deenen bedijkt zijn, zulks wordt aangenomen door Smallegange in zijn reeds aangehaald werk (blz. 59); door Jod. Hackmann „Tract. juridic de jure aggerum etc.“; cap. III, p. 53. — Stadae 1690; — en anderen.

⁷⁾ Zie Dr. W. C. H. Staring „Voormaals en thans“. Opstellen

Ik zal mij wel wachten van te treden in eene beoordeeling der gronden die de aangehaalde en nog andere schrijvers voor hunne meening hebben aangevoerd. Daargelaten toch dat ik hiermede geheel en al bezijden mijn onderwerp zoude gaan, zou het mij ook wegens de uitgebreidheid der stof te ver leiden.

Hem, die een beknopt overzicht der verschillende beschouwingen ten deze wenschen mogt, kan ik niet beter doen dan te verwijzen naar en zeer ter lezing aan te bevelen het werk van Dr. Westerhoff ¹⁾, die in zijne inleiding het tal van meeningen nader ontwikkelt en voorts aan het slot van zijn boek tot de conclusie komt: «dat het dijkwezen in «ons land en meer bepaaldelijk in de provinciën «Groningen en Friesland, vóór de elfde eeuw niet «meer onbekend, maar reeds algemeen tot stand «gebragt en eene zaak van publieke zorg moet ge- «weest zijn».

Neemt men nu het gevoelen van dezen schrijver over, dan kan men met grond het bestaan van dijk-

over Neêrlands grondsgesteldheid; 2c afl. blz. 123. — Haarlem 1858.

Zie ook J. M. Brillenburg „Diss. de collegio aggerum Schielandiae”, Lugd. Bat. 1830, — die in § 2 blz. 6, 7 het begin van de bedijking in Schieland in de negende eeuw stelt.

Het was evenwel volgens hem maar een zomerdijk, waarmede men de landen toen omringde. Eerst in 1281 zoude De hooge Zeedijk opgeworpen zijn.

¹⁾ Dr. R. Westerhoff „Twee hoofdstukken uit de Geschiedenis van ons Dijk-wezen”. — Groningen 1865.

verordeningen betoogen als reeds in zeer vroege tijden uitgevaardigd ¹⁾).

Van het gewigt der zaak waren onze voorvaderen vrij wel overtuigd: ten bewijze strekken de zware straffen, die gaande weg den schuldige werden opgelegd.

Toch kwam men eerst later, in sommige streken althans, tot de doodstraf en strafte men vóór dien tijd met geldboete, die meer of minder zwaar was al naarmate van den aard des misdrijs, en in enkele gevallen ook wel met ligchaams-tuchtigingen.

Naderde men dus door de toepassing eener gestrengere straf meer tot de beginselen der lex un. de Nili aggeribus non rumpendis, welke, gelijk wij zagen, ter dood doemde, — deze verordening zelve vinden wij bij van Groenewegen ²⁾ opgenomen

¹⁾ Zoo vindt men bij denzelfden schrijver gewag gemaakt van de zeven Magnus-keuren, die tot het oude Friesche landrecht moeten behooren, maar door sommigen niet voor echt worden gehouden. Deze keuren nu zouden zelfs ouder zijn, dan de Voorrechts-brief van Karel den Groote, en dus reeds van de 8e eeuw herkomstig wezen.

Zie ook Leopold. Aug. Warnkönig „Flandrische Staats- und Rechts-geschiede”, bis zum Jahre 1305. 2e Band, 2e Abtheilung. — Men treft daarin o. a. aan een keur van 't jaar 1242, tot het oircondenboek van 't Land van Waes en der Vier Ambten hehorende. In die keur vindt men het een en ander omtrent het herstellen van „Diken en Slusen”.

²⁾ S. van Groenewegen „Tractatus de legibus abrogatis et inusitatis cet.”, blz. 750. — Amsterdam 1669.

onder de in Holland en aangrenzende streken afgeschafte en ongebruikelijke wetten.

In Zuid-Nederland echter werd nog de strafbepaling dier Nijl-dijkverordening toegepast op hen, die met booze bedoelingen de zee- en rivierdijken doorstaken, — gelijk wij bij Zypaeus vermeld vinden ¹⁾.

De misdadige handelingen nu die zoo velerlei voorzieningen noodig maakten, van welke wij er eenige nader zullen aangeven, waren, hoezeer op één voornaam punt, het dijkwezen nl. betrekkelijk, van onderscheiden zwaarte en soort. — Zij betroffen het doorsteken van zee- en rivierdijken; het op deze laten weiden van beesten; het doorsteken van leijdijken, dammen, watervallen, schuttingen of andere werken, die tot het stuiten van het water in de moerassen gemaakt zijn; het geweld plegen aan sluizen, spoeijen of duikers; het graven in den dijk; het darrink delven ²⁾; het rooven en vervoeren van doorn, rijs, helm van de

¹⁾ Zie Franc. Zypaeus „Notitia juris Belgici”, blz. 222. Antwerpen 1635.

²⁾ Darry, darrink of derrink, moer of moerwerk was eene zwavelachtige donkerbruine of bijna zwarte aarde, die men van onder de klei uitdolf; om te dieper te kunnen delven, zonder door rivier- of zeewater belet te worden, moest men soms Moerdijken aanleggen, d. i. een dijk leggen om de delverij. — Ook hieromtrent waren verordeningen, want ging men met dat darrink delven roekeloos te werk, dan had het rivier- en zeewater geen vernielender bondgenoot dan den delver.

Zie hierover Dr. M. J. Noordewier „Nederd. Regts-oudheden”, blz. 384 vlg.

duinen en andere plaatsen; het droogen van netten en zeilen op de dijken; het rijden op deze met wagen en paarden; het kort onder dijken afgraven van slijk, zand en steenen; enz. enz.

Men ziet, de misdrijven en overtredingen, welke men kan voorkomen zijn velen; nemen wij die met de haar volgende straffen nader in oogenschouw.

Eene onderscheiding daarbij in handelingen op welke slechts eene geringe en die, op welke eene zwaardere geldboete stond, zal niet ondienstig zijn.

Tot eerstgemelde klasse behoorden het jagen op de dijken, het afsnijden van wier, het wegrooven van helm op de dijken wassende, en anderen.

Men houde hierbij echter in het oog, dat het voor de tweede of derde maal plegen van dergelijke misdadige handelingen veeltijds eene zwaardere straf medebragt.

Voorts dient opgemerkt dat de dijken en duinen tot zeeweringen strekkende ook onderhouden werden door er helm of ander ruigt op te planten, dat vooral het verstuiven der duinen verhindert, gelijk men mede slik, wier en andere stoffen, die van uit zee op 't strand geworpen worden, tot hetzelfde doeleinde gebruikt.

Onder de verordeningen nu tegen een en ander bekleedt eene plaats het placaat van koning Philips II van Spanje, 19 April 1569 ¹⁾. Vernomen hebbende dat sommige personen zich verstouten

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, Dl I, blz. 1414.

bij nacht en ontijden de helmplant van den Zypdijk te rooven, om daarmede hunne ovens te stoken en de slik, wier en andere materialen van uit zee op het strand geworpen, met schuiten vandaar weg te halen, voorziet hij daarin: «interdicerende «allen ende eenen yegelyk, wie hy zy, dat hem «niemand en vervordere eenige helm te snyden, «plucken of te graven van den voorsz. Zyp-dyk, «de Teen, ofte de Landen van dien; op de verbeurte voor de eerste reyse van Wagens, Paerden, «ende Geweer, Graven en de Lantwerck, daermede Sy denselven Helm medevoeren en de sticken «en de daerenboven de boete van seventien Carolus-guldens; de tweede reyse vyftich Carolus-guldens ende voor de derde reyse hondert «Carolus-guldens ende arbitralick aan haer ligchaem gecorrigeert te worden.

«Ende voorts van de voorsz. stranden tusschen «die voorsz. Limiten, op thien roeden na, den «dyck niet te berooven van eenige wyer, slick ofte andere materialen ende Driftgoederen, die aldaer «uyt er zee aankomen ende opgheworpen zullen «worden; — op te verbeurte voor de eerste reyse «van haer schuyten of te schepen, daerenboven «seventien Carolus-gulden; de tweede reyse vyftich «Carolus-gulden ende derde reyse hondert Carolus-gulden ende arbitralick aan haer ligchaem gecorrigeert te worden etc.»¹⁾.

1) Zie nog omtrent het misdrijf van helmplanting, het afgraven

Een dergelijk verbod houdt in een placaat van de Staten van Holland en West-Friesland van den 25 September 1662 ¹⁾, waar geschreven staat: «Wie eenig sant-ballast, schelpen of wier van de «stranden van Huyschduinen of uit de zee aldaar «wegnemen, verbeuren eene amende van vyftig «guldens en daarenboven het opperste kleed; noch «onderjarig en onder haar ouders staande sullen «mogen bestaan met halve boeten, enz».

Voorts zij nog vermeld een placaat van de Staten van Zeeland, van den 13de Maart 1750.

Ingevolge dit placaat zullen zij, bij wie of op wier werf de geroofde rijsen gevonden worden, gestraft worden met 5 ponden vlaams. — Zij die overtuigd worden of zelf, of door hunne huisgenoten materialen te hebben weggehaald, betalen voor de eerste maal 5 pond vlaams, waarmede het zitten op water en brood en zelfs bannissement gepaard kan gaan, — voor de tweede maal worden zij gestraft met de dubbele boete, lijfstraffe en bannissement; de derde maal met publieke geeseling, brandmerk, en confinement in een tuchthuis.

kort onder dijken van zand, slijk etc., een placaat van de Staten van Zeeland, van 27 November 1654.

Voorts in het Groot Placaatboek, dl VII, blz. 991, een placaat eveneens van de Staten van Zeeland, van 30 Maart 1744.

Hierin is als straf gesteld voor de 1e maal: boete van 5 pond vlaams; de 2e maal: arbitrale correctie, bannissement, publieke geeseling of anderszins, na exigentie van zaken.

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. II, blz. 2837.

Wat voorts hen aangaat, die opzettelijk en met geweld eenige werken opbreeken, ruineren etc., de straf voor deze is publieke geeseling en brandmerk en voor 't geheele leven bannissement uit de provincie Zeeland, Holland en West-Friesland. — Verbreken zij de verbanning, dan worden zij gepuniceerd «met de koorde, dat er de dood na volgt».

Opzigtens het rijden met wagen en paarden op den dijk, dat eveneens een misdrijf werd geacht, wij vinden daar o. a. tegen voorzien bij placaat van Philips II op de onderhoudenisse van de dijckagien in Walcheren, dd. 4 April 1565 ¹⁾.

Hierin leest men: «Niemand mag met wagen en paarden rijden op de dijken gelegen op het eiland Walcheren, uitgezonderd de wagens en karren komende om de dijken te maken en het land te sterken met materialen, — op poene van twee ponden grooten».

Bij hetzelfde placaat is ook verboden het in de sluizen van Walcheren steken, leggen of doen leggen van eenige balken, schonen, keggen of andere impedimenten; even zoo het houden dáár van vischkorven of andere netten, — op poene van 50 gulden, en wanneer de sluizen door de beletselen geene dienst kunnen doen, is de straf bij de eerste maal geeseling, brandmerk en ver-

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. II, blz. 1827.

banning voor 10 jaar; maakt hij zich ten tweeden male er aan schuldig, zoo zal hij op de sluis gehangen en geworgd worden.

Het weiden van beesten op de dijken was evenzeer ongeoorloofd, aangezien zij door het helm of ruigt op te halen, neêr te trappen of op te eten, aan het dijkwerk schade zouden kunnen toebrengen ¹⁾.

Wij vinden o. a. zoodanig verbod opgenomen in een der ordinaris-keuren op den Lekkendijk-Benedendams, — gearresteerd den 2^e Mei 1629, geamplieert den 27^e Januarij 1682 ²⁾. — In de 18^e keur nl. is bepaald, dat niemand den dijk met eenige beesten zal mogen beweiden, dan ieder zijn eigen dijk, mits hem behoorlijk omheinende opdat niemand schade lijde, enz.

Een en ander nu zal, meen ik, wel genoegzaam zijn, om ons een groot deel althans der ten deze mogelijke misdrijven te leeren kennen. — De straffen zijn hier, gelijk men ziet, niet gestreng; bij her-

¹⁾ Zie E. van Zurek „Codex Batavus cet.”; 4e druk. — Rotterdam. 1758.

²⁾ In 't Utrechts Placaatboek, dl. II, blz. 114.

Zie voorts over de aangewezen misdrijven nog: een placaat van 29 Junij 1549; een dito der Staten Generaal van 9 Junij 1594; van 22 April 1616; 2 Mei 1620, enz. enz.

Zie ook „de Gereformeerde Dyckrechten van Thielre en de Bommelreweerden”, cap. 18.

Hierin wordt op straffe van 3 pond groot verboden het breken van hout of aarde van een anders dijk.

haling eerst der misdadige handeling, volgde eene veel zwaardere tuchting.

Het doorsteken of vernielen van dijken, dammen, schuttingen ter bescherming der kleine rivieren enz. kan men rangschikken onder de misdrijven der tweede aangenomen klasse, — waarop dus de straf eener veel grootere geldboete stond.

Als enkel voorbeeld van voorziening tegen zoodanige wandaad diene een placaat der Staten-Generaal, rakende «het doorsteeken van Dycken, «inunderen van Moeren etc. in de provincie van «Overijssel, 't landschap Drenthe en Westerwol-«dingerland, — dd. 5 Juli 1694» ¹⁾, luidende: «Die «leydycken, dammen, watervallen, schuttingen of «andere werken, die tot het stuiten van het water «in de moerassen gemaakt zijn, doorsteken, ver-«branden of ruïneren, moeten vyf honderd guldens «betalen en de schâ repareren» ²⁾.

Al konden wij nu bezwaarlijk alle op het stuk der dijken bestaande strafverordeningen nagaan, — ik geloof dat de medegedeelde voldoende zijn om ons den milder geest der vaststellers te doen kennen, in vergelijking althans van dien, welke, gelijk wij zagen, heerschte in de wetsbepalingen der Romeinen.

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. IV, blz. 547.

²⁾ Zoo werd ook het doorsteken van den Beemsterdijk met geldboete gestraft.

Zie voorts nog eene Resol. Holl. 6 Jan. 1609,

Doemden deze toch niet alleen den dijk-doorsteker maar ook hem, die slechts den moerbeziënboom (*arborem sycaminum*) tot versterking der dijken dienend, had omgehakt, tot een gruwzamen dood, — in vele onzer oud-Vaderlandsche verordeningen was geldboete de meest gewone straf ¹⁾; op récidive alleen volgden ligchaamstuchtigen of verbanning; van de doodstraf was, gelijk wij nader zien zullen, slechts in zeer enkele oude verordeningen sprake.

Dit stelsel van verzwaring der straf in geval van herhaling des misdrijs, vinden wij in vele dier oude strafverordeningen gehuldigd. Of het evenwel in overeenstemming met zuivere beginselen van strafregt is, mag met reden betwijfeld worden. In aanmerking toch dient genomen te worden, hoe het systeem er zijne toepassing vindt. Wij zien nl. het voor de tweede of derde maal plegen van een der hiervoren genoemde misdrijven, waarop eenvoudig geldboete was gesteld, niet met eene veel grootere boete, en dus met dezelfde straf, in

¹⁾ Bij Hackmann „Tract. jur. de jure Aggerum”, cap. XVIII, pg. 502 wordt ook melding gemaakt van het afkappen der hand, als straf op het beschadigen van dijken, door het wegnemen van rijswerk gesteld; — en van geeseling en verbanning als straffen voor hem, die merkpalen wegnam of de werken verminkte of uitkapte.

Hieruit blijkt dat er ook nog andere straffen werden toegepast. Met het oog op déze, noemde ik geldboete niet de uitsluitende, maar de meest gewone straf.

een hooger en graad bedreigd, maar integendeel in de plaats van geldboete, de geheel verschillende straf van geeseling, brandmerk of verbanning opgelegd.

Hierin ligt juist de fout; wanneer toch eenmaal op het bedrijven van een of ander misdadig feit eene bepaalde straf is gesteld, dan kan het toepassen eener gansch ongelijksoortige poenaliteit, voor het andermaal plegen van hetzelfde misdrijf door niets geregtvaardigd worden. — Iets anders is het wanneer men in zoodanig geval de oorspronkelijk reeds bestaande straf eenvoudig verzwaart; die grootere gestrengheid toch bij récidive vindt haren grond in het terecht verondersteld aanwezig bij den dader eener meerdere boosheid van gemoed, eener perversité morale, zooals Chauveau en Hélie het zoo juist uitdrukken.

Wat nu betreft dien milderen geest onzer vaderen, van welken wij de blijken zagen in het opleggen van zooveel ligter straffen, als jure Romano geschiedde, — hij hield niet geheel en al stand. — De bewijzen daarvoor zijn gemakkelijk te leveren.

Wij hebben nl. in de eerste plaats voor oogen een placaat van de Staten van Holland en West-Friesland, tegen het doorsteken van dijken, kaden en dammen; dd. 23 November 1675¹⁾.

Wij lezen daar:

«De Staten van Holland en West-Friesland, enz.

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. III, blz. 601.

«Nademaal het God de Heer Almagtig belieft
 «heeft deese Provincie te bezoeken met een seer
 «swaaren inbraak van wateren, waardoor vele en
 «verscheydene Landen ondergelopen en geinun-
 «deert syn etc. — en wij in ervaringhe komen,
 «dat eenighe Persoonen wel souden mogen voor
 «hebben of willen ondernemen eenighe doorsteec-
 «kingen te doen, 'tzy dan uyt boosheid of moed-
 «wil, of oock wel onder praetext van de Landen,
 «die albereydts onderghelopen of geinundeert syn,
 «of ook pericul souden mogen loopen van te sullen
 «inundeeren of doorbreecken, daardoor te ontlasten»;

Soo ist, dat wy: «Interdiceren ende verbieden
 «mits desen eenige Dycken, Dammen, Kaden of
 «eenigh ander werck, hoedanigh het oock soude
 «mogen wesen, dienende soo wel tot stuytinge
 «of weeringe van het zeewater dat noch buyten
 «is, als om de Landen en Polders, die niet syn
 «ingebroken of geinundeert, van het water dat
 «binnengekomen en doorgebroomen is, te bevryden
 «of daartegens te verseeckeren, soowel die Dycken,
 «Dammen, Kaden of andere wercken, die albe-
 «reydts gemaakt syn, als die noch ghemaect
 «souden mogen werden, door te steecken, te ver-
 «derven, onnut of onbequaem te maecten om aan
 «het voorsz. water te kunnen resisteren, onder wat
 «schyn of praetext sulks oock soude mogen wesen;
 «op poene van sonder eenige genade, conniventie
 «of dissimulatie met der doot en confiscatie van
 «alle goederen te worden gestraft».

Deze verbods-bepaling nagaande, ontwaren wij dus eene belangrijke wijziging. Geene hooge of lage geldboete, geene geeseling, brandmerk of verbanning; met den dood en verbeurdverklaring zijner goederen zal thans de misdadige zijn gepleegd geweld moeten boeten ¹⁾.

¹⁾ Als voorbeeld van de toepassing dier doodstraf, strekke hetgeen wij lezen in het werk van Jacobus Koning („Geschiedkundige Aanteekeningen betreffende de lijfstraffelijke regtsoefening te Amsterdam, voornamelijk in de 16e eeuw, blz. 169 vlg.) en dat wij hierna kortelijk willen mededeelen.

„Toen de regering der stad Amsterdam zich in den jare 1703 onledig hield met het herstellen van den dijk des Bijlemermeers, die in April des vorigen jaars was doorgebroken en tevens den Muiderdijk, die insgelijks geleden had, versterkte, geraakte aldaar in hechtenis zekere Kempe Pauluszoon Duijf, die het boosaardig ontwerp koesterde en ten uitvoer wilde brengen om de dijken en daaronder den Muiderdijk door te steken.

Zijn aanslag werd evenwel gelukkig ontdekt en voorgekomen. Gevangen genomen zijnde, kwamen er door de bekentenis van den misdadiger nog een aantal meerdere strafwaardige feiten aan het licht. — Hij verklaarde nl. reeds aan 't einde des jaars 1701 door zekeren Dirk Robijn woonachtig te Duinkerken, overgehaald te zijn met dezen derwaarts te vertrekken. Dáár aangekomen was hij door genoemden Robijn in beirekking gekomen tot twee andere personen. Dit waardig drietal had hem door schoone beloften overreed weder naar Holland te reizen, alsdan te trachten den kommandant van Lillo tot overgave dier plaats aan de Franschen te bewegen, onder toezegging van aanzienlijke geldsommen van wege den koning; voorts ook naar Vlissingen te gaan, aldaar o. a. op te nemen de diepten en wijdte van de havens, als zulks noodig zijnde, om in het aanstaande voorjaar de stad Vlissingen in brand en de dijken door te steken; vervolgens naar Friesland te vertrekken en er eveneens enkele sluizen

Volge nu een placaat van de H.H. Staten-Generaal, eveneens tegen het doorsteken van dijken en dammen, van den 8^{en} Februarij 1726 ¹⁾.

Ook hier wordt op grond derzelfde overwegingen als in het placaat van 1675, de dader met den dood en het verlies zijner goederen bedreigd.

Naar luid eener publicatie van 26 Februarij 1726 ²⁾ zal zelfs hij, die zich schuldig heeft gemaakt aan

en dijken op te nemen, aangezien men voornemens was, ook dáár de dijken door te steken en alzoo Friesland onder water te zetten.

Hij, Duijf had van zijne lastgevers bevel gekregen ook dit laatste ten uitvoer te brengen op de wijze hem voorgeschreven; hij was bovendien van alle de kwade bedoelingen die men koesterde, ten volle bewust geweest.

Het Geregt beschouwde zeer juist de medegedeelde feiten als: „Zaaken van seer quade gevolgen, strydende tegens de pligt en „de trouwe van een goet onderdaan, ende directelyk strekkende „tot nadeel, schade ende ruine deser Lande ende goede Inge- „zetenen van dien, etc.”

Het vonnis luidt: „dat hy sal worden gebragt op het schavot, „voor 't Raadhuis deser stede opgereggt, ende aldaar geleggt op „een kruys, omme daarop levendigh gerabraakt te werden, dat de „dood daarna volge; dat syn ligchaam daar van affgenomen synde, „op een horde geleggt, en alsoo vervoert sal werden aan de water- „kant, omme overgebragt te werden aan de Volewijk, ende aldaar „wederom geplaatst op een rad, tot verteeringe van de lugt ende „vogelen des hemels; — en confisqueeren alle syne goederen, soo „eenige heeft, afgetrokken de kosten der gevangenisse ende misen „van Justitie; — 20 Januarij 1703” ¹⁾.

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. VI, blz. 556.

²⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. II, blz. 558.

1) Zie hierbij Wagenaar, in folio 1e stuk, blz. 726.

het plunderen en berooven in geinundeerde landen van huizen, vaartuigen, kasten, kisten enz., met de koorde gestraft worden dat er de dood na volgt.

Deze wandaden, door welke men aan hen, die door de overstroming toch welligt reeds zooveel verloren hebben, nog meer schade toebrenkt, worden krachtens de publicatie gehouden: voor gequalificeerde dieverijen, als huisbraken en de zoodanigen, waartegen de straffe des doods is gesteld.

In de oude Hunsingoer keuren ¹⁾ vindt men op het doorsteken van dijken de navolgende wreede straf gesteld: «Wie zeedycken doorsteket, alsoo dat het «solt water daerin loopet, den sal men in dat selve «gadt versmoren ende bedemmen” ²⁾.

Op andere plaatsen werd zelfs den misdadiger een eiken-paal door het hart gestooten en zijn ligchaam zóó aan den paal op den dijk geplaatst en ten toon gesteld ³⁾.

Het jus Omlandorum onderscheidt zich evenzeer door gestrengheid; het beveelt nl. dat hij die een zeedijk heeft doorgestoken, zal verworgd worden

¹⁾ Vgl. Landrecht van Hunsingo, Fivelingo en het Westerkwartier; 7e boek art. 53.

²⁾ Ook bij Noordewier „Nederl. Regtsoudheden”, blz. 308, vindt men aangeteekend: „Wie bij de Friezen delft of graaft in den dijk, diens ligchaam zal de gaping vullen”.

³⁾ Zie Hackmann t. a. p. cap. 18, blz. 497. N°. 17.

Bij dezen schrijver wordt ook gesproken van het levend verbranden des daders op de plaats zelve van het misdrijf.

op dezelfde plaats, als waar hij de doorsteking bewerkstelligd heeft ¹⁾).

Die doorsteking alléén nu had niet altijd den dood tengevolge; wij lezen toch in eene der hiervoren genoemde ordinaris-keuren van den Lekken-dijk Benedendams, en wel in de 19 keur: «Item «soo wie den Dyk van den Lopikerweerd berooft, «sal verbeuren syn Iyf ende goed”.

Uit het medegedeelde nu blijkt voorzeker genoegzaam dat het ter dood brengen van dijk-doorstekers, en van hen, die ook andere misdadige handelingen pleegden, met die waterkeeringen in verband staande, later ook in de overige deelen des lands vrij gewoon was.

Het is mij evenwel niet duidelijk wat Mulder in zijn voren aangehaald werkje ²⁾ bedoelt, wanneer hij na eenige voorbeelden gegeven te hebben van misdrijven, waarop eene geringe en van eenige, waarop eene zware geldboete gesteld was, verklaart, dat na het placaat van 23 Nov. 1675 geene geldboete meer werd opgelegd, maar dat slechts de straf des doods behouden is.

Dat de schrijver hier niet alleen denkt aan de misdaad van dijk-doorsteking, maar ook aan handelingen van betrekkelijk minder gewigt, zooals het rooven van helm, het afgraven van zand of steen, enz. — blijkt dááruit dat hij op blz. 9 gewag

¹⁾ Vid. Lib. VII. Tit. ult. art. 53.

²⁾ Dissert. de crimine aggeris rupti, pg. 10.

makend van de zware straf (nl. die des doods), welke jure Romano gesteld was op het uitroeijen van de arbor sycaminus, evenals bij ons de helm, het zand, de steen, tot versterking der dijken, dienend, — zegt, dat tot die strenge leer der Romeinen ook onze vaderen toetraden, en wel door het placaat van 1675, waarbij met doodstraf en confiscatie van goederen bedreigd werden niet alleen de doorstekers van dijken, onverschillig of het zeedijken, dan wel waterweringen van minder belang waren, — maar dat daaronder ook begrepen zouden zijn degenen, welke genoemde beschuttingen buiten staat hadden gesteld om aan hare bestemming: keering des waters te voldoen.

Met dit laatste nu kan zeker niet anders bedoeld zijn dan juist het verzwakken van duin of dijk door het wegrooven van helm of rijswerk, het te digt onder den dijk afgraven van steenen, zand enz.

Een en ander is voorts zeer algemeen gesteld; in dier voege nl. dat er geene bepaalde onderscheiding wordt aangenomen tusschen de verordeningen der verschillende provinciën, onderling, of in tegenstelling met die der H.H. Staten-Generaal. — Ware dit geschied, men zoude met reden kunnen aannemen dat, terwijl het placaat van 23 Nov. 1675 door de Staten van Holland uitgevaardigd en daarbij de doodstraf op meer genoemde misdrijven werd ingevoerd, nu ook de toepassing dier straf te beperken is tot handelingen binnen de jurisdictie van Holland gepleegd, m. a. w. dat al-

leen dáár de geldboete vervangen zou zijn door de straf des doods, — en dus niet in de overige provinciën.

Het valt evenwel, ik herhaal het, moeilijk om bij Mulder zoodanige beperking aan te nemen; daarvoor zijn zijne bewoordingen te algemeen.

Stelt men dus op grond daarvan als zijne bedoeling vast, dat nu voor geheel het land voortaan de straf der geldboete vervangen was door die des doods, dan wordt die meening vrij wel weêrsproken door onderscheidene verordeningen, die na de invoering van het placaat van 1675 vastgesteld zijn en van geene ter doodbrenging maar integendeel juist van geldboete gewagen.

Ten bewijze moge strekken 1° het vorenvermeld placaat der St. Generaal van 5 Julij 1694, waar eene boete van vijf honderd gulden wordt gesteld, en nog wel op het doorsteken van leijdijken, dammen en andere werken; — 2° Eene waarschuwing der Gecommitteerde Raden der Staten van Holland en West-Friesland, tegen het beschadigen van dammen aan de killen, — dd. 15 April 1730 ¹⁾. — Hier is eene boete van drie honderd gulden als straf gesteld; — 3° Het placaat van de Staten van Zeeland tegen het weghalen van hout, rijs, staken en gaarden van hoofden en zeewerken; dd. 30 Maart 1744. De straf was dáár (voor de eerste maal) eene geldboete van vijf pond vlaams; — enz. enz.

¹⁾ Zie Groot Placaatboek, dl. VI, blz. 63.

Datgene waartegen in deze verordeningen voorzien is, behoort voorzeker ook onder de handelingen door Mulder bedoeld.

Ik zou nu nog enkele andere kunnen vermelden, maar ik acht de aangehaalde genoegzaam ter logenstraffing van het beweren, als zoude na het placaat van 1675, de doodstraf als «sola poena» (gelijk meergenoemde schrijver zich uitdrukt) behouden zijn.

Wanneer wij uit het tot heden beschrevene een oordeel moeten putten over de al of niet billijke en juiste waardering, volgens welke de misdadige handelingen ten aanzien der dijkwerken gepleegd, gestraft werden, dan kan m. i. dat oordeel niet anders dan ongunstig zijn. — Een fijn regts-gevoel heeft, dunkt mij, bij de vaststelling van vele dier verordeningen niet voorgezeten. Ware dit toch het geval geweest, men zoude in de eerste plaats begrepen hebben dat het niet aangaat eene zoo alles vernietigende straf als die des doods, in éénen adem te stellen op het bederven, onnut of onbekwaam maken ¹⁾ der dijken, zoowel als op het doorsteken van deze. — Ik zou toch denken dat beide misdrijven volstrekt niet gelijk staan.

De doorsteking eens dijks sleept heillooze gevolgen na zich en heeft die als 't ware onmiddelijk.

¹⁾ Zie het Placaat van 23 November 1675.

De zware straf is hier in overeenstemming met het gewigt van het geincrimineerde feit.

De daad nu, die den dijk, «verderft, onnut of onbekwaam maakt» kan bestaan in het graven in den dijk, het rooven en vervoeren van helm, doorn of rijswerk van den dijk, het laten weiden op de dijken van beesten die, wij weten het, door het plat trappen of het wegvreten van den daarop groeienden helm, 'truigt of van andere planten, eveneens groote schade kunnen toebrengen.

Deze en andere handelingen van dien aard leiden tot verzwakking, tot bederf van het dijkwerk en maken dit daardoor voorzeker onbekwaam om de dienst, waarvoor het bestemd is, te bewijzen.

Maar er zijn geene dadelijke onheilen van te wachten. Na de ontdekking van het feit kunnen er nog maatregelen genomen worden om door herstelling van het vernielde of geroofde mogelijke gevolgen te voorkomen, hetgeen in geval van eigenlijke doorsteking des dijks veelal niet meer geschieden kan.

Stelt men dus, gelijk in casu geschied is, de straf op laatstgenoemde misdaad bedreigd, ook op die zoo even genoemde overtredingen van minder omvang, dan staat hier die straf geenszins gelijk met de schuld van den misdadige en moet dus onjuist, onbillijk genoemd worden.

Tusschen het doorsteken nu van zee- en van rivier-dijken wordt eveneens niet altijd onderscheiden, in weerwil dat, gelijk zich ligtelijk laat

begrijpen, het behoud van een dijk die de zee moet keeren, van vrij wat meer gewigt is, dan van waterkeeringen, die tot stuiting van rivierwater zijn aangelegd.

Het geweld der zee is dáárom méér te duchten, aangezien ons land b.v. dat voor een groot deel aan de golven ontruikt is, bij gebrek aan stevige zeedijken, gemakkelijk weder den Oceaan ten prooi zou kunnen worden. — terwijl de gevolgen van overstromingen der rivieren dikwerf slechts eene bepaalde streek des lands treffen.

Treedt dus bij het eene meer het behoud des lands en dus het algemeen belang op den voorgrond, — bij het andere worden veeltijds bloot plaatselijke belangen geschaad.

Bij Zypaeus ¹⁾ vindt men hierbij dan ook van eenig onderscheid melding gemaakt. In Zuid-Nederland toch, welks vigerend regt hij beschreef, werden zij die boosaardiglijk de zee- en rivier-dijken doorstaken, ten vure gedoemd ²⁾; terwijl men hen, die deze wandaad pleegden ten aanzien van dijken ter bescherming dienend voor eigendommen, welke aan bijzondere personen toebehoorden, naar willekeur strafte, in dier voege dat zelfs de doodstraf werd toegepast, wanneer de grootheid van het toegebragt nadeel, of andere bijkomende omstandigheden dit vorderden ³⁾.

¹⁾ Notitia juris Belgici. — cap. de aggeribus non rumpendis.

²⁾ Cf. lex Un. Cod. de Nili aggeribus non rumpendis.

³⁾ Zie Jod. de Damhonder, t. a. p. cap. 105.

Hier was dus de doodstraf niet als eenige en uitsluitende straf gesteld.

Dat men nu de laatste overtreders dikwerf minder zwaar deed boeten, dan hen die de zee- en rivier-dijken vernielden, was juist. — Doorsteking toch van een dijk, of dam, die door een bijzonder persoon is aangelegd, om daarmede welligt zijne landerijen voor overtollig water te beveiligen, zal niet ligtelijk zulk eene groote schade aanrigten, als door het vernielen van zeeweringen of die van groote rivieren gewoonlijk plaats heeft.

Wat de omstandigheden betreft, waarop eveneens somwijlen moet worden achtgeslagen, wij vinden dienaangaande bij Matthaeus ¹⁾ enkele opmerkingen.

Zoo b.v. meent hij, dat, ingeval er materialen zijn weggenomen, die voor 't versterken van een' dijk bestemd waren, er bij de oplegging der straf moet in aanmerking genomen worden: het nut van den dijk, de hoeveelheid van het geroofde materieel, de tijd van het jaar enz. — Een en ander toch zal veelal tot verligting of verzwaring der straf kunnen gelden.

Want «zoo iemand, zegt Matthaeus, op geen «gewigtig tijdstip, mogelijk eenige weinige palen «of wilgen bundels zal weggenomen hebben, zoude «het toch hard zijn hem maar zoo dadelijk ter dood

¹⁾ Tractatus de criminibus, pg. 213.

«te brengen». De juistheid van hetgeen hij aanvoert, kan voorzeker niet geloochend worden. Het zijn evenwel slechts opmerkingen van den commentator. In de verordeningen zelve is weinig spoor te vinden van dergelijke distinctiën.

Wel zegt Simon van Leeuwen ¹⁾, dat in tegenstelling van het Romeinsche regt, het misdrijf van dijkdoorsteking «minder en na gelegenheid ter bescheidenheid werd gestraft», — en schrijft van Groenewegen ²⁾ kortweg; «Hodie «aggerum ruptores pro ratione circumstantiarum «judicis arbitrio puniuntur», zoodat men daaruit zou moeten opmaken dat er werkelijk onderscheid werd gemaakt. — Het is echter juist de vraag of, waar zooveel aan de willekeur des regters werd overgelaten, bijkomende zaken van verzwarenden of verlightenden aard altijd zullen zijn in aanmerking genomen.

Bepaalde omstandigheden, waarop door den regter bij de toepassing der straf moet worden gelet, vindt men weinig of in 't geheel niet aangewezen of omschreven.

Volgens de genoemde schrijvers schijnt voorts de straf zelve, naar gelang dier omstandigheden verre van zeker te zijn geweest, maar ook hierbij aan het arbitrium judicis vrij spel te zijn gelaten.

¹⁾ Zie Rooms-Hollands-regt, 4e boek, dl. 38, blz. 490. 11.

²⁾ Tractatus de legibus abrogatis et inusitatis in Hollandia, blz. 750.

Het lijdt, dunkt mij, geen twijfel of zulk eene onzekere wetgeving moest wel dikwerf tot schromelijke misbruiken aanleiding geven: — zij verdient daarom scherpe afkeuring.

§ 2.

Hedendaagsch regt, bijzonderlijk in ons Vaderland, op het stuk van misdrijven ten aanzien der Waterweringen bedreven.

Het is voorzeker niet te weerspreken dat de eeuw, waarin wij thans leven, in menigerlei opzigt zich van den verleden tijd hoogst gunstig onderscheidt.

Hen die deze stelling mogen zoeken te betwisten en dikwerf zoo gaarne optreden als laudatores temporis acti, leide men slechts op het uitgestrekte veld der historie. Op dat gebied toch leeren wij behalve de staatkundige gebeurtenissen in vele rijken, de lotwisselingen van zoovele volken en de bijzondere omstandigheden die daarop invloed uitoefenden, — ook den meer innerlijken, den zedelijken en maatschappelijken toestand der volken nader kennen; de rijkdommen van welke bij zoo menig land gewaagd wordt, spreken ons van welvaart, die welvaart van vlijt; de uitgebreidheid van handel, de hooge vlugt der nijverheid, getuigen van ondernemingsgeest, veerkracht en berekenend verstand; hunne kunsten en wetenschappen leeren wij beschouwen als het uitvloeisel eener

fijne beschaving en hoogere geest-ontwikkeling; hunne godsdienst, onderling ook nog zoo verschillend in wezen en vorm, strekt ons ten bewijze van het bestaan bij ieder hunner van een min of meer helder Godsbegrip, althans van het besef en de erkenning van eene Hoogere Magt; terwijl de wetgevingen der volken ons veelal den maatstaf leveren, om daarnaar, buiten en behalve hunne geschiktheid tot het zamenstellen van wetten, voornamelijk hun lager of hooger gevoel van regt en billijkheid te berekenen en te beoordeelen. ¹⁾

Wij kunnen dus veel wetenswaardigs leeren uit die soms zoo schoone bladen der geschiedenis, welke der nakomelingschap het verleden onthult, gebeurtenissen en toestanden uit lang vervlogen tijden voor oogen stelt.

En wanneer wij, kinderen dezer eeuw nu den blik slaan op dat voorafgegaan tijdperk, dan ontmoeten wij bij, het zij gaarne erkend, ook veel voortreffelijks, nog veel wat wij zeker thans niet meer terug zouden wenschen, of wat vergeleken met het tegenwoordige ons toeschijnt op lagen trap te staan.

Gewetensdwang, onkunde en bijgeloof, veeltijds onverdiende bevoorregting van adel en geestelijkheid, weleer in zoo menig land de steunpilaren

¹⁾ Over dit onderwerp bestaat een fraaije Redevoering, van den Hoogleraar J. M. Kemper. — Zie diens Verhandelingen en losse geschriften. 1^e Deel.

van ruw despotisme, terwijl integendeel hun hooge of eerwaardige stand hen tot de opvolging eener schoonere en eervoller roeping bestemde, en hunne in den regel meerdere beschaving en ontwikkeling betere vruchten voor de volken hadden moeten afwerpen; — voorts ongelijk verdeelde en pijnlijk drukkende belastingen zonder dat de opbrengst voldoende ten algemeenen nutte werd aangewend; eindelijk de in vele landen onvolkomen staat van het regtswezen, de willekeur der regterlijke magten, niet het minst blijkbaar bij de toepassing der strafwetten, waarin de bedreigingen nu eens te streng, dan weder te onbepaald waren, terwijl de bij de beoordeeling van eenig gepleegd misdrijf, zoo noodig te maken onderscheidingen niet altijd werkelijk plaats hadden, of voorgeschreven waren.

Ziedaar maar eenige der nadeelen, waardoor de vroegere eeuwen zich kenmerkten en waarvan in den tegenwoordigen tijd veel òf niet meer bestaat, òf althans in hooge mate verbetering heeft ondergaan.

Als enkel voorbeeld wijzen wij op het regtswezen dat in onzen tijd door meerdere zekerheid, grootere eenheid, billijker toepassing zooveel hooger staat.

Wij bespeuren dit in geen geringe mate ten aanzien van 't strafregt, — getuigen de juistere begrippen omtrent misdrijf en straf, de betere verhouding tusschen schuld en boete, de meerdere inachtneming en waardering der de misdaad voorgaande of daarmede gepaard gaande omstan-

digheden, die op de zwaarte van het feit en de daarvoor op te leggen straf, veelal van zoo grooten invloed kunnen zijn.

Sprak ik nu tot heden meer in 't algemeen, — tot staving van dit laatste, omtrent het strafregt uitgedrukt gevoelen, wil ik thans, in herinnering brengen de strafverordeningen ten aanzien der misdrijven in dit hoofdstuk behandeld, over welke wij reeds hiervoren meenden geen gunstig oordeel te kunnen vellen, — en wel in 't bijzonder de aandacht vestigen op de strafbepalingen in de nieuwere wetgevingen op 't stuk der dijken vastgesteld.

In deze toch is in vergelijking van vroeger, groote verandering, veel verbetering merkbaar.

Werd al in die oude verordeningen de misdadige handeling aangewezen en eene straf er op gesteld, — het bleef daarbij. Bepaalde onderscheidingen voor de gevallen b. v. dat er slechts een begin van uitvoering aanwezig was, het misdrijf geene zoo verschrikkelijke gevolgen had na zich gesleept, die gevolgen zelve door den dader niet voorzien of gewild waren, en meer andere bij-omstandigheden, van welke de grootere of mindere strafschuldigheid van den delinquent zoo dikwerf afhankelijk moet worden gesteld, — van een en ander was weinig te vinden. — Of men moest b. v. de uitdrukking: «de misdadiger zal (zus of zoo) gepuni-
«eerd worden naar exigentie van zaken», voor voldoende rekenen om in alle voorkomende gevallen te voorzien.

Mij schijnt het evenwel toe, dat door dergelijke onbepaalde bewoordingen, wat al te veel speelruimte aan den regter bij de beoordeeling van het feit en oplegging der straffen werd overgelaten.

En waarlijk, er zijn bij de instructie der zaken hier bedoeld, zoovele vragen te stellen, zoovele omstandigheden in aanmerking te nemen, alvorens er tot eene beslissing kan worden overgegaan.

Men zou b. v. moeten onderzoeken of er werkelijk aggeris ruptio aut vastatio heeft plaats gehad; — of daarvan overstroming het gevolg is geweest; welke ongelukken dat inunderen der landen heeft na zich gesleept; hoever die onheilen zich hebben uitgestrekt, of er menschen en goederen tegelijk bij zijn te gronde gegaan, of dat slechts het verlies van een van beiden te betreuren is.

Ieder van deze omstandigheden toch zal natuurlijk de appreciatie der feiten, hunne meerdere zwaarte of geringheid, en den omvang der straffen regelen, die zij regtmatig verdienen.

Dan nog zal het geval zich kunnen voordoen, dat er alleen poging en geen voleindigd misdrijf bestaat; dat er niet zoozeer dolose als wel culpose gehandeld is; of dat de ontstane onheilen in hunne geheele uitgestrektheid door den schuldige voorzien noch gewild zijn.

Het behoeft voorzeker geen betoog dat ook dit een en ander op het vonnis des regters van invloed moet zijn; — maar het zal evenmin ontkend

worden, dat voor dergelijke gevallen als wij hier in algemeene trekken aangaven, zooveel mogelijk behoorlijk omschreven bepalingen vooral met betrekking tot den graad van straf die casu quo zal moeten opgelegd worden, dienen vastgesteld te zijn, die dan den regter bij de behandeling der zaak ten leiddraad kunnen en moeten strekken.

Het nieuwere regt staat, wij zeiden 't reeds, in dit opzigt verre boven de vroegere strafwetten, — en zie hier de verbetering.

Gaan wij nu de bepalingen van enkele strafwetgevingen van den lateren tijd eens kortelijk na.

In het Badensche strafwetboek ¹⁾ is vastgesteld, dat, zullen op den dader van eenig misdadig feit ten aanzien der dijken, met name de doorsteking of vernieling van deze, — de bepalingen op dit punt in het strafwetboek voorhanden, van toepassing zijn, het gevaar door overstromingen te duchten moet bedreigen goederen of bezittingen van grooten omvang en waarde; — heeft de misdadiger slechts de benadeeling of ondergang van goederen van geringe waarde beoogd, dan moet dat feit gestraft worden ingevolge hetgeen in 't algemeen ten aanzien van het benadeelen van iemand in zijne goederen of bezittingen is voorgeschreven.

Men heeft voorts verschillende graden van misdrijf aangenomen en deze geregeld naar de ge-

¹⁾ Vgl. Strafgesetzbuch für das Großherzogthum Baden. Karlsruhe 1845.

volgen uit de strafwaardige handeling voortvloeiende en naar den aard van het gevaar er door ontstaan.

Zoo wordt er eene uiterst gestrenge straf, en wel de doodstraf toegepast, wanneer ten gevolge der te weeg gebrachte inundatie iemand van het leven beroofd wordt en de dader zulks kon voorzien.

Ook is in het geval voorzien dat iemand door de overstroming dermate gedeerd is geworden, dat of zijn leven in gevaar geweest is, of zware verwondingen hem zijn toegebracht en een en ander aan de nalatigheid van den schuldige moet worden geweten. — Is door die nalatigheid een mensch omgekomen, daarvoor zal de misdadiger boeten met verblijf in het tuchthuis, hetzij levenslang, hetzij slechts tijdelijk mits niet korter dan acht jaren.

Het strafwetboek van Oldenburg regelt zich naar de grootte van het gevaar, dat door het misdrijf ontstaat en naar de gevolgen. — Er is hier voorzien in het geval dat iemand bij de inundatie het leven verliest of zwaar wordt gewond. — Zware straf en wel die van 't tuchthuis belooft hij, die een dijk doorsteekt of vernielt, terwijl er een storm woedt.

Met tuchthuisstraf van 4—8 jaren wordt voorts bedreigd het verwoesten van een zeedijk, of van zulk een, die tot bescherming van groote rivieren strekken moet.

Ook wordt er van nog andere dijkverderving melding gemaakt en zijn daartegen bepalingen voorhanden.

In sommige wetboeken maakt het ook verschil of het misdrijf al dan niet bij nacht heeft plaats gehad.

In andere (b. v. het Russische) wordt de straf geregeld naar het propositum, het doel, welks bereiking de dader zich met het plegen zijner cuveldaad heeft voorgesteld.

Het kan toch zijn, dat hij b.v. eens anders goed heeft willen verwoesten, of wel huizen of schepen, waarin geen menschen waren. Zoo kan 't ook gebeuren dat hij eene overstroming veroorzaakt heeft, alleen om te kunnen stelen.

Een en ander komt bij de oplegging der straf wel degelijk in aanmerking.

Niet alzo in Engeland, waar eenvoudig gevraagd wordt of de delinquent tegen de wetten dezen aangaande gezondigd — en of hij dit boosaardiglijk gedaan heeft.

De intentie des misdadigers doet niets ter zake.

Wat de Pruissische strafwet ¹⁾ in 't jaar 1851 ingevoerd, aangaat, wij vinden hierin eenige goede voorschriften tegen het veroorzaken van overstroming en het beschadigen van dijken.

De wetgever heeft dit soort van misdrijven gerekend tot de «Gemeingefährliche verbrechen und vergehen», blijkens de opname van de hier bedoelde

¹⁾ Zie Strafgesetzbuch für die Preussischen Staaten, etc. herausgegeben von Carl Hahn. — Dritte auflage. — Breslau 1857.

strafverordeningen in den titel, waarin juist tegen gemeengefährliche verbrechen voorzien wordt ¹⁾.

Gemakshalve laat ik de bepalingen, die op het door ons behandelde betrekking hebben, hier woordelijk volgen:

§ 290. «Wer mit Gefahr für das Leben Anderer «vorsätzlich eine Ueberschwemmung verursacht, «soll mit zehnjähriger bis lebenslänglicher Zucht- «hausstrafe und wenn in Folge der Ueberschwem- «mung ein Mensch das Leben verliert, mit dem «Tode bestraft werden».

§ 291. «Wer mit gemeiner Gefahr für das Leben «Anderer, vorsätzlich eine Ueberschwemmung ver- «ursacht, soll mit Zuchthaus von fünf bis zwanzig «Jahren bestraft werden».

§ 292. «Gegen den, welcher eine solche Ueber- «schwemmung (§ 290 und 291) vorsätzlich, aber «nur in der Absicht verursacht, sein Eigenthum «vor Gefahr zu schützen, soll auf Gefängnisz nicht «unter zwei Jahren erkannt werden».

§ 293. «Wer eine Ueberschwemmung durch «Fahrlässigkeit verursacht, wird mit Gefängnisz «bis zu sechs Monaten, und wenn in Folge der «Ueberschwemmung ein Mensch das Leben ver- «loren hat, mit Gefängnisz von zwei Monaten bis «zu zwei Jahren bestraft».

Het is duidelijk dat het voorschrevene betrekking heeft op het doorsteken of vernielen van dijken,

¹⁾ Zie dl. II, Titel 27.

enz., waarvan in den regel inundatie het gevolg is.

Opzet is blijkens de woorden der wet, hierbij een volstrekt vereischte. Is dit niet aanwezig en heeft de dader slechts uit onachtzaamheid eene overstroming te weeg gebragt, in zulk geval zal hij daarvoor met een geringe straf boeten.

Wat dit opzet, dien Vorsatz zelf aangaat, er wordt behoorlijk onderscheiden of dat vooraf beraamd voornemen met booze bedoelingen is opgevat, en dus de misdadiger wel degelijk het verderf hetzij van zijn evenmensch in 't algemeen, hetzij van eenig bepaald persoon op het oog had, — of dat de beraamde handeling alleen strekken moest om eigene bezittingen te vrijwaren. Waar toch deze laatste beweegreden aanwezig is, straft de wet den geweldpleger veel minder gestreng (§ 292).

Wij zien voorts de zwaarte der op te leggen straf afhankelijk gesteld van den meerderen of minderen omvang der rampen, welke uit de te weeg gebragte overstroming zijn voortgevloeid.

Over het beschadigen van dijken, dammen enz. handelt § 301 alin. 1. «Wer vorsätzlich Wasserleitungen, Schleusen, Wehre, Deiche, Dämme oder andere Wasserbauten, oder Brücken, Fähren, Wege, oder Schützwehre zerstört oder beschädigt, oder wer in schiffbaren Strömen, Flüssen oder Kanälen das Fahrwasser stört, und durch eine dieser Handlungen Gefahr für das Leben oder die Gesundheit Anderer herbeiführt, wird mit Gefängnisz nicht unter drei Monaten bestraft».

In de volgende alinea wordt voorzien in 'tgeval dat de verwonding of dood van eenig individu, het gevolg is van eene der hiervoren genoemde misdadige handelingen. — Het spreekt van zelf dat alsdan veel zwaardere straffen worden toegepast; in 't laatste geval volgt zelfs die des doods.

Ten slotte staat ook hier op de strafwaardige daad culpose geschied zijnde, slechts een korte gevangenisstraf.

Nemen wij thans de Belgische strafwet in oogenschouw. — Eene afzonderlijke vermelding der bepalingen van deze, is dáárom mogelijk en noodzakelijk, aangezien wij hier niet meer te doen hebben met den Franschen Code Pénal, maar met een Wetboek dat door de herziening, die men wijselijk bewerkstelligd heeft, van eerstgenoemde wet naar vorm en inhoud in menigerlei opzigt verschilt.

Wij hebben het wetsontwerp vóór ons, gelijk dit in de zitting van 11 Mei 1866 door de Kamer van volksvertegenwoordiging werd aangenomen en later door den Koning gesanctioneerd.

Men kan niet zeggen dat de misdrijven ten aanzien van dijk- en andere waterweringen, het daardoor veroorzaken van overstrooming etc., met bijzondere uitvoerigheid in deze strafwet zijn behandeld. — Toch wijken de bepalingen des betreffende aanmerkelijk af van die in den Franschen Code Pénal vervat.

Wij zullen hierna gelegenheid hebben dit onderscheid waar te nemen.

Omtrent het vernielen of beschadigen van de vorengenoemde werken vindt men de volgende artikelen ¹⁾ opgenomen:

Art. 521. «Quiconque aura détruit ou renversé
«par quelque moyen que ce soit, tout ou en partie
«des édifices, des ponts, digues, chaussées, chemins
«de fer ou autres constructions appartenant à autrui,
«sera puni de la réclusion.»

Art. 522. «La disposition de l'article 518 sera
«applicable au cas prévu par l'article précédent.»

Dit artikel 518 ²⁾ luidt als volgt. «Lorsque l'in-
«cendie a causé des blessures à une ou plusieurs
«personnes qui, à la connaissance de l'auteur se
«trouvaient dans les lieux incendiés au moment
«du crime ou du délit, le coupable sera condamné
«comme si ces blessures avaient été faites avec
«préméditation, et la peine que la loi y attache
«sera appliquée au coupable, si cette peine est
«plus forte que celle qu'il a encourue à raison de
«l'incendie.»

«Dans le cas contraire, cette dernière peine sera
«élevée de deux ans au dessus du maximum, si
«elle consiste dans la réclusion ou les travaux
«forcés à temps.»

Si le fait a causé la mort, la peine sera la mort.

Volgen thans enkele bijzondere strafbepalingen

¹⁾ Code Pénal. Belge, Chap. III, Sect. II de la Destruction, etc.

²⁾ Chap. III, Section I de l'incendie.

betreffende het toebrengen van schade door het inunderen van mijnwerken enz. ¹⁾

Art. 547. «Seront punis de travaux forcés de «dix ans à quinze ans, ceux qui auront méchamment ou frauduleusement inondé tout ou partie «des travaux d'une mine.

«Si d'après les circonstances, le coupable a dû «présumer qu'il se trouvait dans la mine une ou «plusieurs personnes au moment de l'inondation, «il sera condamné aux travaux forcés de seize ans «à vingt ans.

Art. 548. «La disposition de l'article 518 sera «applicable au fait prévu par l'article précédent.»

Een paar volgende artikelen houden strafbedreigingen in tegen eigenaars, pachters of andere personen gebruik hebbend van molens, waterwerken etc. die door het rijzen of verheffen van hunne afleiders boven den peil bij het wettig gezag vastgesteld, de wegen of de eigendommen van een ander overstroomd zullen hebben ²⁾.

Na de aanwijzing van bepalingen uit enkele vreemde strafwetgevingen, in deze opgenomen, als moetende strekken tot beteugeling of voorkoming van misdadige handelingen ten aanzien der dijkwerken, zal het nu noodig zijn ook eens bij óns rond te zien en te onderzoeken in hoever men aan dit onderwerp in het hedendaagsch Nederland

¹⁾ C. P. B. Chap. III, Sect. IX. Destructions et dommages, etc.

²⁾ Zie hierbij art. 457 van het Fransche Strafwetboek.

de aandacht heeft gewijd. — Zoo ergens dan mag men in ons Vaderland voorzeker geschikte en naauwkeurige voorzieningen verwachten, ja ik zou haast zeggen, moeten deze er aanwezig zijn.

Wij weten dan dat na het jaar 1795, waarmede voor ons regtswezen een nieuw tijdperk intrad, een aantal pogingen zijn aangewend, om in de verschillende deelen van dat regtswezen en o. a. ook in het lijfstraffelijk regt verbeteringen tot stand te brengen.

De resultaten van dat streven na te gaan zal slechts noodig zijn, voor zooverre betreft het onderwerp, welks behandeling wij ons in dit hoofdstuk ten doel stelden. Wij zullen dus kunnen volstaan met de daarop betrekking hebbende bepalingen in oogenschouw te nemen, welke in de opeenvolgende ontwerpen van het strafwetboek zijn vastgesteld.

De staatsregeling van 1798 schreef voor dat er een algemeen wetboek zou gemaakt worden, zoolwel van burgerlijke als van lijfstraffelijke wetten. Om dit voorschrift geen doode letter te doen zijn, werd er eene commissie benoemd, aan wie de last tot samenstelling van een en ander was opgedragen.

Deze aanvaardde dien waarlijk niet gemakkelijken arbeid. In 1801 waren eenige ontwerpen van wetgeving voltooid. — Eenige maanden later verscheen echter eene nieuwe staatsregeling, die hetzelfde voorschrift inhield. — Deze veranderingen bragten noodwendig weder vertraging in den arbeid der com-

missie te weeg, die dus eerst in 1804 onder meer andere, een ontwerp van strafwetboek aan de uitvoerende magt des Bataafschen volks aanbod. — De uitgave hiervan had plaats onder den titel: «Stukken door de commissie tot het ontwerpen van «een Algemeen Burgerlijk en lijfstraffelijk wetboek, «overgegeven aan het Staatsbewind der Bataafsche «Republiek; bevattende de ontwerpen van eene In- «leiding van het Regt in het algemeen, het lijf- «straffelijk wetboek en van wetten omtrent het «bewijs».

In een reeks van artikelen vinden wij het volgende vastgesteld ¹⁾.

Art. 78. «Beschadiging van waterweringen be- «staat in het opzettelijk berooven, verzwakken, «doorsteken, ondergraven, openen of buiten werking «stellen van alle waterweeringen, welke strekken «om eenige eigendommen tegen den indrang van «water te beveiligen».

Art. 79. «De bepaalde voorwerpen dezer mis- «daad zijn dijken, dammen, ringkaden, krib en «pakwerken, sluizen, schutwerken, hoofden, schoer- «palen, steenwerken, bepootte duinen en dier- «gelijken».

Art. 80. «Die alzoo eenige dijken, dammen, «ringkaden, kribben en pakwerken, hoofden, «schoeipalen, steenwerken berooft, ondergraaft, ver-

¹⁾ Stukken door de Commissie, etc., Boek III, Hoofdstuk VI Afd. 5 „van beschadiging van waterweringen”.

«zwakt of doorsteekt, maakt zich aan deze misdaad «schuldig».

Art. 81. «Gelijk ook hij misdadig is, die eenige «sluizen, schutwerken en diergelijken opent, ver- «zwakt of buiten werking stelt».

Art. 82. «Eindelijk begaat hij deze misdaad, die «eenige duinen van doorn, helm, rijs berooft, of «dezelve op eenigerlei wijze onbekwaam maakt tot «eene zeekering».

Art. 83. «Deze misdaad wordt geacht volbragt «te zijn zoodra die daden verrigt zijn, welke tot het «bederven der waterweering toereikende zijn, of- «schoon door dezelve nog geene wezenlijke schade «veroorzaakt ware».

Art. 84. «Deze misdaad moet worden gewaardeerd :

1. «Naarmate van het meer of min boosaardig «oogmerk, waarmede de misdaad begaan is.

2. «Naarmate van het meer of minder gevaar, «t welk uit den aard en omstandigheden der in «het werk gestelde daden te duchten was.

3. Naar de personen, die de misdaad begaan.

Art. 85. «Die deze misdaad begaat, om eenige «vijandelijke ondernemingen te begunstigen, is «schuldig aan staatsverraad en moet als zoodanig «gestraft worden.

Art. 86. «Die, met welk oogmerk ook, eene «buiten zee- of rivierweering zoodanig beschadigt, «dat daarvan eene wezenlijke doorbraak en over- «strooming het gevolg is, of volgens den aard der «daad, kan zijn, is strafbaar met de strop.

Art. 87. «Beschadigingen van zoodanigen minderen aard van buitendijken en waterweeringen, uit welke geen gevaar van doorbraak en overstroming, hoezeer door den schuldige bedoeld, te duchten is, moet gestraft worden met de zwaarste ligchaamlijke schavotstraf.

Art. 88. «Enkele beschadigingen van waterweeringen strekkende tot stuiting of keering van het water van zeeën of rivieren, zonder oogmerk of gevaar van overstroming, maar alleenlijk met oogmerk om zich zelf of anderen van overbodig water te ontlasten, moeten gestraft worden met gevangenis en verbanning».

Art. 89. «Die met welk oogmerk ook, eenige binnendijken, dammen en ringkaden, ofte ook sluizen, schutwerken en andere waterweeringen, dienende tot keering van het water voor polders of andere geheel of gedeeltelijk bedijkte landerijen, beschadigt, zoodat daarvan eene doorbraak of overstroming het gevolg is, of volgens den aard der daad kan zijn, moet gestraft worden met de zwaarste ligchaamlijke schavotstraf».

Art. 90. «Beschadigingen van minderen aard, aan diergelijke binnenlandsche waterweringen gepleegd, uit welken geen gevaar van doorbraak en overstroming hoezeer door de schuldigen bedoeld, te duchten is, moet gestraft worden met geeseling en gevangenis.

Art. 91. «Enkele beschadigingen van binnenlandsche waterweringen, zonder oogmerk of ge-

«vaar van overstroming, maar alleenlijk met
«oogmerk om zich zelv' of anderen van overbodig
«water te ontlasten, moeten gestraft worden met
«gevangenis of verbanning.

Art. 92. «Die eenige vaarwaters of havens door
«het doen zinken van schuiten, schepen, steenen
«of diergelijke middelen bederft en onbruikbaar
«maakt, is aan deze misdaad mede schuldig, en
«moet naar de hier bepaalde voorschriften gestraft
«worden.

Art. 93. «Die uit hoofde van eenige ambts-
«betrekking, of aanbetrouwde zorg, verplicht zijn
«voor het behoud der waterweringen te waken, en
«die beschadigen, moeten met eene geëvenredigd
«zwaardere straffe, in de verschillende gevallen
«gestraft worden».

Uit het voorgaande blijkt voorzeker een lofwaar-
dig streven om door zooveel mogelijk naauwkeurige
bepalingen, tegen de hier bedoelde misdadige
handelingen te waken en te voorzien.

Dit was overigens allezins natuurlijk, in aan-
merking genomen de verspreide en onzekere voor-
schriften van vroeger en het gewigt der zaak zelve.

Men kan evenwel niet zeggen dat de gestelde
bepalingen boven kritiek verheven zijn.

Vooreerst, heeft de zucht tot duidelijkheid in het
omschrijven, geleid tot wijdloopigheid. Om zich
hiervan te overtuigen, neme men slechts de vijf
eerste artikelen in oogenschouw. Drie daarvan
(artt. 80, 81, 82) hadden veilig kunnen wegge-

laten worden, daar in deze alleen herhaald wordt, wat in de beide voorgaande artikelen reeds gezegd was.

In art. 84 vindt men regelen gesteld voor de waardering van het misdrijf. Deze moet blijkens alin. 1 geschieden: «naarmate van het meer of min boosaardig oogmerk, waarmede de misdaad begaan is». — De vraag evenwel is, of de opvolging van zulk een voorschrift niet eenige moeilijkheid oplevert; — zal het wel altijd mogelijk zijn die booze bedoelingen te leeren kennen?

Zullen de *acta externa* immer voldoende zijn, om daarmede tot een juist oordeel omtrent de bedoeling des daders te geraken?

Volgens alin. 3 moet de waardering plaats hebben «naar de personen die de misdaad begaan». Deze bepaling heeft zeker betrekking op artikel 93; zoo niet, dan verdient zij afkeuring wegens hare onbestemdheid.

De oogenschijnlijk zeer onbepaalde strafbedreiging van de artt. 87 en 89 moet in verband beschouwd worden met hetgeen in het eerste boek van dit ontwerp, onder de rubriek van straffen in 't algemeen, is vastgesteld ¹⁾.

De onzekere strafbepaling echter in art. 93 opgenomen, is m. i. af te keuren. Wij lezen daar toch van: «eene geëvenredigd zwaardere straffe, in de verschillende gevallen». — Ware het niet beter

¹⁾ Zie Stukken enz., 1e boek, 3e hoofdst., artt. 26 en 27.

gewoest in eens af te stellen dat de misdadiger in 't artikel bedoeld, die of gene, maar ten minste eene behoorlijk aangeduide en vast bepaalde straf zal belopen?

Het komt mij voor, dat hier te veel aan des regters arbitrium wordt overgelaten, in 't bepalen wat de juiste evenredig zwaardere straf is in de zich voordoeende gevallen.

Er wordt, gelijk wij zien, behoorlijk onderscheiden tusschen beschadigingen van buiten zee- of rivierweringen, van binnendijken, dammen enz.; evenzoo tusschen beschadigingen van zwaardereren of van ligteren aard en met meer of min heillooze gevolgen gepaard gaande.

Ten slotte verdient opmerking het bij artikel 86 vastgestelde. Hier toch wordt de straf en nog wel die des doods, niet alleen opgelegd wegens de vreeselijke gevolgen van doorbraak en overstroming, die «werkelijk hebben plaats gehad», maar zelfs, wanneer zij «naar den aard der daad hadden kunnen plaats grijpen».

Ik geloof niet dat het billijk is om daar waar nog geene onheilen, als 't verlies van menschen levens of van goederen te betreuren zijn en dus facto welligt geenerlei, of slechts gering nadeel is toegebracht, dezelfde en dan nog zulk eene gestrengte straf toe te passen, als in 't geval dat uit de doorsteking of beschadiging der dijken, schrikkelijke gevolgen werkelijk zijn voortgevloeid.

Dit laatste punt nu is veel beter geregeld in het

Crimineel Wetboek voor 't Koninkrijk Holland, dat, terwijl het hiervoren behandeld ontwerp niet tot wet werd verheven, in 't jaar 1809 werd ingevoerd ¹⁾).

Wij lezen toch in art. 243. «Die uit ongeoorloofde oogmerken, of uit louteren moedwil en baldadigheid, voorbedachtelijk eenige dijken, dammen, kaden, krib- of pakwerken, sluizen, schutwerken, hoofden, schoeipalen of steenwerken be-rooven, verzwakken, doorsteken of ondergraven; of eenige sluizen, schutwerken en dergelijken openen, verzwakken of buiten werking stellen, zullen wanneer daardoor eene wezenlijke overstroming van den kant der zee, zeeboezems of rivieren veroorzaakt is, gestraft worden met den strop, en wanneer zoodanige overstroming wel niet dadelijk is gebeurd, maar in aanmerking van het bedrevene, door de gelegenheid der plaats en andere kennelijke omstandigheden ligtelijk had kunnen gebeuren, met geeseling en brandmerk, of geeseling, langdurige gevangenis en bannissement voor altijd uit het koninkrijk».

Minder juist komt mij het in art. 245 bepaalde voor, dat nl. de daders van zoodanige feiten als in art. 243 omschreven zijn, wanneer die eene wezenlijke overstroming van den kant van «meren, stroomen of andere dergelijke wateren» veroor-

¹⁾ Zie Crim. Wetb. kon. Holland, 17e titel, 2e hoofdstuk „van het beschadigen of weerloos maken van waterweringen”.

zaken, naar gelang der omstandigheden gestraft worden met den strop, of met geesseling, brandmerk enz.

Welke toch die omstandigheden ook mogen zijn, de gevolgen van overstromingen van den kant der zee kunnen en zullen voornamelijk in ons land van veel zwaarder aard zijn, dan die welke de inundatie van een meer na zich sleept, aangezien de zee steeds de gevaarlijkste vijand van geheel ons land is en blijft en naar ik meen onze meeren daarentegen, niet zoo bijster groot, of te vreezen zijn, zoodat de uit overstromingen van zulke wateren voortvloeiende nadeelen, zich meestal slechts in een beperkten kring zullen doen gevoelen.

Art. 244 verbiedt het berooven van bepootte duinen, en 't dusdoende onbekwaam maken van deze, om tot zeeweringen te dienen.

Bij art. 246 wordt ten aanzien van alle andere beschadigingen van waterweringen verwezen naar de bepalingen omtrent het «beschadigen van goederen in 't algemeen» ¹⁾.

Wij weten dat op het Crimineel Wetboek gevolgd is het Fransche Strafwetboek en dat dit na de omwenteling van 1813 voorloopig hier te lande werd in stand gehouden.

Alvorens te onderzoeken hoe de Code in het onderwerp hier behandeld, voorziet, willen wij eerst de opvolgende ontwerpen van het strafwetboek

¹⁾ Zie Crim. Wetb. 17e titel, 1e hoofdstuk, artt. 241 en 242.

nagaan, dat bestemd was om den Code te vervangen.

Het eerste van dien aard dat door eene Commissie van 10 leden, waaronder J. M. Kemper, Philipse, van Gennep, Reuvens, werd vervaardigd, is van het jaar 1845.

Het komt met betrekking tot ons onderwerp overeen met dat van 1808, maar had nimmer kracht van wet, evenmin als het ontwerp dat op den 23 April 1827 door den koning aan de Tweede Kamer der Staten Generaal werd aangeboden, maar tengevolge van den Belgischen opstand, kwam te vervallen.

Tot de ontwerpen van strafwetboek die nu later werden ingediend en in behandeling kwamen, behoort in de eerste plaats dat van het jaar 1842.

Ook hierin komen bepalingen voor tegen vernieling of beschadiging van waterweringen, of, zoo als er in onderscheiding van vroegere ontwerpen geschreven staat: «van het veroorzaken van overstromingen enz.»¹⁾

Zij luiden als volgt:

Art. 9. «Al wie, hetzij door het vernielen, beschadigen of doorsteken van duinen, dijken, dammen, sluizen of andere waterkeeringen, hetzij door het openen van sluizen of op welke wijze ook, eene wezenlijke overstroming of watervloed

¹⁾ Zie Tweede boek. Wetb. van Strafrecht, Titel 20, Afd. 2, art. 9 en volg.

«zal hebben veroorzaakt, zal, indien iemand daardoor is omgekomen of duurzaam verminkt geworden, of aan iemand eene wonde, kneuzing of ander letsel is toegebracht, welke voor den beledigden persoon eene ziekte van langer dan «twintig dagen hebben tengevolge gehad, of denzelve gedurende langer dan twintig dagen hebben «verhinderd zijnen gewonen arbeid, bezigheden «of zaken te verrigten, met den dood worden gestraft.

Art. 10. «Indien de overstroming van den «kant der zee, der zeeboezems, der groote rivieren «of meeren heeft plaats gehad, zal de schuldige, «wanneer dezelve de in het vorige artikel vermelde, «voor het leven of de gezondheid van andere na«deelige gevolgen niet gehad heeft, gestraft worden met langdurige zware tuchthuisstraf van ten «minste vijftien en ten langste veertig jaren, voor«afgegaan door tentoonstelling op het schavot «onder de galg.

Art. 11. «Het veroorzaken van iedere andere «overstroming, die de in artikel 9 vermelde ge«volgen niet heeft gehad, zal worden gestraft met «enkele tuchthuisstraf van ten minste drie en ten «langste tien jaren.

Art. 12. «Al wie op eenige wederregtelijke wijze «wegen of eigendommen van anderen opzettelijk «geheel of gedeeltelijk zal hebben doen onderloopen, «zonder dat dit nog eene wezenlijke overstroming «of watervloed daarstelt, zal, indien hierdoor schade

«is toegebracht, gestraft worden met correctionele
 «gevangenisstraf van ten minste acht dagen en ten
 «langste één jaar, en met eene geldboete van ten
 «hoogste honderd gulden, en zoo er geene schade
 «is toegebracht, alleen met eene geldboete van ten
 «hoogste honderd gulden».

Met de strafbedreigingen in deze artikelen ver-
 vat, kan ik mij maar gedeeltelijk vereenigen.

Te beginnen met artikel 9.

Dáár wordt als in éénen adem met de doodstraf
 bedreigd: hij, die eene overstrooming bewerkt
 heeft, waardoor iemand het leven heeft verloren,
 of duurzaam verminkt is geworden, of slechts een
 wonde, kneuzing etc. heeft bekomen, die hem eene
 ziekte van langer dan 20 dagen op den hals gchaald,
 of hem belet hebben, gedurende langer dan 20
 dagen te arbeiden.

De drie gevallen hier voorzien staan volstrekt
 niet gelijk, en gelijkheid van gevolgen mag toch
 dunkt mij bij de oplegging der straf wel eenig-
 zins in aanmerking genomen worden.

Gaat het nu in 't algemeen genomen niet aan,
 een misdadiger ter dood te brengen, wanneer de
 beledigde persoon slechts eene kneuzing bekomen
 heeft en hem dus even zwaar te straffen als in het
 geval, dat iemand door die strafwaardige handeling
 het leven heeft verloren, — in deze wetsbepalin-
 gen, waar zoo geheel en al de uitkomst, het ge-
 volg wordt op den voorgrond gesteld, had het in
 't geheel niet moeten geschied zijn.

De strafbepaling van dit art. 9 is ook dáárom af te keuren, dewijl zij wordt opgelegd niet alleen wegens het veroorzaken van overstroming van den kant der zee of groote rivieren, waaraan noodwendig zooveel grootere gevaren verbonden zijn, maar evenzoo wanneer er slechts inundatie van kleine rivieren, meeren of stroomen heeft plaats gehad. Ik meen tot dit besluit te kunnen komen op grond van art. 11, waar op dergelijke min gewigtige overstromingen wel straf gesteld wordt, maar alleen voor 't geval dat er hoegenaamd geene onheilen uit zijn voortgevloed. Van het tegenovergestelde geval zwijgt dit artikel; men zal hiervoor dus zijne toevlugt moeten nemen tot art. 9, — en daarin ligt juist 't verkeerde, door mij zoo even betoogd.

De straf van artikel 10 laat zich beter verdedigen. Al heeft toch de veroorzaakte overstroming geene nadeelen aan personen of goederen toegebracht, — zoo iets kan louter toeval zijn; het omgekeerde had evenzoo kunnen plaats grijpen. De misdadiger had althans door zijne booze handeling er de mogelijkheid toe doen geboren worden, eene mogelijkheid in de meeste gevallen zeer wel te voorzien.

Voor 't overige wordt niet onderscheiden of de misdrijven zijn gepleegd opzettelijk, met booze bedoeling, of uit onachtzaamheid.

Ook vindt men niet voorzien in het geval dat b.v. de dijken zijn doorgestoken met het bijzonder oogmerk om daarmede s' lands vijanden eene dienst te

bewijzen, en vijandelijke ondernemingen te begunstigen ¹⁾, daar alsdan de delinquent, als verrader des Vaderlands ten strengste dient gestraft te worden.

Daar evenwel zulk eene handeling onder de algemeene categorie van «staats-misdaad» valt, zal de schuldige van zelf krachtens de algemeene bepalingen dienaangaande kunnen veroordeeld worden.

Van bijomstandigheden, b.v. wanneer het misdrijf gepleegd is bij nacht, of in vereeniging met meerdere personen, al hetwelk tot bijzondere strafbepalingen zou moeten aanleiding geven, — daarvan wordt geenerlei melding gemaakt ²⁾.

Uit een en ander blijkt m. i. het eenigzins onvolkomene en min juiste van deze voorzieningen.

Het geheel is echter nimmer tot wet verheven. Integendeel werden er eenigen tijd later weder nieuwe ontwerpen der Kamer aangeboden, o. a. in het jaar 1847.

Wij willen ook deze niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

Het eene ³⁾ is van Februarij des gemelden jaars en bevat de volgende bepalingen:

Art. 11. «Het veroorzaken van overstroming of

¹⁾ Zie Ontwerp van 1804, art. 85.

²⁾ Zie omtrent het beschadigen van dijken, sluizen en andere waterkeeringen, het 13e artikel van titel 20.

³⁾ Zie Ontwerp Wetb. van Strafrecht, Boek II, Tit. 18, Afd. 2 „van het veroorzaken van overstroming.”

«watervloed wordt gestraft met langdurige tucht-
«huisstraf.

Art. 12. «Indien de overstroming of watervloed
«den dood of het levensgevaar van een of meerdere
«personen heeft doen ontstaan, wordt de schuldige
«ingeval hij deze omstandigheid heeft kunnen voor-
«zien, met den dood gestraft.

Art. 13. «Die wederregtelijk wegen of eigen-
«dommen van anderen geheel of gedeeltelijk heeft
«doen onderloopen, zonder dat dit eene over-
«stroming of watervloed heeft veroorzaakt, of het
«gevaar daarvan doen ontstaan, wordt met correc-
«tionele gevangenisstraf van ten langste een jaar
«en geldboete van tien tot duizend gulden te zamen
«of afzonderlijk gestraft.

Art. 14. «Die overstroming of watervloed heeft
«doen ontstaan door schuld of door verzuim van
«inachtneming van eenige wet of wettelijke ver-
«ordening, wordt met correctionele gevangenis-
«straf van ten langste zes maanden en geldboete
«van tien tot vijfhonderd gulden, te zamen of af-
«zonderlijk gestraft».

Ik laat hier gemakshalve terstond de bepalingen
volgen, voorkomende in een ontwerp, dat in de
maand October deszelve jaars op nieuw der Kamer
van Volksvertegenwoordigers werd aangeboden ¹⁾.

Zij zijn: Art. 9. «Het veroorzaken van over-

¹⁾ Zie Ontwerp Wetboek van Strafrecht, 2e Boek, 18e Titel,
2e Afd. „van het veroorzaken van overstroming.”

«strooming door de zee- of ander bevaar- of vlot-
«baar water, wordt gestraft met langdurige tucht-
«huisstraf.

Art. 10. «Het wederregtelijk veroorzaken van
«onder het voorgaand artikel niet begrepen over-
«stroomingen of de poging daartoe, wordt met
«correctionele gevangenisstraf van ten langste een
«jaar en geldboete van tien tot duizend gulden, te
«zamen of afzonderlijk gestraft.

Art. 11. «Indien de overstrooming den dood of
«het levensgevaar van een of meerdere personen
«heeft doen ontstaan, wordt de schuldige, ingeval
«hij deze omstandigheid heeft kunnen voorzien,
«met den dood gestraft.

Art. 12. «Die overstrooming heeft doen ontstaan
«door schuld of door verzuim van inachtneming
«van eenige wet of wettelijke verordening, wordt
«met correctionele gevangenisstraf van ten langste
«zes maanden en geldboete van tien tot vijfhonderd
«gulden, te zamen of afzonderlijk gestraft.

«Indien dit wanbedrijf door den schuldige in de
«uitoefening van zijn beroep is gepleegd, kan hem
«die uitoefening voor den tijd van een tot vijf
«jaren worden verboden».

Wanneer wij nu de bepalingen van beide ont-
werpen met elkander vergelijken, dan zullen ons
betrekkelijk weinig verschilpunten te voren komen.

In art. 11 van het eerste ontwerp wordt een-
voudig gesproken van «het veroorzaken van over-
strooming» zonder eenige bijvoeging van welken

kant, in tegenstelling van art. 9 (tweede ontwerp), waar men leest van «overstroming, door de zee of ander bevaar- of vlotbaar water» teweegbragt.

Ik geloof evenwel dat geen van beide bepalingen af te keuren zijn: het eene artikel toch wordt door het toegevoegde nog meer verduidelijkt, (zoo dit al noodig ware) terwijl het andere door de weglating er van niet wordt benadeeld. — Want men zal toch onder de overstroming in art. 11 bedoeld, moeilijk iets anders kunnen verstaan dan zulk eene, welke in art. 9 staat omschreven, aangezien eerstens de strafbepaling in het eene volkomen gelijk is aan die in 't andere artikel vervat en het bovendien niet te denken is dat men, wanneer in art. 9 ook overstromingen van ligteren aard bedoeld waren, deze even zwaar zoude hebben willen straffen, als b.v. eene inundatie van den kant der zee veroorzaakt.

Die mindere overstromingen worden in art. 10 (tweede ontwerp) correctioneel gestraft, zoomede de poging daartoe. — Deze bepaling hoezeer in straf overeenkomende, luidt, gelijk men zien kan, geheel anders dan het art. 13 van het eerste ontwerp. Alles staat dáár meer op zich zelf en zonder eenig verband met iets voorgaands. — Van dit laatste ontwerp nu is art. 12 gelijk aan art. 11 van het vroegere; evenzoo art. 14 aan de eerste alinea van het art. 12.

Het in de 2^e alinea uitgedrukte omtrent eene verzwareing der straf, ingeval de daad gepleegd is

door den schuldige in de uitoefening van zijn beroep, vinden wij niet in art. 14.

Het blijkt dus dat het onderscheid niet zoo groot is.

Wat de waarde der hier aangewezen voorzieningen aangaat, ik geloof niet dat zij bij eene zamenstelling van eenig nieuw ontwerp van strafwetboek geheel en al ter navolging aan te bevelen zijn.

Vooreerst zijn zij daarvoor niet volledig genoeg en ten andere komen mij enkele der bepalingen zelve juist niet aannemelijk voor.

Zal men het b.v. in eene strafwet, welke zich, wil zij aanbeveling verdienen, door zekerheid en bepaaldheid der opgelegde straffen moet onderscheiden, goed kunnen keuren, dat men er gelijk hier (artt. 11 en 9) vindt gesproken van langdurige tuchthuisstraf, zonder iets ter wereld méér?

Wat moet nu van zoodanige rekbare bepaling het gevolg zijn? immers dit, dat de ééne regter zal vinden dat, naar gelang van het bedreven kwaad, een tijd van 5 of 8 jaar, langdurig genoeg is; de ander echter zal meenen dat de delinquent er zodoende veel te gemakkelijk afkomt, een tuchthuisstraf gedurende 10 à 15 jaren ten volle door hem verdiend is, en dus in die mate het voorschrift eener langdurige straf behoort toegepast te worden.

Of wel beiden zullen het eens zijn omtrent den tijd, maar dan ook welligt eene straf opleg-

gen die buiten alle verhouding staat met het gepleegde misdrijf. — Zij kunnen dit veilig doen, want de wet zegt eenvoudig dat de straf «langdurig» moet zijn, en laat het overige aan het goedvinden des regters, aan diens subjectief oordeel over.

Die al te ruime vrijheid van handelen wordt hem voorts evenzoo toegekend in de 2^e alinea van art. 12 (2^e ontwerp) waar wij lezen dat «indien dit «wanbedrijf door den schuldige in de uitoefening «van zijn beroep is gepleegd hem die uitoefening «voor den tijd van een tot vijf jaren kan worden «verboden».

De regter behoeft het dus niet te doen als hij niet wil, of begrijpt dat het niet noodig is. Voorwaar, geene geringe faculteit! — Men kan wel niet zeggen, dat door b.v. den man niet te schorsen, de regter zijn wil in de plaats der wet stelt, want deze juist geeft hem de bevoegheid om eigendunkelijk te handelen, daar er hoegenaamd geene gevallen of omstandigheden zijn aangegeven, die tot eene suspensie casu quo zouden moeten aanleiding geven. Maar het is toch niet te ontkennen dat door eene zoo onzekere strafbedreiging als de hier gestelde, voor den schuldige de hoop op eene gedeeltelijke straffeloosheid overblijft, — en dit nu verdient in eene strafwet ten hoogste afkeuring.

Bovendien zoude 't juist zeer billijk geweest zijn, om personen als de hier bedoelde bepaaldelijk zwaarder dan andere te straffen, daar m. i. iemand,

die door zijn ambt voor de naleving der op eenig mis- of wanbedrijf gestelde wet of verordening moet waken en in plaats daarvan, zelf tegen deze zondigt, vrij wat schuldiger is ¹⁾ dan de gewone misdadiger, die door het plegen zijner daden, steeds, maar dan ook openlijk wederspanning is tegen alles wat zweemt naar regt of wetten.

Nu doet zich verder de vraag op, waarom de wetgever bij de zamenstelling van het tweede ontwerp, ook niet de poging tot het veroorzaken van de in art. 9 bedoelde overstromingen heeft strafbaar gesteld, terwijl blijkens art. 10 zulks toch wél geschied is ten aanzien van overstromingen die in 't voorgaande artikel niet begrepen zijn.

De poging tot het misdrijf hier correctionneel strafbaar gesteld, wordt met gelijke straf als de volbragte handeling bedreigd ²⁾. — Hoe zou 't volgens dit ontwerp met de poging tot de crimineel strafbare daad moeten gaan? — Er is niets van bepaald.

Evenmin is het tijdstip der handeling in aanmerking genomen, of nl. het misdrijf bij dag of bij nacht is gepleegd. — Ook dit had, dunkt mij, niet mogen vergeten worden; men had m. i. de misdaad bij nacht bedreven, zwaarder moeten straffen, dan die bij dag gepleegd. Wordt er toch b.v. op eerst genoemd tijdstip een dijk doorgestoken

¹⁾ Men verg. dan ook Code Penal Art. 198 en 462.

²⁾ Zie hetzelfde beginsel in art. 17 Wet van 29 Junij 1854.

en daardoor overstrooming veroorzaakt, der menschen leven en goederen zullen des te grooter gevaar loopen, aangezien er uit den aard der zaak bij nachtelijken tijd en daarmee gepaard gaande duisternis, niet zoo spoedig de meest noodige en doeltreffende hulp zal kunnen verleend worden, als wanneer het ongeluk voorvalt terwijl een ieder bij de hand is, en het gevaar ook snel en beter kan overzien worden.

Daartegen staat evenwel over dat bij het maken van deze onderscheiding dan tevens naauwkeurig moet omschreven worden, welke tijdruimte hier eigenlijk onder nacht moet verstaan worden, wanneer deze begint, wanneer hij eindigt. — En hieromtrent definitien in de wet op te nemen wordt niet door allen raadzaam gekeurd.

Ten slotte nog eene enkele opmerking. In art. 10 van het ontwerp van 1847 werd met straf bedreigd alleen het «wederregtelijk» veroorzaken van de onder het voorgaand artikel niet begrepen overstrooming. Er wordt dus bij die van art. 10 de mogelijkheid verondersteld, dat er voor hem die de inundatie teweeggebragt heeft, een regt daartoe bestaan kan.

In art. 9 is het woord «wederregtelijk» niet te vinden.

Heeft men daarmee willen vaststellen dat er bij de in dit artikel bedoelde overstroomingen van geen regt hoegenaamd sprake kan zijn? Men zou het uit de zoo algemeen mogelijk gestelde woorden der bepaling mogen opmaken.

De vraag is evenwel of hier zulk een regt werkelijk niet denkbaar zou kunnen zijn. — Gesteld, iemand steekt een dijk door, en dit heeft inundatie van eene groote uitgestrektheid lands ten gevolge. Gesteld nu echter, dat deze handeling niet is bedreven uit moedwil of wraakzucht, of iets van dien aard, maar integendeel in tijd van oorlog, met het doel om door het onder water zetten van dat land, den vijand te keer te gaan of te vernietigen; — zal dan uit zoodanige omstandigheden de bewerker der overstroming, voor zich niet een soort van regt kunnen ontleenen en aanvoeren tot hetgene hij bedreef? Mij dunkt van ja; volgens art. 9 evenwel, naar de letter genomen niet, daar hier kortweg «het veroorzaken «van overstroming door de zee enz.» wordt strafbaar gesteld.

Nu zal men antwoorden: het spreekt reeds van zelf dat in art. 9 van wederregtelijk veroorzaakte overstroming sprake is, want eene zoodanige welke teweeg is gebragt met de goede bedoelingen hiervoren vermeld, kan nooit strafbaar zijn. — Zeer waar, maar dit zelfde is 't geval bij de overstroming van art. 10; waarom dus dáár het wóórd gebruikt en dus een regt erkend, en hier in art. 9 een *altum silentium* omtrent dat mogelijke regt bewaard?

Ware het daarom niet beter geweest of het woord «wederregtelijk» ook in art. 10 weg te laten, of het ook in art. 9 op te nemen? — ik geloof dat de duidelijkheid er bij gewonnen zoude hebben.

Ik besluit hiermede mijn overzicht der bepalingen die in de onderscheidene ontwerpen waren opgenomen en moesten strekken tot voorkoming of beteugeling van de ten aanzien van dijk- en andere waterkeeringen te plegen misdrijven.

Al zijn verreweg de meeste slechts ontwerpen gebleven, waaraan geen kracht van wet werd toegekend; al waren, gelijk wij hier en daar aangaven, niet alle bepalingen doeltreffend of volledig te noemen, — toch is ons ten duidelijkste gebleken dat men de zaak zelve groote aandacht waardig gekeurd en getracht heeft naauwkeuriger en beter voorzieningen dan oudtijds te dezen aanzien bestonden, tot stand te brengen.

Dit aan te toonen was het doel mijner beschouwing van de bepalingen in die ontwerpen vervat.

Het aangeven echter van datgene, wat mij voorkwam eene leemte in die wetsbepalingen te zijn, scheen mij daarbij evenzeer dienstig en althans niet nutteloos.

Jammer maar dat wij tegenwoordig nog moeten zeggen: «Zooveel anders had het kunnen en «moeten zijn indien eenig ontwerp van strafwetboek «inderdaad tot wet ware verheven», terwijl wij ons nu nog met het oude moeten behelpen.

Waarin dat oude bestaat, willen wij thans gaan onderzoeken:

Wij beginnen natuurlijk met den Franschen Code Pénal, het strafwetboek, waardoor wij tot op heden nog geregeerd worden.

Uitstekende voorzieningen op het stuk van misdrijven ten aanzien van dijk- en andere waterkeeringen gepleegd, moeten wij daarin niet zoeken.

Alles bepaalt zich tot één enkel artikel, hetwelk eene plaats vindt onder de bepalingen omtrent «vernielingen, bedervingen, schaden» ¹⁾.

Het luidt aldus:

Art. 437. «Quiconque aura volontairement détruit ou renversé par quelque moyen que ce soit, «en tout ou en partie des édifices, des ponts, digues ou chaussées ou autres constructions qu'il «savait appartenir à autrui, sera puni de la reclusion, et d'une amende qui ne pourra excéder le «quart des restitutions et indemnités, ni être au-dessous de cent francs.

«S'il y a eu homicide ou blessures, le coupable «sera dans le premier cas, puni de mort, et «dans le second, puni de la peine des travaux «forcés à temps.»

Hetgeen vereischt wordt tot het bestaan van het misdrijf, bepaalt zich dus blijkens het artikel tot het navolgende:

De misdadige handeling moet opzettelijk ²⁾ gepleegd zijn; — de dijk moet niet zijn het eigendom

¹⁾ C. Pénal, Boek 3, Hoofdst. 2, Afdl. 3.

²⁾ Het doorgraven van een dijk moet geacht worden opzettelijk (volontairement.) te zijn geschied, al zij het, dat die doorgraving heeft plaats gehad om eigene waterkeeringen te behouden en de overstromingen van eigene landruijen en woningen te voorkomen. — Zie Arr. H. R. 30 Sept. 1845. N. R. XXII, 32, 162, W. 657.

van den misdadiger zelf; — de delinquent moet geweten hebben, dat de dijk- of andere werken, welke hij vernielde of omverwierp, aan een ander toebehoorden ¹⁾; — er moet werkelijk vernieling of omverwerping hebben plaats gehad.

Tot de oplegging eener zwaardere straf zal (volgens alin. 1.) eerst kunnen worden overgegaan wanneer de strafwaardige handeling, den dood of de verwonding van iemand heeft tengevolge gehad.

Wanneer derhalve een der hier gestelde requisiten ontbreken, hetzij het opzet, hetzij de bewustheid dat men eens anders goed vernielde, — in zulke gevallen zal er tot de toepassing van dit artikel geen genoegzame grond bestaan.

Uit de in de tweede en derde plaats genoemde vereischten nu zoude zich, dunkt mij, de meening laten afleiden, dat men bij de zamenstelling van dit artikel alleen het oog heeft gehad op dijken of andere werken aan bijzondere personen toebehoorende, zoodat dus de vernieling van een zee- of rivierdijk, welke niet in particulieren eigendom bezeten wordt, krachtens dit artikel niet zou kunnen gestraft worden. En andere bijzondere bepalingen die in laatstgenoemde gevallen zouden moeten voorzien, zijn in dit ons strafwetboek niet te vinden.

Of men moest meenen dat met de woorden: «di-

¹⁾ Vgl. den C. Pén. Belge, art. 521. — Hierin wordt dit vereischte niet gesteld.

«gues, ou chaussées ou autres constructions qu'il «savait appartenir à autrui» bedoeld wordt op 't geval dat deze niet het eigendom van den delinquent waren, maar zoogenaamde lands-werken, waaronder gewis de zeedijken b.v. kunnen gerekend worden, en dat dan nu de schuldige bij het plegen zijner daad daarvan geen kennis heeft gedragen. Ik geloof evenwel niet dat de woorden van het artikel tot zulk eene meening alléén geregtigen, en dat zoo men al tot zoodanige opvatting moet komen, de duidelijkheid van het artikel er waarlijk geen schuld aan heeft.

Het zal nu wel niet kunnen geloochend worden dat, hetzij men dan ook aan een algeheel gemis van zoodanige bepalingen, hetzij aan eene hoogst onduidelijke redactie van het aldus voor meerdere opvattingen vatbaar artikel moet denken, een en ander eene vrij groote leemte in de strafwet openbaart.

Moge nu al het ontbreken, of eene duistere aangeving van deze zoo noodige bepalingen in een strafwetboek voor Frankrijk te verklaren of te verontschuldigen zijn, het is, met name in dit opzigt vooral, te betreuren dat die Code ook voor Nederland nog altijd geldig is en moet worden toegepast.

Want, zoo ergens, dan heeft ons land hoog belang bij het behoud en den goeden staat zijner magtige dijkwerken, welke tot bescherming strekken van den grond met zooveel inspanning van

krachten aan de golven ontwoekerd. — Wordt dus zulk eene waterkeering door de boosaardige handeling van eenig individu in gevaar gebragt, zoodat zij dreigt op te houden of inderdaad reeds heeft opgehouden aan hare bestemming te beantwoorden, en alzoo overstroming door zee- of rivierwater het gevolg is van de gepleegde vernieling of beschadiging, — dan moet dusdanige snoode en onheilbrengende daad voorbeeldig gestraft worden.

Het schijnt mij evenwel op grond van het hier voren aangetoonde toe, dat in deze bijzondere gevallen welligt het: «*nullum delictum sine lege*» zou moeten gelden.

Neemt men aan dat het artikel doelt en op den dijk als openbaar werk — en op den dijk in eigendom aan bijzondere personen toebehoorende, — en dus ook op waterweringen van minder aanbelang, dan is het m. i. verkeerd de vernieling van beide soorten als 't ware van dijken gelijkelijk te straffen, zooals hier geschiedt.

Heeft het artikel daarentegen alleen betrekking op de vernieling der groote zee- en rivierweringen of andere openbare werken, quid juris dan ingeval er dijk- of andere werken aan particulieren toebehoorende zijn beschadigd of vernietigd.

Men ziet dat het bepaalde hoe ook opgevat steeds tot moeilijkheid en twijfel aanleiding geeft, — iets wat in geen wet verkieslijk kan genoemd worden.

Maar gesteld al, dat hier werkelijk voorzien is tegen vernieling of bederf van zeekeringen of andere groote dijkwerken ten algemeenen nutte des lands gesticht, dan zijn die voorzieningen toch tamelijk onvolkomen en voor verbetering vatbaar.

Vooreerst wordt er met geen enkel woord van de overstroming gerept, welke toch van de vernieling van groote waterkeringen, wel niet altijd, maar toch veelal het gevolg zal zijn, terwijl in dit laatste geval het gevaar voor onheilen zooveel dreigender is en de onheilen zelve zooveel grooter zijn.

Er wordt evenwel, gelijk wij zien, alleen maar vernieling of omverwerping van dijk en andere werken vereischt. Of er al dan niet inundatie op gevolgd is, doet niets ter zake en heeft dus ook geen invloed op de meerdere of mindere zwaarte der op te leggen straf.

Eene behoorlijke onderscheiding tusschen het vernielen van zee- en van rivierdijken, wordt evenzeer gemist. Met het oog op de zware rampen, die uit de doorsteking of bederving van den eenen dijk, meer dan uit die des anderen kan voortvloeijen, zoodat hij, die deze teweeggebragt heeft, ook strenger dient gestraft te worden, komt het mij voor dat eene dergelijke onderscheiding in eene strafwetgeving op dit punt, niet ontbreken mag.

Dan ook zal het geval zich kunnen voordoen dat de gevolgen of in 't geheel of althans in die mate niet te voorzien waren; — dat de vernieling of

beschadiging door den misdadiger niet *dolo malo* geschied is, maar uit schuld of onachtzaamheid; dat het misdrijf bij nacht is bewerkstelligd; de veroorzaakte verwondingen eene duurzame verminking (welk geval teregt in aanmerking is genomen in het ontwerp van 1842) hebben tengevolge gehad; de delinquent al of niet wist, dat er zich op het oogenblik zijner misdadige handeling menschen op de met inundatie bedreigde plaatsen bevonden ¹⁾).

Deze en andere omstandigheden mogen, dunkt mij, vooral bij dit bijzonder soort van misdrijven niet over het hoofd gezien worden, en zijn dus voor die mogelijke gevallen naauwkeurige bepalingen in de strafwet hoogst wenschelijk te achten.

In het artikel van den Code evenwel zijn zij niet te vinden.

Behalve de bepalingen uit dit strafwetboek hebben wij nu nog enkele verordeningen in verschillende vorm gekleed en deels van Franschen oorsprong, welke eveneens voorzieningen op het stuk der dijken bevatten en nevens den Code hier te lande nog hetzij geheel of gedeeltelijk als van kracht mogen beschouwd worden.

¹⁾ In het nieuwe Belgische Strafwetboek is hierin voorzien. Men zie toch art. 518 dat wel op 't geval van brandstichting betrekking heeft, maar tevens toepasselijk wordt verklaard op de hier bedoelde misdrijven, — en waar in bovengenoemd geval de verwonding enz. gestraft wordt, als ware zij met premeditatie toegebracht.

Tot zoodanige Fransche verordeningen zijn te rekenen: een keizerlijk Decreet van den 14^{en} November 1810 «portant organisation de l'entretien des «dignes et du service des ponts et chaussées en «Hollande» ¹⁾); een dito van 11 Januarij 1811 ²⁾), «contenant règlement sur l'administration et l'entretien des polders» ³⁾).

Het zal niet noodig zijn ons verder bezig te houden met hetgeen bij die decreten wordt verordend en geregeld, daar zulks (getuigen reeds de titels) uitsluitend van administrativen aard is.

Ik meen evenwel iets langer te moeten stilstaan bij een keizerlijk Decreet van den 2^{en} November 1810 ⁴⁾), houdende verbodsbepalingen omtrent het bouwen op dijken. Wij nemen een paar der 6 artikelen waaruit dit decreet bestaat, over en wel:

Art. 1. «Il ne pourra être construit d'habitations «sur les digues de Hollande, ni sur les talus, sans

¹⁾ Zie Fortuijn „Verzam“. Dl. III, blz. 226.

²⁾ Zie Boogaard „Wetten enz. op den Waterstaat“, 1e ged. blz. 70, en Fortuijn, t. a. p., dl. III, blz. 253.

³⁾ De Keiz. Decreten van 28 Dec. 1811 „Contenant règlement d'administration publique pour les Polders des Départ. des Bouches du Rhin.“ (Fortuijn III, blz. 460 en 478) zijn vervallen, het eerste door het Reglem. van Admin. der polders in Zeeland, goedgekeurd bij Kon. besl. van 6 Januarij 1841 No. 14. en het 2e door de Reglem. op de dijken en polders in N.-Brabant en op de rivierpolders in Gelderland. (Zie Kon. besl. van 22 Maart 1846 No. 67 en van 3 Sept. 1856 No. 111).

⁴⁾ Zie Boogaard t. a. p., blz. 67. — Voorts J. M. Kemper Code Organique des Départem. de la Hollande.

«une permission spéciale obtenue sur l'avis de la «direction des digues du district où l'on voudra «bâtir.

Art. 4. «La permission de bâtir des maisons ne «sera jamais accordée que sous la condition ex- «presse que leurs propriétaires seront obligés de «les démolir à leurs dépens, sans avoir droit à «aucune indemnité, si par la suite elles étaient «jugées nuisibles à l'amélioration ou à la restau- «ration des digues contigues».

Zonder vergunning zal het dus niet geoorloofd zijn, huizen of woningen op de dijken te zetten, en die zal niet gegeven worden dan op voorwaarde van wegruiming, zonder eenige vergoeding, wanneer het gebouwde in vervolg van tijd blijkt in den weg te staan aan de verbetering of herstelling van aangrenzende dijkwerken.

Men zou nu kunnen vragen wat er zal gebeuren, wanneer iemand gaat bouwen zonder het vereischte verlof bekomen of zelfs gevraagd te hebben. Zal hier wegruiming van het reeds geheel of gedeeltelijk gestichte gebouw het gevolg der verboden daad zijn, of zal hem, die bouwde zonder toestemming ook niet eenige straf wegens dat wederregtelijk handelen worden opgelegd? — Volgens het decreet kan dit niet geschieden, aangezien wij hier met geene strafwet te doen hebben.

Toch zoude de overtreder van het verbod welligt kunnen gestraft worden op grond van de artikelen 5 en 12 der reeds in mijn eerste hoofdstuk be-

handelde publicatie van 24 Februarij 1806, houdende een algemeen rivier- of waterregt over de rivieren en stroomen der Bataafsche republiek ¹⁾).

In eerstgenoemd artikel nl. staat o. a. geschreven, dat gebouwen of werken van weinig aanbelang, zonder permissie van de Commissie van super-intendentie gesticht en bij dezelve nadeelig voor de rivieren of stroomen geoordeeld, op last van dezelve Commissie door of ten koste van den eigenaar zullen moeten geamoveerd worden; — terwijl art. 12 eene boete van f 600,— als straf stelt op het handelen tegen de geheele wet of publicatie, waarvan art. 5 mede een gedeelte is. — Wanneer men nu in 't oog houdt, dat de bepalingen van het decreet van 2 November juist van toepassing schijnen te zijn, met betrekking tot het bouwen op of langs zee- of rivierwater-keerende dijken ²⁾; dat als men dus b.v. langs de buitenzijde der rivierdijken woningen oprigt, waardoor welligt schade aan de rivier kan worden toegebracht, men gebouwen sticht, welke nadeelig voor de rivier of stroom kunnen geoordeeld worden, — dan komt het mij voor dat eene toepassing casu quo van het art. der publicatie niet zoo geheel onjuist zoude zijn.

¹⁾ Zie van deze publicatie nog de artikelen 9 en 10, waarin eenige algemeene dijkregtelijke bepalingen te vinden zijn.

²⁾ Zie circulaire van den Commissaris des Konings in Z.-Holland, opgenomen in het Provinc. Blad van 1857 No. 109.

Het ware evenwel voorzeker beter te achten, dat ook dit decreet, hetwelk nog altijd van kracht hier te lande is, eindelijk eens door andere bepalingen vervangen wierd ¹⁾.

Hetzelfde zoude men mogen zeggen van een ander keizerlijk Decreet en wel van dat van 16 December 1811 «*contenant règlement de police des polders dans les Départements de l'Escaut, des Bouches de l'Escaut, de la Lys, des Deux Nèthes, des Bouches du Rhin et de la Roer* ²⁾».

Het reglement heeft meer dan vijftig artikelen en in deze vindt men een menigte bepalingen zamengevat, die betrekking hebben op misdadige handelingen, welke kunnen gepleegd worden ten aanzien van dijken, duinen, veenen enz.

Het zijn evenwel niet zoozeer criminele feiten, die hier worden gestraft, als wel meerendeels overtredingen, op welke geldboete met of zonder gevangenisstraf, is gesteld, die beide niet bijzonder zwaar kunnen genoemd worden.

¹⁾ Mag men een onbepaald geloof hechten aan hetgene de Dagbladen soms ter kennisse hunner lezers gelieven te brengen, dan zoude de laatste hand gelegd worden aan eene wet op het bouwen langs dijken, waardoor voor een gedeelte ten minste aan een der voorschriften onzer Grondwet (art. 191) nl. de wettelijke regeling van den Waterstaat zou worden voldaan. — (Zie Utrechtsch Dagbl. van 31 Maart ll.)

²⁾ Zie Boogaard t. a. p., blz. 81.

Ook Mr. W. Y. van Hamelsveld „Ned. Pand.“, dl. III, blz. 35.

Opmerking evenwel verdienen enkele zeer juiste onderscheidingen, die in dit decreet van invloed worden gerekend op het bestraffen der gepleegde feiten.

Zoo zal het soms een verschil maken, of de schuldige zijne handeling heeft bedreven bij dag of bij nacht, iets waarop ik reeds vroeger gewezen en van welke onderscheiding ik toen de waarde betoogd heb.

Wij lezen toch in art. 2. «Les fouilles et les trous faits par des particuliers dans le corps d'une digue extérieure seront punis par une amende de vingt-cinq francs» en in art. 3. «l'amende sera double, si ces dégradations ont lieu la nuit».

Desgelijks zal de straf soms zwaarder zijn, wanneer de daad volvoerd is in oogenblikken, waarin de dijken in gevaar verkeerden.

Art. 39. «Le vol des matériaux et des outils, dans ces moments, sera puni d'une amende égale à la décuple valeur et d'un emprisonnement qui ne pourra être moindre d'un mois ni excéder deux ans».

De gewone straf op het wegrooven van dijk-materialen enz. is bepaald in de artikelen 16 en 17 van dit reglement.

Wij komen op deze weldra terug.

Er mag nu niet onvermeld worden gelaten dat, zoo ook al reeds de titel van het reglement aanwijst, dat het niet voor het geheele land moest gelden, maar slechts voor een bepaalden kring

bestemd was, ook die kring belangrijk is ingekrompen, aangezien het decreet als vervallen mag beschouwd worden in gedeelten van Noord-Brabant en Gelderland (vroeger het: Département des Bouches du Rhin) waar reglementen van politie der polders het Fransche Decreet sedert hebben vervangen ¹⁾.

Ten aanzien der provincie Zeeland echter zoude de geldigheid en het bestaan van dit laatste nog kunnen aangenomen worden ¹⁾, hoewel niet geheel. De jurisprudentie toch heeft somwijlen geoordeeld dat voor eenige artikelen andere bepalingen zijn in de plaats getreden.

Zoo zoude b.v. art. 50 vervallen zijn door de regelen voorgeschreven in artikel 44 Regt. Organ. en ook door de wet van 9 October 1841 «betrekkelijk de regtsmagt der Hooge- en andere Heemraadschappen, Dijk- en Polderbesturen. (St.blad N° 42.) Eveneens art. 49. door artikel 23 der laatstgenoemde wet ²⁾.

¹⁾ Zie Koninkl. Besluit van 22 Maart 1846 No. 66 — en een ditz van 3 September 1856 No. 111.

¹⁾ Zie Boogaard t. a. p. in zijne aantek. op dit Decreet. Zie ook Mr. G. A. Fokker „Betoog dat de Staten van Zeeland bevoegd zijn het keizerlijk Decreet van 16 Dec. 1811, houdende „règlement de police etc.” door een provinciaal reglement te vervangen. — Middelburg 1861.

²⁾ Zie Vonnis K. R. Sluis, 4 Februarij 1862. W.bl. 2369. — Vonnis Middelburg. — 24 April 1862. — W.bl. 2372.

Zie voorts omtrent de afschaffing van nog enkele artikelen: Boogaard in zijne Aant. op dit Decreet.

Er zijn voorts nog enkele regterlijke beslissingen omtrent de toepasselijkheid van bepalingen van dit reglement in verband met de wet van 12 Julij 1855, hierna aan te duiden ¹⁾).

Wij noemden zoo even de artikelen 16 en 17 als bevattende voorzieningen tegen het rooven van dijksmaterialen. Zij luiden als volgt:

Art. 16. «Le vol des matériaux déposés sur les «dignes ou existans dans les magasins d'approvisionnement sera puni d'une amende triple de la «valeur et d'un emprisonnement de trois jours.

Art. 17. Le vol des matériaux employés aux ouvrages de défense et en faisant partie, sera puni d'une amende de dix francs au moins, et de cinquante francs au plus, et d'un emprisonnement qui ne pourra être moindre de trois jours, «ni excéder un mois, outre la réparation du dommage.

«Les peines portées au présent article et aux articles 13 et 14 ²⁾ s'appliqueront également à ceux

¹⁾ Arr. H. R. 29 Januarij 1862. — W.bl. 2364. — Vonnis Middelburg 24 April 1862. — W.bl. 2372.

Zie ook van Deinse „Strafwetten”, 2e stuk.

²⁾ Art. 13. „La pêche et la recherche des coquillages et du bois „avec instruments quelconques, à pied ou en bateau, sont défenses „devant le pied extérieur des dignes et sur les ouvrages „avancés, sous peine de trois francs d'amende et 24 heures de „détention, outre la confiscation des barques et instruments employés à cette pêche et recherche”.

Art. 14. „Les roseaux ne pourront être enlevés des alluvions

«qui auraient acheté ou récélé ces matériaux.

Het zijn voorwaar zonderlinge strafbepalingen welke wij hier aantreffen, niet zoozeer wegens den aard der straf zelve, als wel omdat deze in geene de minste verhouding staat tot de grootte van het bedreven kwaad.

Mij dunkt toch dat eene gevangenisstraf van eenige dagen en eene geldboete, al bedraagt die dan ook het driedubbele van het gestolene, inderdaad niet te zwaar is voor het rooven van materialen op den dijk of in de magazijnen aanwezig; evenzoo mag de straf van art. 17 veel te licht worden geacht voor het misdrijf daarin omschreven.

Er wordt hier toch geen eenvoudige diefstal gepleegd, geen roof van alledaagsche voorwerpen, maar integendeel een met de verzwarende omstandigheid dat het gestolene zaken betreft, aan welke eene bijzondere hoogst nuttige en noodige bestemming is gegeven, daar die materialen moeten strekken tot versterking en instandhouding van de dijkwerken.

Die bestemming juist geeft daar aan eene hoogere waarde en het wegrooven er van wordt er te

„avant le 1 Mars de chaque année, sous peine de 10 francs
„d'amende par cent bottes.

„Le vol des souches et plantards dans les oseraies, sera puni
„d'une amende de trois francs par souche ou fagot, et d'un jour
„de détention.

misdadiger door, vooral wanneer de materialen ten tijde des diefstals reeds een deel der dijkwerken uitmaakten. (art. 17).

Om die reden was de wijziging der artikelen 16 en 17, welke geschiedde bij Kon. besluit van 19 Augustus 1823 ¹⁾ in waarheid eene verbetering te noemen.

In aanmerking genomen de aanhoudende klagten ten aanzien der toenemende rooverijen van dijkmaterialen, op sommige plaatsen en vooral in Zeeland gepleegd, terwijl een en ander moest toegeschreven worden aan de geringe en met den aard en het gewigt des wanbedrijfs ongeëvenredigde straffen, — op grond van dezen considérans werd bij genoemd besluit bepaald, dat met alteratie der artt. 16 en 17 van het reglement van den 16^{en} December 1811, «degenen die zich aan de meergemelde wandaden schuldig maken, den officieren van Justitie zullen worden overgeleverd, om door de criminele of correctionele regtbanken, naar gelang van zaken te worden veroordeeld tot de straffen tegen diefstallen, en vernielingen en bedervingen van dijken enz. bij het lijfstraffelijk wetboek voorgeschreven ²⁾, — een en ander boven en behalve de teruggave der geroofde materialen, of vergoeding van de waarde en het herstel der toegebragte schade».

¹⁾ Te vinden bij Mr. W. Y. van Hamelsveld, t. a. p., dl. III, blz. 43.

²⁾ Zie artt. 379, vlgg. 437, C. Pénal.

Deze wijziging is om redenen hiervoren aange-
wezen, voorzeker goed te keuren.

Ik stap thans van de vreemde verordeningen
af, ten einde nog met een enkel woord de water-
schaps-keuren te bespreken, welke, het dient hier
gezegd, zoowel op de rivieren als op de dijken be-
trekking hebben.

Het regt tot het maken van zulke keuren of ver-
ordeningen heeft reeds van vroegen tijd af aan
bij de genoemde collegiën berust, gelijk wij van het
bestaan dezer besturen eveneens al vóór eeuwen
vinden gewag gemaakt ¹⁾.

Die keuren nu van Heemraadschappen, Polder-

¹⁾ Zoo zouden er reeds vóór Floris V collegiën genaamd
Hooge-Heemraadschappen zijn ingesteld geweest.

Boxhorn (Epist. pg. 197) zegt o. a.: „Hydromylarum origi-
nem refero ad tempora Wilhelmi Regis, patris Florentii V,
„a quo et praefecti aggerum, qui Heymradii vulgo dicuntur,
„primitus sunt constituti, cet.”

Het Dijkgraafschap van West-Friesland schijnt eerst door
Floris V te zijn ingesteld.

Bij Nidek (Cabinet der Holl. Oudh., tom. I pg. 99) toch
wordt in een lijst van Dijkgraven, ten jare 1288 H. van Assen-
delft genoemd als eerste Dijkgraaf.

Ook in het Groot-Privilegie van Maria van Bourgondië
(dus in 'tlaatst der 15e eeuw) wordt van Dijkgraafen Hoogheem-
raden gewag gemaakt. — In art. 36 toch, waar gehandeld wordt
over den Zee-dijk van West-Friesland en Kenmerland en over de
verzuimen, die in het beheer van dezen dijk hebben plaats gehad,
lezen wij o. a. „Soo consenteren ende willekeuren wij dat die Stede-
„houder ende den Raaden die wy stellen zullen in onzen Lande
„van Holland, magt hebben zullen Ordinantiën te maaken

besturen en dergelijke collegien, welke (nl. de keuren) vroeger een deel van ons lijfstraffelijk regt uitmaakten, hielden, soms zeer zware strafbedreigingen in.

Ik noem daartoe slechts een der keuren van Rijnland, en wel die van 24 November 1697, die bepaalt: «dat niemant, wie hy zy, onderneme de «landen ofte ackers langs de voorsz. (Haarlemmermeer) ofte op den Ruyghenhoek geleghen af te «snyden met kragghen, stucken, ofte andersints «te verminderen, vervoeren, ofte doen vervoeren,

„op den voorsz. Dyk, by raade ende Advyse van den Dykgrave „ende Heym-Raaden van Rhymland, enz.

„Dat onze voornoemde Stedehouder ende Raden van Holland „altdy die Dyk-Grave ende Hooge Hym-Raaden op ten voorsz. „Dyk stellen ende verstellen zullen, enz. enz. — (Zie over een en ander méér by Chr. H. Trotz „Commentarius Legum Fundament. Foederati Belgii. pg. 191 en volgende. — Ao. 1778.)

Met betrekking tot het regt om keuren te maken lezen wij in het werk van Mr. Dirck Graswinckel, „Speciale Beschryvinghe „van het Gebruyck ofte Daadelycke Bezitting van Opperste Macht „der Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Holland ende West-Frieslandt; — Ao. 1674, — op blz. 1022 en 1023 het navolgende: „Soo wy willen sien op de Dyckrechten, het is kennelyck dat de „Princen van den Lande dien aengaende veel octroyen, ordonnantiën ende reglementen hebben afgegeven, dewelcke inderdaedt „aan den Hove van de Ordinaris Justitie souden specteren, ten „ware by de Staten van den Lande anders ware goet gevonden; „dewelcke de octroyen tot het voltrecken van de Dyckagiën hebben verleent, de macht hebben gegeven om een Collegie van „Dyckgraven ende Heemraden te erigeren, keuren, reglementen „ende schourechtten te maecken; die ter minne of ter onminne by „inninge, bij parate executie te vorderen, enz. enz.”

«op peyne van aan den lyve gestraft en in zyne goederen gemulcteert te worden»¹⁾).

Dewijl nu vele dier straffen in ons tegenwoordig strafregt onbekend zijn, heeft zulks vroeger meermalen tot de vraag aanleiding gegeven: quid juris, wanneer keuren, soortgelijke strafbedreigingen inhoudende, zouden moeten toegepast worden?

Zal zulk eene straf als stilzwijgend afgeschaft te beschouwen zijn of niet?

Men heeft dan ook deze kwestie tot een onderwerp van behandeling gemaakt²⁾.

Tegenwoordig echter behoeven wij ons met de beantwoording der hiervoren gestelde vraag niet meer bezig te houden, of aangaande deze zaak in 't onzekere te verkeerem. Wanneer wij toch opslaan de wet van 12 Julij 1855 (St.bl. N°. 102) «tot voorloopige voorziening in sommige waterstaats-belangen», valt alle twijfel terstond weg bij de lezing der beide eerste artikelen reeds, welke aldus luiden:

¹⁾ Zie ook een keur van 2 April 1742, waarbij eene boete van 100 pond wordt gesteld op het zonder verlof uitdelven van kleilanden om steen, potten enz. te bakken.

Voorts keuren van 5 Januarij en 4 Oct. 1677, waarin boeten bedreigd zijn van tweemaal 70 ponden en arbitraire correctie; — van 1 Julij 1670; 4 Januarij 1755, en anderen.

²⁾ Zie de verhandeling van Mr. G. B. Emants, in de Nederlandsche Jaarboeken van Den Tex en van Hall; — 10e deel, (jg. 1848), blz. 89 en volg.

Art. 1. «De besturen van waterschappen kunnen tegen overtreding der keuren of verordeningen van politie, door hen krachtens de hun toegekende of tot hiertoe wettig uitgeoefende bevoegdheid gemaakt of te maken en van daarmede gelijkstaande voorschriften, voor zooveel daartegen bij geene wet of wettelijke verordening is voorzien, geldboete van hoogstens vijf-en-twintig gulden en gevangenisstraf van één tot drie dagen te zamen of afzonderlijk bedreigen.

Art. 2. «Andere straffen in de vóór het jaar 1811 vastgestelde verordeningen van dezen aard bedreigd, zijn met het in werking treden dezer wet vervallen. De hoogere geldboeten en de gevangenisstraffen van langen duur worden geacht slechts tot het maximum in het vorig artikel bepaald, te zijn vastgesteld».

Het hier voorschrevene behoeft geene nadere toelichting; een en ander is duidelijk genoeg uitgedrukt. Twijfel omtrent de al of niet toepassing der straffen, in die oude, vóór het in artikel 2 gestelde tijdstip bestaande keuren opgenomen, kan niet meer geopperd worden. — Zij zijn voor goed vervallen.

Wat voorts betreft de keuren uitgevaardigd gedurende het tijdvak tusschen 1811 en het in werking treden der wet van 1855, deze kunnen als niet bestaande worden aangemerkt, aangezien elke strafbedreiging in de keuren van dat tijdvak, onwettig was. — Aan de hier bedoelde col-

legiën toch was reeds bij de grondwet van 1814 en later bij die van 1815 het wetgevend gezag ontnomen ¹⁾.

Ook de regter ²⁾ heeft meermalen aangenomen, dat overtreding der waterschaps-keuren na 1814 vastgesteld, straffeloos konde plaats hebben, zoolang er geene wet was, door welke in het gemis hunner strafwetgevende magt werd voorzien.

Aan de behoefte nu, die zich door deze uitspraken van ons hoogste regterlijk collegie deed gevoelen, wordt door de wet van 12 Julij 1855 te gemoet gekomen.

Uit hetgeen wij thans in dit hoofdstuk hebben leeren kennen van de strafwetgeving op het stuk der dijken, enz., gelijk wij die van enkele landen hebben nagegaan, zal, vertrouw ik, voldoende gebleken zijn, dat Nederland hier bij andere rijken achterstaat, waar het zich juist door uitstekende voorziening op dit punt van alle andere staten moest onderscheiden.

Het tegendeel is waar; de bepalingen der vreemde wetgevingen zijn in weerwil van hare onvol-

¹⁾ Zie Mr. G. B. Emants, t. a. p., blz. 96.

Zie ook Mr. J. J. de la Bassecour Caan „Handl. tot de kennis van 't Administratief regt in Nederland”. — 1856. — 1e dl. 1e ged.

²⁾ Zie Arresten H. R. van 21 April 1846, W.bl. 698 en 19 October 1847, W.bl. 854.

komenheid, toch nog beter te achten, dan die der straf wet, onder welker gezag wij hier te lande leven.

De schraalheid en onvolledigheid, waardoor de voorzieningen, welke wij op het oog hebben en welke in den Code zijn opgenomen, zich kenmerken, zoude gewis voor hem, die 't nog niet weten mogt, tot voldoende bewijs kunnen strekken, dat wij hier met eene vreemde wetgeving en niet met Nederlandsche voorschriften te doen hebben. — En toch wordt ons land vol dijkwerken al sedert zoovele jaren door die uitheemsche strafwet niettegenstaande hare leemten ten aanzien van het bedoelde punt, geregeerd, terwijl daarnevens nog het bestaan van enkele afzonderlijke verordeningen alle evenmin van Hollandschen oorsprong, moet worden erkend.

Het is waar, er zijn, gelijk wij bij de behandeling der ontwerpen van een Nederlandsch Strafwetboek zagen, vele pogingen tot verbetering van dezen toestand in het werk gesteld. — Maar het is bij pogingen gebleven; op de volvoering van het zóó noodzakelijk werk wordt nog steeds gewacht.

Nederland, doorsneden van zoovele groote rivieren, omgeven door de zee, tegen wier dikwerf zoo ontzaggelijk geweld, het zich door zijne dijk- en andere werken beschermen moet, — terwijl het van den anderen kant die ligging en gesteldheid zijns gronds als een onbetwistbaar voorregt heeft leeren waarderen, — dat land moest vóór alles eene in alle opzigten goede, ja uitstekende wetgeving be-

zitten. Deze behoorde alle daden, door welke de rivier of stroom ophoudt nut en voordeel aan te brengen, en de dijk den vaderlandschen grond tot geene bescherming meer dienen, voor geene verwoesting door het water langer vrijwaren kan, — met één woord, handelingen die noodwendig tot nadeel of ondergang des lands zouden leiden, door naauwkeurige en doelmatige voorschriften te verhoeden, en de in weerwil daarvan gepleegde vergrijpen ten strengste te bestraffen.

En hebben wij die? het resultaat van ons ingesteld en in beide hoofdstukken van dit werkje zamengevat onderzoek, geeft, wij merkten het reeds hier en daar op, tot eene ontkennende beantwoording dezer vraag maar al te zeer aanleiding.

Wat daarbij tevens het aantal dier verspreide verordeningen aangaat, welligt zoude men, en niet zonder reden, met den schrijver van: «L'esprit des Lois» mogen zeggen, hetgene hij in zijn hier onder vermeld werkje ¹⁾, ten aanzien der toenmalige Fransche wetgeving schreef: «Cette «abondance de lois adoptées et pour ainsi dire naturalisées est si grande, qu'elle accable également «la justice et les juges».

¹⁾ Montesquieu „Lettres Persanes; Lettre C. Tome second“, pg. 42. — Paris 1838.

STELLINGEN.

I.

Testamento nondum aperto, de hereditate tamen recte transigitur.

II.

Improbanda sententia Vangerovii (Leitfaden u. s. w. § 310), negantis ad acquirendum dominium nova specie facta, bonam fidem exigi.

III.

Minderjarigen die vader of moeder verloren hebben, dusgenaamde halve weezen, staan onder voogdij der regenten van het gesticht van weldadigheid, waarin zij zijn opgenomen.

IV.

De voogd, voor wien het opmaken van den Inventaris, krachtens art. 444 B. W. verplichtend wordt gesteld, is bij *notariele* beschrijving der goederen niet gehouden de deugdelijkheid daarvan, voor den kantonregter onder eede te bevestigen.

V.

Terecht beweert Mr. C. W. Opzoomer (Aant. op art. 1129 B. W.), dat de erfgenaam den eigendom der hem bij boedelscheiding toebedeelde zaken eerst verkrijgt, nadat de levering van deze heeft plaats gehad.

VI.

Onder het woord *ontrouw*, in art. 95 al. 2, Wetb. v. Kooph. moet daar verstaan worden de daad, waardoor men met opzet en ter kwader trouw aan zijne verplichtingen is te kort gekomen.

VII.

Ten onregte houdt Mr. Holtius (Voorlez. II blz. 286) de clansule: *gewigt onbekend* (naar art. 513 Wetb. v. Kooph.) voor overbodig.

VIII.

De bepaling van art. 808 al. 2 Wetb. v. Kooph. verdient afkeuring.

IX.

De eed in art. 190 Wetb. v. Burg. Regtsv. voorgeschreven, moet worden afgelegd op straffe van nietigheid.

X.

Het is niet wenschelijk dat de Burgemeester tevens lid zij van den Raad der gemeente, aan wier hoofd hij staat.

XI.

De gratie door den Koning aan een veroordeelde verleend, kan door dezen niet geweigerd worden.

XII.

Aan art. 181 al. 1 Wetb. v. Strafvord. moet eene beperkende uitlegging worden gegeven, in dier voege dat het Hof zich ter teregtzitting niet alle stukken kan doen voorbrengen, maar alleen die, welke nieuw aan de zaak zijn.

XIII.

Bij de toepassing der straf op het veroorzaken van overstromingen door middel van dijkdoorsteking, behoort voorzeker in aanmerking genomen te worden zoowel de dienst, waarvoor de dijk bestemd was, als de gevolgen, welke uit het misdrijf werkelijk zijn voortgevloeid.

XIV.

De slagen door ouders aan hunne kinderen toegebracht, vallen binnen de algemeene termen van art. 311 Wetb. van Strafrecht.

XV.

Art. 363 Wetb. v. Strafr. is niet van toepassing op de door een rendant bij de verzegeling eener nalatenschap valschelijk afgelegde verklaring, dat hij niets verduisterd heeft.

XVI.

Eene tijdsbepaling, zooals wij die in art. 309 Wetb. v. Strafr. zien opgenomen, verdient afkeuring.

XVII.

Het is wenschelijk dat, alvorens men tot eene uitsluitende toepassing van het *cellulair* stelsel overga, het overtuigend gebleken zij, dat ook zelfs in *hervormde gemeenschappelijke* gevangenissen het te beoogen doel: de zedelijke verbetering van den misdadiger, niet te bereiken is.

XVIII.

Een gestreng stelsel van werkverschaffing verdient de voorkeur boven bedeeeling aan huis.

XIX.

Leeningen, hoezeer in enkele gevallen te regtvaardigen, zijn echter als een gevaarlijk hulpmiddel te beschouwen, waarvan de Staat zich maar spaarzaam bedienen moet.

XX.

Het verleenen van pensioen aan ambtenaren wegens langdurigen dienstdtijd, is goed te keuren.

XXI.

Teregt zegt: Montesquieu »Esprit des Lois', liv. XIII chap. I: »ce n'est point à ce que le peuple *peut* donner qu'il faut mesurer les revenus publics, mais à ce qu'il *doit* donner."

... in enkele gevallen de ...
... zijn echter als een geheel ...
... want in de ...
... moet

... van ...
... van ...
... is goed te kennen

VERBETERING.

Pag. 99 regel 8 van onderen *staat* : (arborem Sycaminonem)

moet zijn : (arborem Sycaminum)